

**T.C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
JANDARMA VE SAHİL GÜVENLİK AKADEMİSİ
GÜVENLİK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

SUÇ ARAŞTIRMALARI ANA BİLİM DALI

**KRİMİNAL TEMALİ REALİTE
PROGRAMLARININ GÜVENLİK ALGISI VE
KOLLUK MEŞRUIYETİNE ETKİLERİ**

HAZIRLAYAN

BURAK ÖZDEMİR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ARALIK 2024

T.C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
JANDARMA VE SAHİL GÜVENLİK AKADEMİSİ
GÜVENLİK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KRİMİNAL TEMALİ REALİTE PROGRAMLARININ GÜVENLİK ALGISI
VE KOLLUK MEŞRUIYETİNE ETKİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
SUÇ ARAŞTIRMALARI ANA BİLİM DALI

HAZIRLAYAN
Burak ÖZDEMİR

TEZ DANIŞMANI
J. Alb. Doç. Dr. Naci AKDEMİR

ANKARA- 2024

Kabul ve Onay Sayfası

Burak Özdemir tarafından hazırlanan “Kriminal Temalı Realite Programlarının Güvenlik Algısı ve Kolluk Meşruiyetine Etkileri” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ/OY ÇOKLUĞU ile Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Suç Araştırmaları Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: J. Alb. Doç. Dr. Naci Akdemir Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi, Güvenlik Hizmetleri Ana Bilim Dalı

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans/Doktora Tezi olduğunu onaylıyorum.

(İmza)

Üye: Prof. Dr. Şahin Karasar Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi, İletişim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans/Doktora Tezi olduğunu onaylıyorum.

(İmza)

Üye: Prof. Dr. Selva Ersöz Karakulakoğlu Maltepe Üniversitesi, Disiplinlerarası İletişim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans/Doktora Tezi olduğunu onaylıyorum.

(İmza)

Tez Savunma Tarihi: 23/12/2024

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans/Doktora Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Doç. Dr. Naci AKDEMİR
J. Alb.
Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

T.C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
JANDARMA VE SAHİL GÜVENLİK AKADEMİSİ
GÜVENLİK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KRİMİNAL TEMALİ REALİTE PROGRAMLARININ GÜVENLİK ALGISI VE
KOLLUK MEŞRUIYETİNE ETKİLERİ
(Yüksek Lisans Tezi)

Burak ÖZDEMİR

Aralık 2024

ÖZET

Medyanın bireylerin algıları üzerindeki etkileri uzun yıllardır farklı disiplinler tarafından incelenen önemli bir araştırma konusunu teşkil etmektedir. Bireylerin güvenlik ve kolluk meşruiyetine ilişkin algıları bu araştırmalar içinde önemli bir konuma sahiptir. Bu çalışmada dünyada ve ülkemizde birçok örneği bulunan bir medya ürünü olan kriminal temalı realite programlarının bireylerin güvenlik ve kolluk meşruiyetine ilişkin algıları üzerindeki etkileri incelenmiştir. Araştırmada İçişleri Bakanlığınca yürütülen bir araştırma kapsamında toplanmış ikincil veriler kurumsal onay alınarak analize tabi tutulmuştur. Araştırma sonuçları medyanın bireyler üzerindeki etkilerinin açıklanmasında sıkça başvurulan yetiştirme teorisi perspektifinde değerlendirilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre genel olarak kriminal temalı realite programı izleme sıklığı azaldıkça bireylerin olumlu güvenlik algısına sahip olma eğiliminin artış gösterdiği ve bireylerin kriminal temalı realite programlarını izleme sıklığı arttıkça kolluğun etkinliğine ilişkin olumlu algılarında bir azalma gerçekleştiği gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler : Güvenlik Algısı, Usul Adaleti, Kriminal Temalı Realite Programları

Sayfa Sayısı : 123

Tez Danışmanı : J. Alb. Doç. Dr. Naci AKDEMİR

T.R.
MINISTRY OF INTERIOR
GENDARMERIE AND COAST GUARD ACADEMY
SECURITY SCIENCES INSTITUTE

EFFECTS OF CRIMINAL THEMED REALITY PROGRAMS ON SECURITY
PERCEPTION AND LAW ENFORCEMENT LEGITIMACY
(M.Sc. Thesis)

Burak ÖZDEMİR
December 2024

ABSTRACT

The effects of the media on the perceptions of individuals constitute an important research topic that has been analysed by different disciplines for many years. Individuals' perceptions on the legitimacy of security and law enforcement have an important position in these studies. In this study, the effects of criminal-themed reality programmes, a media product with many examples in the world and in our country, on individuals' perceptions of security and law enforcement legitimacy are examined. In the study, secondary data collected within the scope of a research conducted by the Ministry of Interior were analysed with institutional approval. The results of the research were analysed from the perspective of the nurture theory, which is frequently used to explain the effects of media on individuals. According to the results obtained, it was observed that as the frequency of watching criminal-themed reality programmes decreased, the tendency of individuals to have positive security perceptions increased and as the frequency of watching criminal-themed reality programmes increased, there was a decrease in the positive perceptions of the effectiveness of law enforcement.

Keywords : Security Perception, Procedural Justice, Criminal Themed Reality Programmes
Page Number : 123
Supervisor : Associate Professor Naci AKDEMİR

TEŞEKKÜR

Çalışmalarım boyunca değerli yardım ve katkılarıyla beni yönlendiren, kıymetli tecrübelerinden faydalandığım danışmanım J. Alb. Doç. Dr. Naci AKDEMİR'e ve veri kullanım izni veren İçişleri Bakanlığı İç Güvenlik Stratejileri Dairesi Başkanlığına saygılarımı sunar, teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	İİV
ABSTRACT.....	VV
TEŞEKKÜR.....	VI
İÇİNDEKİLER.....	VII
TABLOLARIN LİSTESİ.....	X
ŞEKİLLERİN LİSTESİ.....	XVII
SİMGELER	XVIII
KISALTMALAR	XIX
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM GİRİŞ

1.1. Amaç	3
1.2. Medyanın Güvenlik Algısına Etkilerini Konu Alan Çalışmalar	3
1.3. Medyanın Kolluk Meşruiyeti Algısına Etkilerini Konu Alan Çalışmalar.....	6
1.4. Problem.....	10
1.5. Önem.....	10
1.6. Hipotezler.....	11
1.7. Sınırlılıklar	11
1.8. Tanımlar	11

İKİNCİ BÖLÜM KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Kavramsal Olarak Kriminal Temalı Realite Programları	13
2.2. Türkiye’de Kriminal Temalı Realite Programları.....	15
2.3. Güvenlik Kavramı.....	16
2.4. Güvenlik Algısı.....	19
2.4.1. Güvenlik Algısını Etkileyen Faktörler	21
2.4.1.1. Güvenlik Algısını Etkileyen Bir Faktör Olarak Suç Korkusu	23
2.4.1.2. Güvenlik Algısını Etkileyen Bir Faktör Olarak Medya	26
2.4.5. Güvenlik Algısı ve Demografik Faktörler	27
2.5. Kolluk Meşruiyeti.....	28
2.5.1. Kolluk Meşruiyeti Algısını Etkileyen Faktörler	31
2.5.1.1. Usul Adaleti Yaklaşımı	31
2.5.1.2. Dağıtımsal Adalet Yaklaşımı.....	34
2.5.1.3. Etkinlik.....	35
2.5.1.4. Yasallık.....	37
2.5.1.5. Kolluğa Duyulan Güven	38
2.5.1.6. Kolluk Meşruiyeti Algısını Etkileyen Bir Faktör Olarak Medya	39
2.5.2. Kolluk Meşruiyeti ve Demografik Faktörler	41

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM TEORİK ÇERÇEVE

3.1. Yetiştirme Teorisi	43
-------------------------------	----

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM METODOLOJİ

4.1. Araştırmanın Yöntemi.....	45
4.1.1. Araştırma Deseni.....	45
4.1.2. Örneklem	45
4.1.3. Verilerin Toplanması	45
4.1.4. Verilerin Çözümlemesi.....	46
4.1.5. İşletimselleştirme	46
4.1.5.1. Bağımlı Değişkenlerin İşletimselleştirilmesi.....	46
4.1.5.2. Bağımsız Değişkenlerin İşletimselleştirilmesi.....	48

BEŞİNCİ BÖLÜM ARAŞTIRMA BULGULARI

5.1. Betimleyici İstatistikler.....	51
5.2. Bağımsız Değişkenler	54
5.2.1. Kriminal Temalı Realite Programlarını İzleme Sıklığı	54
5.3. Katılımcıların Kriminal Temalı Realite Programlarına İlişkin Algıları	55
5.4. Demografik Farklılıklar ile Katılımcıların Güvenlik Algıları Arasındaki İlişki	58
5.4.1. Cinsiyet ve Güvenlik Algısı Arasındaki İlişki	58
5.4.2. Eğitim Durumu ve Güvenlik Algısı Arasındaki İlişki	58
5.5. Demografik Farklılıklar ile Katılımcıların Kolluk Meşruiyeti Algıları Arasındaki İlişki	59
5.5.1. Usul Adaleti ve Demografik Farklılıklar Arasındaki İlişkiler	59
5.5.1.1. Cinsiyet ve Usul Adaleti Arasındaki İlişki.....	59
5.5.1.2. Yaş ve Usul Adaleti Arasındaki İlişki	59
5.5.1.3. Eğitim Durumu ve Usul Adaleti Arasındaki İlişki.....	60
5.5.2. Kolluğun Etkinliğine İlişkin Algılar ve Demografik Farklılıklar Arasındaki İlişkiler ..	67
5.5.2.1. Cinsiyet ve Kolluk Etkinliği Algısı Arasındaki İlişki	67
5.5.2.2. Yaş ve Kolluk Etkinliği Algısı Arasındaki İlişki	68
5.5.2.3. Eğitim Durumu ve Kolluk Etkinliği Algısı Arasındaki İlişki	75
5.6. Kriminal Temalı Realite Programlarını İzleme Sıklığı ile Kolluk Meşruiyeti ve Güvenlik Algıları Arasındaki İlişki.....	83
5.6.1. Kriminal Temalı Realite Programlarını İzleme Sıklığı ile Usul Adaleti Algısı Arasındaki İlişki.....	83
5.6.2. Kriminal Temalı Realite Programlarını İzleme Sıklığı ile Kolluk Etkinliği Algısı Arasındaki İlişki.....	89
5.6.3. Kriminal Temalı Realite Programlarını İzleme Sıklığı ile Güvenlik Algısı Arasındaki İlişki	94

ALTINCI BÖLÜM TARTIŞMA

6.1. Giriş	101
------------------	-----

YEDİNCİ BÖLÜM SONUÇ VE ÖNERİLER

7.1. Giriş	107
KAYNAKÇA	111

EKLER.....	125
Ek-1 Veri Kullanım İzni.....	126

TABLOLARIN LİSTESİ

Tablo	Sayfa
Tablo 4.1. Usul adaleti değişkeninin ölçümünü sağlayan maddeler	47
Tablo 4.2. Etkinlik değişkeninin ölçümünü sağlayan maddeler	47
Tablo 4.3. Güvenlik algısı değişkeninin ölçümünü sağlayan maddeler.....	48
Tablo 4.4. K.T.R.P. İzleme sıklığının ölçümünü sağlayan maddeler	48
Tablo 5.1. Katılımcıların demografik özellikleri	54
Tablo 5.2. Katılımcıların kriminal temalı realite programlarını izleme sıklığı.....	55
Tablo 5.3. Katılımcıların kriminal temalı realite programlarına ilişkin algıları.....	56
Tablo 5.4. Güvenlik algısının cinsiyete göre Mann-Whitney U testi sonuçları.....	58
Tablo 5.5. Eğitim durumuna göre Kruskal Wallis-H testi sonuçları	59
Tablo 5.6. Cinsiyete göre usul adaleti algısı karşılaştırması Mann-Whitney U testi sonuçları.....	59
Tablo 5.7. Usul adaleti algılarının yaş gruplarına göre Kruskal Wallis-H testi sonuçları.....	60
Tablo 5.8. Katılımcıların eğitim durumuna göre usul adaleti algıları Kruskal Wallis-H testi sonuçları.....	60
Tablo 5.9. Okuryazar olmayan ve okuryazar-diplomasız eğitim gruplarının usul adaleti algıları karşılaştırması Mann-Whitney U testi sonuçları.....	61
Tablo 5.10. Okuryazar olmayan ve ilkokul mezunu eğitim gruplarının usul adaleti algıları karşılaştırması Mann-Whitney U testi sonuçları.....	61
Tablo 5.11. Okuryazar olmayan ve ortaokul mezunu eğitim gruplarının usul adaleti algıları karşılaştırması Mann-Whitney U testi sonuçları.....	62
Tablo 5.12. Okuryazar olmayan ve lise mezunu eğitim gruplarının usul adaleti algıları karşılaştırması Mann-Whitney U testi sonuçları.....	62
Tablo 5.13. Okuryazar olmayan ve lisans/lisansüstü eğitim mezunu eğitim gruplarının usul adaleti algıları karşılaştırması Mann-Whitney U testi sonuçları.....	63
Tablo 5.14. Diplomasız okuryazar ve ilkokul mezunu eğitim gruplarının usul adaleti algıları karşılaştırması Mann-Whitney U testi sonuçları.....	63
Tablo 5.15. Diplomasız okuryazar ve ortaokul mezunu eğitim gruplarının usul adaleti algıları karşılaştırması Mann-Whitney U testi sonuçları.....	63
Tablo 5.16. Diplomasız okuryazar ve lise mezunu eğitim gruplarının usul adaleti algıları karşılaştırması Mann-Whitney U testi sonuçları.....	64

Tablo 5.17. Diplomasız okuryazar ve lisans/lisansüstü mezunu eğitim gruplarının usul adaleti algıları karşılaştırması Mann-Whitney U testi sonuçları	64
Tablo 5.18. İlkokul ve ortaokul mezunu eğitim gruplarının usul adaleti algıları karşılaştırması Mann-Whitney U testi sonuçları	65
Tablo 5.19. İlkokul ve lise mezunu eğitim gruplarının usul adaleti algıları karşılaştırması Mann-Whitney U testi sonuçları.....	65
Tablo 5.20. İlkokul ve lisans/lisansüstü mezunu eğitim gruplarının usul adaleti algıları karşılaştırması Mann-Whitney U testi sonuçları.....	66
Tablo 5.21. Ortaokul ve lise mezunu eğitim gruplarının usul adaleti algıları karşılaştırması Mann-Whitney U testi sonuçları.....	66
Tablo 5.22. Ortaokul ve lisans/lisansüstü mezunu eğitim gruplarının usul adaleti algıları karşılaştırması Mann-Whitney U testi sonuçları.....	67
Tablo 5.23. Lise ve lisans/lisansüstü mezunu eğitim gruplarının usul adaleti algıları karşılaştırması Mann-Whitney U testi sonuçları.....	67
Tablo 5.24. Cinsiyete göre kolluğun etkinliğine ilişkin algıların Mann-Whitney U testi sonuçları.....	68
Tablo 5.25. Yaş gruplarına göre kolluğun etkinliğine ilişkin algıların Kruskal-Wallis H testi sonuçları.....	68
Tablo 5.26. 18-24 ve 25-34 Yaş gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları	69
Tablo 5.27. 18-24 ve 35-44 Yaş gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları	69
Tablo 5.28. 18-24 ve 45-54 Yaş gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları.....	69
Tablo 5.29. 18-24 ve 55-64 Yaş gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları.....	70
Tablo 5.30. 18-24 ve 65+ Yaş gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları.....	70
Tablo 5.31. 25-34 ve 35-44 Yaş gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları.....	71
Tablo 5.32. 25-34 ve 45-54 Yaş gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları.....	71
Tablo 5.33. 25-34 ve 55-64 Yaş gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları.....	71

Tablo 5.34. 25-34 ve 65+ Yaş gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları.....	72
Tablo 5.35. 35-44 ve 45-54 Yaş gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları.....	72
Tablo 5.36. 35-44 ve 55-64 Yaş gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları.....	73
Tablo 5.37. 35-44 ve 65+ Yaş gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları.....	73
Tablo 5.38. 45-54 ve 55-64 Yaş gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları.....	74
Tablo 5.39. 45-54 ve 65+ Yaş gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları.....	74
Tablo 5.40. 55-64 ve 65+ Yaş gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları.....	75
Tablo 5.41. Kolluğun etkinliğine ilişkin algıların eğitim durumuna göre Kruskal Wallis-H testi sonuçları.....	75
Tablo 5.42. Okuryazar olmayan ve diplomasız okuryazar eğitim gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları.....	76
Tablo 5.43. Okuryazar olmayan ve ilkokul mezunu eğitim gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları.....	76
Tablo 5.44. Okuryazar olmayan ve ortaokul mezunu eğitim gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları.....	77
Tablo 5.45. Okuryazar olmayan ve lise mezunu eğitim gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları.....	77
Tablo 5.46. Okuryazar olmayan ve lisans/lisansüstü mezunu eğitim gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları.....	78
Tablo 5.47. Diplomasız okuryazar ve ilkokul mezunu eğitim gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları.....	78
Tablo 5.48. Diplomasız okuryazar ve ortaokul mezunu eğitim gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları.....	79
Tablo 5.49. Diplomasız okuryazar ve lise mezunu eğitim gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları.....	79
Tablo 5.50. Diplomasız okuryazar ve lisans/lisansüstü mezunu eğitim gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları.....	80

Tablo 5.51. İlkokul mezunu ve ortaokul mezunu eğitim gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları.....	80
Tablo 5.52. İlkokul mezunu ve lise mezunu eğitim gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları.....	81
Tablo 5.53. İlkokul mezunu ve lisans/lisansüstü eğitim mezunu eğitim gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları.....	81
Tablo 5.54. Ortaokul mezunu ve lise mezunu eğitim gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları.....	82
Tablo 5.55. İlkokul mezunu ve lisans/lisansüstü eğitim gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları.....	82
Tablo 5.56. Lise mezunu ve lisans/lisansüstü eğitim mezunu eğitim gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları.....	83
Tablo 5.57. Katılımcıların kriminal temalı realite programlarını izleme sıklığı ile usul adaleti algıları arasındaki ilişkiyi karşılaştıran Kruskal-Wallis H testi sonuçları.....	83
Tablo 5.58. Ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun usul adaleti algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları.....	84
Tablo 5.59. Ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun usul adaleti algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları.....	84
Tablo 5.60. Ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun usul adaleti algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları.....	85
Tablo 5.61. Ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun usul adaleti algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları.....	85
Tablo 5.62. Haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun usul adaleti algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları.....	86
Tablo 5.63. Haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun usul adaleti algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları.....	86

Tablo 5.64. Haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun usul adaleti algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları	87
Tablo 5.65. Haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun usul adaleti algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları	87
Tablo 5.66. Haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun usul adaleti algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları	88
Tablo 5.67. Haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun usul adaleti algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları	88
Tablo 5.68. Ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun usul adaleti algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları	89
Tablo 5.69. Katılımcıların kriminal temalı realite programlarını izleme sıklığı ile kolluğun etkinliğine ilişkin algıları arasındaki ilişkiyi karşılaştıran Kruskal-Wallis H testi sonuçları...	89
Tablo 5.70. Ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun etkinlik algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları	90
Tablo 5.71. Ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun etkinlik algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları	90
Tablo 5.72. Ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun etkinlik algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları	91
Tablo 5.73. Ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun etkinlik algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları	91
Tablo 5.74. Haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun etkinlik algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları	92

Tablo 5.75. Haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun etkinlik algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları	92
Tablo 5.76. Haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleyen grubun etkinlik algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları	93
Tablo 5.77. Haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun etkinlik algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları	93
Tablo 5.78. Haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleyen grubun etkinlik algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları	94
Tablo 5.79. Haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleyen grubun etkinlik algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları	94
Tablo 5.80. Katılımcıların kriminal temalı realite programlarını izleme sıklığı ile güvenlik algısı arasındaki ilişkiyi karşılaştıran Kruskal-Wallis H testi sonuçları	95
Tablo 5.81. Ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun güvenlik algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları	95
Tablo 5.82. Ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun güvenlik algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları	96
Tablo 5.83. Ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun güvenlik algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları	96
Tablo 5.84. Ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleyen grubun güvenlik algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları....	97
Tablo 5.85. Haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun güvenlik algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları	97
Tablo 5.86. Haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun güvenlik algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları	98
Tablo 5.87. Haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleyen grubun güvenlik algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları....	98

Tablo 5.88. Haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleyen grubun güvenlik algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları....99

Tablo 5.89. Haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleyen grubun güvenlik algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları....99

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 5.1. Katılımcıların cinsiyete göre dağılımı	51
Şekil 5.2. Katılımcıların yaş gruplarına göre dağılımı.....	52
Şekil 5.3. Katılımcıların eğitim durumuna göre dağılımı	53
Şekil 5.4. Katılımcıların K.T.R.P. izleme sıklığı dağılımı	55

SİMGELER

Bu çalışmada kullanılmış simgeler açıklamalarıyla birlikte aşağıda sunulmuştur.

Simgeler	Açıklama
%	Yüzde
n	Kişi sayısı
p	Anlamlılık değeri
u	Ortalama

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar açıklamalarıyla birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar

Açıklama

JSGA

Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi

KTRP

Kriminal Temalı Realite Programları

GİRİŞ

Günümüzde bireylerin algı ve tutumlarının oluşumunda medya unsurlarının etkinliği sıkça araştırılan bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Günlük yaşamda giderek daha geniş bir etki alanına sahip olan medya aracılığıyla bireyler kendilerini aktif veya pasif olarak etkileyen sürekli bir bilgi akışına maruz kalmakta, maruz kaldıkları bu bilgi akışı; yaşam deneyimleri ve yaşam çevrelerine ilişkin algılarının şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Greco & Polli, 2021). Dolayısıyla medya, belirli ifadelerin ve anlatıların ön plana çıkarılması yoluyla; belirli bir olgunun kamu güvenliğine, ekonomik refaha, sosyal istikrara ve kültürel homojenliğe yönelik bir meydan okuma veya ciddi bir tehdit olarak algılanmasını etkileyebilmektedir (Tagliapetra, 2021, s. 1).

Medya ve algı arasındaki söz konusu ilişki, kamuoyunun güvenliğe ilişkin algıları ve gerçeklik arasında kayda değer farklılıkların oluşumuna neden olmanın yanı sıra (Duffy vd., 2008); kolluğun etkinliği başta olmak üzere bireylerin kolluğa yönelik algı ve tutumlarında da kayda değer farklılıkların oluşmasına neden olabilmektedir. Örneğin; yapılan araştırmalarda resmi istatistiki verilere göre suç oranlarında büyük düşüşler kaydedilmesine karşın, medyada en ince detaylarıyla yer alan yüksek profilli suç olayları gibi içerikler nedeniyle kamuoyunda suçun artış gösterdiğine ilişkin bir algı oluşabildiği görülmektedir (Pfeiffer vd., 2005). Bu durum kamuoyunun güvenlik algısını olumsuz yönde etkileyebileceği gibi, vatandaşlar tarafından kolluğa duyulan güvenin azalmasına ve kolluğun etkinliğine yönelik olumsuz algıların artmasına neden olabilir.

Uluslararası kriminoloji literatüründe gerek güvenlik algısı gerekse kolluğa yönelik tutum ve algılar ile ilişkileri sıkça incelenen medya unsurları arasında kriminal temalı realite programları ön planda yer almaktadır. Söz konusu programlar; çeşitli yüksek profilli suç olaylarının detaylı bir biçimde ekranlara aktarıldığı, mağdur ve tanık ifadelerinin sıkça yer aldığı, izleyicilerine kolluk görevlilerinin çalışma biçimlerine ve suç olaylarının çözüm sürecine ilişkin perspektifler sunan bir medya ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tez çalışmasında kriminal temalı realite programları ile bireylerin kolluk meşruiyeti ve güvenliğe ilişkin algıları arasındaki ilişki incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Amaç

Ülkemizde kriminal temalı realite programlarının vatandaşların güvenlik algısı ve kolluk meşruiyeti algılarına yönelik etkilerini değerlendiren çalışmaların sayısı oldukça sınırlıdır. Bu tez çalışmasının amacı, kriminal temalı realite programlarının vatandaşların güvenlik algısı ve kolluk meşruiyeti algılarına yönelik etkilerini inceleyerek ülkemiz akademik literatürüne katkı sunmaktır.

1.2. Medyanın Güvenlik Algısına Etkilerini Konu Alan Çalışmalar

Medyanın bireylerin algıları üzerine etkileri, onlarca yıldır farklı disiplinlerden birçok araştırmacı ve akademisyenin ilgisini kazanan bir konu olmuş; özellikle kitle iletişim araçları kullanımının yaygınlık kazanmasıyla birlikte bu ilgi giderek artış göstermiştir. Uluslararası literatür medya ve güvenlik algısı ilişkisi perspektifinde incelendiğinde, çalışmaların köklerinin Gerbner ve Gross tarafından 1976 yılında televizyon izleme ve şiddet korkusu üzerine gerçekleştirilen çalışmaya kadar uzandığı görülmektedir (Dolliver vd., 2018). Gerbner ve Gross'a (1976) göre insan, varoluşunun en ayırt edici yönlerini sürdüren ortam olan semboller ortamında türetilen anlamları öğrenir, paylaşır ve bunlara göre hareket eder; televizyon ise sembol sistemlerinin başlıca kaynağı olarak uzun süre kalıcı olması muhtemel bir unsurdur. Buna göre televizyon aracılığıyla herhangi bir şiddet fiilinin suç haberlerinde veya dramalarda ritüelleştirilmiş gösterimleri, dünyadaki tehdit ve tehlikelerin boyutu hakkında bireyler üzerinde abartılı varsayımlar geliştirebilir ve korunma taleplerine yol açabilir (Gerbner & Gross, 1976).

Gerbner ve Gross'un (1976) önermeleri ve medyanın bireylerin güvenlik algısına etkilerini inceleyen çalışmaların artış göstermesi sonucunda yetiştirme teorisi geliştirilmiş (Dolliver vd., 2018), 1970'li yıllar yetiştirme teorisinden gündem belirleme teorisine kadar medyanın bireyler üzerindeki etkilerine ilişkin pek çok bilimsel teorinin ortaya çıkmasına tanıklık etmiştir (Jeffres vd., 2008). Medyanın sürekli gelişim ve değişimleri bünyesinde barındıran dinamik yapısı nedeniyle, medya maruziyetinin bireyler üzerindeki etkilerinin incelenmesi hususu sonraki yıllarda da araştırmaya değer bulunan konular arasında önemli bir yer tutmaya devam etmiş, uluslararası kriminoloji literatürü medyanın güvenlik algısına etkilerini özellikle suç korkusu ve kişisel suç mağduriyeti riski algısı perspektifinde inceleyen birçok çalışma ile zenginleştirilmiştir. Bu noktada haber medyası, suç dramaları ve kriminal temalı realite programları, bireylerin güvenlik algısı ile ilişkileri en çok incelenen medya unsurları arasında yer almaktadır.

Chiricos ve arkadaşları (1997) tarafından gerçekleştirilen çalışma, söz konusu araştırmalara bir örnek teşkil etmektedir. Çalışma kapsamında 1994 yılının Ocak ve Mart ayları arasında; şiddet içeren suçlarla ilgili haberlere sıkça konu olan Florida Eyaleti'nin başkenti Tallahassee'de ikamet eden 2.092 yetişkin ile yapılan anket çalışması analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre hem radyo hem de televizyon haberlerinin suç korkusu ile anlamlı bir etkileşim içerisinde olduğu görülmüştür. Buna göre sıkça radyo veya televizyon haberlerine maruz kalan kişilerin suç korkusu düzeyleri, önemli ölçüde artış göstermektedir. Ancak gazete veya haber dergisi okuma sıklığının suç korkusu ile belirgin bir ilişkisi bulunmamıştır.

Televizyon haberleri ve suç korkusu arasındaki ilişkiyi inceleyen bir başka araştırma ise Romer ve arkadaşları (2003) tarafından gerçekleştirilmiştir. Birden fazla araştırmayı bünyesinde barındıran çalışma kapsamında, Amerika Birleşik Devletleri'nde gerek kolluk birimleri tarafından tutulan suç kayıtları, gerekse yıllık mağduriyet çalışmaları şiddet suçlarının 1990'lı yıllar boyunca azaldığını göstermesine karşın halkın suçla ilgili endişelerinin artış göstermesinde televizyon haberlerinin rolü incelenmiştir. 1997 yılında 1204 katılımcı ile gerçekleştirilen ilk çalışmanın sonuçları, yerel televizyon haberlerine maruz kalmanın algılanan suç riskini önemli ölçüde artıran bir faktör olduğunu ortaya koymuştur. Araştırma kapsamındaki bir diğer çalışma ise, Philadelphia'da ikamet eden 2369 katılımcı ile gerçekleştirilmiş; katılımcılara haftada kaç gün televizyon haberi izledikleri ve ikamet ettikleri bölgenin karşı karşıya kaldığı en büyük sorunun ne olduğuna ilişkin düşünceleri sorulmuştur. Sonuçlar televizyon haberlerine maruz kalmanın suçun önemli bir yerel sorun olduğu algısıyla güçlü bir şekilde ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Özetle her iki çalışmadan elde edilen bulgular, televizyon haberleri maruziyetinin kişisel ve toplumsal risk algıları ile suç korkusunun artış göstermesinde etkili olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Uluslararası kriminoloji literatüründe sıkça alıntılanan; medya tüketimi ve bireylerin suç algısı üzerine gerçekleştirilen bir başka araştırma da Kenneth Dowler (2003a) tarafından gerçekleştirilmiştir. Örneklemini Amerika Birleşik Devletleri'nde gerçekleştirilen 1995 yılı Suç ve Adalet Ulusal Görüş Anketi'nin oluşturduğu çalışma kapsamında, 1005 katılımcı ile telefon görüşmesi üzerinden anket gerçekleştirilmiş ve %62'lik bir yanıt oranı elde edilmiştir. Katılımcılara cinsel saldırı, gasp edilme, dövülme, bıçaklanma veya vurulma, öldürülme, evdeyken soyguna uğrama ve evde kimse yokken soyguna uğrama konularında endişe duyup duymadıkları sorulmuştur. Araştırma bulguları suç programlarını düzenli olarak izlediklerini bildiren katılımcıların suçtan korkma olasılığının daha yüksek olduğunu; dolayısıyla suç programlarını izlemenin suç korkusu ve olumsuz güvenlik algısıyla ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır (Dowler, 2003a).

Korth-Butler ve Hartshorn (2011) tarafından gerçekleştirilen bir diğer çalışma da ceza adalet sistemi personelleri, mağdurlar, suçlular, tanıklar ve çeşitli akademik uzmanlar ile yapılan röportajları bünyesinde barındıran kriminal temalı realite programı maruziyetinin güvensizlik algısı ve suç korkusu düzeylerine etkilerini inceleyen çalışmalara bir örnek teşkil etmektedir (Korth-Butler & Hartshorn, 2011). Çalışma kapsamında kriminal temalı realite programları, yerel haber programları, ulusal haber programları ve suç dramalarının bireylerin suç korkusu ve ceza adalet sistemine ilişkin düşüncelerine etkileri karşılaştırılmıştır (Korth-Butler & Hartshorn, 2011). Nebraska Eyaletinde gerçekleştirilen 2007 Nebraska Yıllık Sosyal Gösterge Araştırması verilerinin kullanıldığı çalışma kapsamında örneklem, Nebraska'da ikamet eden sabit hatlı telefon kullanıcısı olan 784 kişiden oluşmaktadır (Korth-Butler & Hartshorn, 2011). Araştırma sonuçları, katılımcıların hem suç dramalarını hem de kriminal temalı realite programlarını izleme sıklığının suç korkusu ve idam cezasına destek ile pozitif yönde ilişkili olduğunu; korkunun ceza adalet sistemine güven ile olumsuz bir ilişkisi bulunduğunu ve kriminal temalı realite programlarına maruz kalmanın ceza adalet sistemine verilen destek arasında olumsuz bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur (Korth-Butler & Hartshorn, 2011).

Callanan (2012) tarafından gerçekleştirilen, 4245 tamamlanmış bilgisayar destekli telefon görüşmesinden elde edilen verileri kullanan bir çalışmada ise; katılımcılara suç korkusu ve algılanan mahalle güvenliğini ölçmeyi amaçlayan sorular yöneltilmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre suç korkusu, televizyon haberleri ve kriminal temalı realite programlarına maruz kalmanın sıklığıyla doğru orantılıdır (Callanan, 2012). Ayrıca yerel televizyon haberlerinin tüketimi bireylerin algılanan mahalle güvenliği düzeyini olumsuz ölçüde etkilemektedir (Callanan, 2012). Araştırma kapsamında elde edilen bulgular, kriminal temalı realite programlarının, izleyicilerin suça ilişkin algıları üzerinde diğer program türleri ve gazetelerden daha fazla etkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur (Callanan, 2012).

Medya tüketimi ve suç korkusu ilişkisi üzerine Dolliver ve arkadaşları (2018) tarafından yürütülen diğer bir çalışmada, ülke çapında bir örneklem olarak 18 yaş ve üzeri 1.311 Amerikan vatandaşı ile anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçları, suça dayalı medyaya daha fazla maruz kalan katılımcıların gelecekte suç mağduru olmaktan daha fazla endişe duyduğunu; söz konusu endişenin gelecekteki olası mağduriyetleri azaltmak ve suç işleyenlerin sert bir şekilde cezalandırılmasını sağlamak adına idam cezası gibi uygulamalarına verilen desteğin artmasına neden olduğunu ortaya konulmaktadır. (Dolliver vd., 2018).

Nasi ve arkadaşları (2021) tarafından Finlandiya Ulusal Suç Mağduriyeti Anketi'nden yararlanılmak sureti ile 2021 yılında gerçekleştirilen çalışmada ise, ilk olarak 6141 katılımcının şiddet içeren suçlar ile ilgili bilgileri hangi medya kaynaklarından aldıkları incelenmiş; daha sonra şiddet içeren suçlarla ilgili farklı medya kaynaklarının tüketiminin güvenlik algısı ile ilişkileri; sokak şiddeti korkusu deneyimi, şiddet tehdidi nedeniyle kaçınma davranışı ve algılanan terörizm tehdidi perspektifinde araştırılmıştır. Araştırma sonuçları, şiddet içeren suçlarla ilgili alternatif bilgi kaynaklarını takip eden katılımcıların, geleneksel medyayı takip edenlere nazaran sokak şiddeti korkusu düzeylerinin daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Bununla birlikte şiddet içeren suç haberlerine ilgi duyan katılımcıların, ilgisi düşük olan katılımcılarla karşılaştırıldığında kaçınma davranışı gösterme olasılıklarının %5 daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca şiddet içeren suçlarla ilgili alternatif medya kaynaklarını takip eden katılımcıların, yalnızca geleneksel medyayı takip edenlere kıyasla algılanan terörizm tehdidi düzeylerinin daha yüksek olduğu elde edilen bulgular arasındadır. Özetle söz konusu çalışmanın sonuçları, geleneksel medyanın hala şiddet içeren suçlarla ilgili ana bilgi kaynağı olarak hizmet ettiğini göstermektedir.

Uluslararası literatürde medyanın güvenlik algısına etkilerini olan diğer güncel çalışmalarda da suçla ilgili medya içeriklerine maruz kalmanın suç korkusunda artışa (Lytle vd., 2020; Choi vd., 2020; Awais vd., 2020; Fahmy & İbrahim, 2022; Danieli & Garcia, 2020; Wilk & Fibinger, 2020; Hutton, 2020; Pryce vd., 2020) ve algılanan risk seviyesinin yükselmesine (Yang vd., 2021; Otieno vd., 2013; Callanan, 2012; Roche vd., 2012; Slater & Jain, 2011; Chadee vd., 2017) neden olduğu görülmektedir. Bu perspektifte uluslararası literatürün, medya unsurlarının zaman içerisinde gösterdiği değişim ve gelişime rağmen; medyanın güvenlik algısına etkileri hususunda genel bir uzlaşıya sahip olduğu değerlendirilmektedir.

1.3. Medyanın Kolluk Mesruiyeti Algısına Etkilerini Konu Alan Çalışmalar

Vatandaşların suç ve adalete ilişkin algılarının şekillenmesinde medyanın etkileri birçok araştırmacı ve akademisyenin dikkate değer bulduğu bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır (Donovan & Klahm, 2015). Buna karşın medya maruziyetinin vatandaşların kolluğa yönelik tutum ve algıları üzerindeki rolü hakkında görece az bilgiye sahip olunduğu öne sürülmektedir (Intravia vd., 2018). Bu durum, geçmiş literatürde halkın kolluğa yönelik algılarının gerçek dünya deneyimlerine dayalı olduğu varsayımının kabul görmesinden kaynaklansa da vatandaşların kolluğa yönelik algılarını şekillendiren bilgi kaynakları yalnızca gerçek yaşamda elde ettikleri deneyimler ve gözlemlerden meydana gelmeyebilir (Choi vd., 2020). Dolayısıyla

vatandaşların kolluk meşruiyeti algısının şekillenmesinde medyanın etkileri göz ardı edilmemesi gereken bir durumdur.

Intravia ve arkadaşları (2018) tarafından gerçekleştirilen çalışma, medya maruziyetinin bireylerin kolluk meşruiyeti algılarına etkilerini inceleyen araştırmalardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırma kapsamında 245 lisans öğrencisinden oluşan bir örneklem oluşturulmuştur. Katılımcıların kolluk meşruiyeti algılarının ölçülmesi adına; “(1) *yanlış olduğunu düşünseniz bile polisin kararlarını kabul etmelisiniz*, (2) *aynı fikirde olmasanız bile polisin dediklerini yapmalısınız*, (3) *bir polis memuruna itaatsizlik etmeyi haklı çıkarmak zor olacaktır*, (4) *genel olarak polis dürüştür*, (5) *insanların temel hakları polis tarafından iyi korunur*, (6) *çoğu polis memuru işini iyi yapar*, (7) *polis genellikle toplumdaki herkes için iyi olan kararlar alır ve* (8) *polis ırkına bakmaksızın herkese eşit davranır*.” Ş-şeklindeki ifadelerden oluşan sekiz maddeden oluşan bir ölçek kullanılmıştır. Her bir madde için cevaplar 1-kesinlikle katılmıyorum ve 5-kesinlikle katılıyorum cevapları arasında değişmektedir. Medya tüketimin ölçümü ise, katılımcıların normal bir haftada; (1) *yerel televizyon haberlerinin izlenmesi*, (2) *ulusal televizyon haberlerinin izlenmesi*, (3) *televizyondaki suç programlarının izlenmesi*, (4) *yerel bir gazetenin okunması*, (5) *sosyal ağ sitelerinin kullanılması* ve (6) *çevrim içi haberlerin okunmasına* ne kadar süre harcadıkları soruları aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, çalışma kapsamında altı farklı kategoriye ayrılmış olan medya unsurlarından yalnızca çevrim içi haberler medyasına maruz kalmanın, kolluk meşruiyeti algısıyla önemli ölçüde ilişkili bulunduğu görülmektedir. Buna göre çevrim içi haberlerin takip edilmesine daha fazla zaman ayıran katılımcıların, kolluk meşruiyetine ilişkin çok daha az olumlu algılara sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Medya tüketiminin kolluğa yönelik tutum ve algılar üzerine etkilerini inceleyen bir başka çalışma, Choi ve arkadaşları (2020) tarafından literatüre kazandırılmıştır. Güney Kore’li vatandaşları temsil eden 15.624 katılımcıdan oluşan geniş bir örneklemin kullanıldığı çalışma, medya tüketiminin bireylerin kolluk algısına etkileri üzerine üç farklı hipotezi test etmektedir. Bunlar; (1) *suçla ilgili medya tüketimi, bireyin polise olan güveni ile negatif ve anlamlı bir şekilde ilişkili olacaktır*, (2) *suçla ilgili medya tüketimi, suç korkusunu önemli ölçüde ve olumsuz yönde etkileyecek, bu da bireyin polise olan güvenini azaltacaktır*. (3) *suçla ilgili medya tüketimi, algılanan nezaketsizlik düzeyini olumsuz etkileyecek ve bu da bireyin polise olan güvenini azaltacaktır*; hipotezlerinden oluşmaktadır. Çalışma kapsamında bağımlı değişken olan kolluğa duyulan güven; “*mahallemizdeki polisin bölgemizde iyi devriye gezdiğini düşünüyorum*”, “*mahallemizde bir suç işlendiğinde polisin hemen olay yerine geleceğini düşünüyorum*” ve “*suç olaylarını bildirdiğimiz takdirde mahallemizdeki polisin suç*

faillerini tutuklayacağını düşünüyorum" maddelerinden oluşan bir beşli likert tipi ölçek aracılığıyla ölçülmüştür. Bağımsız değişken olan medyanın etkisi ise, *"suçla ilgili medyayı sık sık tüketirim"* maddesinden oluşan bir beşli likert ölçeği ile değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçları, suçla ilgili medya tüketiminin kolluğa duyulan güven üzerinde doğrudan bir etkisi bulunmamakla birlikte; algılanan uygunsuzluklar ve suç korkusu aracılığıyla halkın kolluğa duyduğu güveni anlamlı ve olumsuz bir şekilde etkilediğini ortaya koymuştur.

Donovan ve Klahm tarafından 2015 yılında gerçekleştirilen çalışma, medya tüketimi ve vatandaşların kolluk algısı arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalara bir başka örnek teşkil etmektedir. Çalışma kapsamında medyanın etkisi, suç dramaları bağlamında ölçülmüştür. İlk adımda 2011-2012 yılları Nielsen verilerine göre en popüler suç dramaları olarak belirlenmiş olan yapımlara ilişkin bir içerik analizi gerçekleştirilmiştir. İçerik analizi sonucunda suç dizilerindeki kurgusal kolluk görevlilerinin suçla mücadelede son derece başarılı oldukları, görevlerini icra ederken sık sık güç kullanımına başvurdıkları; kolluk görevlilerinin güç kullandıkları vakalarda ise güç kullanımının son derece gerekli ve haklı olma eğiliminde olduğu görülmüştür. Bu durumda, suç draması izleyicilerinin kolluğun güç kullanımı veya görevi kötüye kullanma hususları dikkate alındığında suç draması izlemeyenlere göre daha olumlu görüşlere sahip olabileceğine ilişkin öne sürülen varsayım, anket çalışması aracılığıyla test edilmiştir. 2.119 katılımcı ile gerçekleştirilen anket çalışmasında katılımcılara; (i) *genel olarak şehrinizdeki polisin suçu azaltmada ne kadar başarılı olduğunu düşünüyorsunuz?* (ii) *Genel olarak, şehrinizdeki polis memurları bir şüpheliyi tutuklama sırasında ne sıklıkla fiziksel güç (şok tabancası, ateşli silah vb.) kullanıyor?* (iii) *Genel olarak, şehrinizdeki polis departmanı vatandaşlarla uğraşırken çok sık mı, yetersiz mi yoksa doğru miktarda mı güç kullanıyor?* (iiii) *Seçmek zorunda kalsaydınız, şehrinizdeki polisin bir şüpheliye karşı genellikle tutuklamanın gerekli olduğu için mi yoksa şüpheli saygısız olduğu ve "kabaca cezalandırılmayı" hak ettiği için mi güç kullandığını söylediniz?* (iiiii) *Genel olarak, şehrinizde polisin yanlış itiraf almak için güç kullanması gibi suistimalleri, bir kişinin işlemediği bir suçtan suçlu bulunmasına ne sıklıkla katkıda bulunuyor?* Şeklinde sorular yöneltilmiştir. Elde edilen anket verilerinin analiz edilmesi sonucunda, suç dizilerini izleyenlerin izlemeyen katılımcılara kıyasla; (a) *kolluğun suçla mücadelede başarılı olduğuna*, (b) *görevi kötüye kullanmanın genellikle yanlış itiraflara yol açmadığına* ve (c) *kolluk personeli tarafından güç kullanılması durumunda bir tutuklama için gerekli olduğuna inanma olasılıklarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır* (Donovan & Klahm, 2015). Bu durum içerik analizi sonucunda oluşan beklentinin haklılığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla medyanın, bireylerin kolluk algısına ilişkin görüşlerinin şekillenmesinde önemli bir rol oynadığını kanıtlamaktadır.

Medya tüketimi ile vatandaşların kolluk algısı arasındaki ilişkileri inceleyen bir diğer çalışma ise Dowler ve Zawilski (2007) tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırma örneklemini, Amerika Birleşik Devletleri'nde ikamet eden yetişkinleri temsil eden 1.011 katılımcıdan oluşmaktadır. Araştırma kapsamında bağımsız değişken olan medya tüketimi; katılımcıların televizyon haberleri, suç dramaları, kriminal temalı realite programları ve polis şovları gibi program türlerini hangi sıklıkla tükettiklerine ilişkin maddeler ile ölçülmüştür. Araştırmanın bağımlı değişkenini oluşturan kolluğa yönelik tutumlar ise, polisin görevi kötüye kullanması ve ayrımcı polis uygulamalarını içeren iki farklı perspektifte değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçları, polis dramalarının yoğun izleyicisi olan katılımcıların zengin vatandaşlara polis tarafından daha iyimser davranıldığına inanma olasılıkları daha yüksek olduğunu ve diğer haber programı türleri ile kıyaslandığında televizyon ağı haberlerinin tüketiminin, polisin görevi kötüye kullanması ve vatandaşlar arasında ayrımcılık yapmasına ilişkin algıları üzerinde en fazla etkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Benzer bir çalışmada Chermak ve arkadaşları (2006) kolluğun görevi kötüye kullanmasına ilişkin medyada geniş yer bulan sansasyonel bir davanın öncesinde ve sonrasında; vatandaşların kolluk hizmetlerine, kolluk tacizine ve kolluk personelinin suçluluğuna yönelik algılarını ölçen verileri inceleyerek, medyada kolluk hakkındaki olumsuz olayların bireylerin algıları üzerindeki etkisini ölçmeyi amaçlamıştır. Araştırma sonuçlarına göre diğer araştırma bulgularından farklı olarak, medya tüketiminin vatandaşların kolluğa yönelik genel tutumlarına önemli bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bu kapsamda medya tüketiminin, bireylerin kolluk meşruiyeti algıları üzerinde çeşitli etkilere sahip olduğu hususunda uluslararası literatürde genel bir uzlaşının bulunduğunu söylemek mümkündür (Bkz. Graziano & Gauthier, 2018; Gaeta, 2010; Mohler vd., 2022; Nix & Pickett, 2017; Bain vd., 2014). Buna karşın bazı çalışmaların farklı medya unsurlarının tüketiminin kolluğa yönelik algıları aynı oranda etkilemediğine yönelik sonuçları da göz ardı edilmemelidir (Bkz. Wozniak vd., 2020; Dowler, 2002; Chermak vd., 2006). Dolayısıyla medya tüketiminin, kolluk meşruiyeti ve kolluk meşruiyetinin bileşenleri olarak görülen kolluğa duyulan güven, kolluğun etkinliği, yasallığı, dağıtımsal ve usul adaleti algılarına yönelik etkilerini inceleyen daha fazla araştırmaya ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Gerçekleştirilen tez çalışmasının amacı, Türkiye'de yayınlanan kriminal temalı realite programlarının; vatandaşların kolluk meşruiyeti ve güvenlik algılarına ilişkin etkilerinin incelenmesidir. Yukarıda özetlenen kapsamlı literatür taramasının ışığında oluşturulan temel araştırma sorusu; *kriminal temalı realite programlarının, bireylerin güvenlik algısı ve kolluk meşruiyeti algıları üzerindeki etkileri nelerdir?* olarak belirlenmiştir. Temel araştırma

sorusunun yanı sıra üç alt araştırma sorusu bulunmaktadır. Bunlardan ilki bireylerin kriminal temalı realite programları hakkındaki genel algılarının tespit edilmesini hedefleyen “*Kriminal temalı realite programı izleyicilerinin, bu programlar hakkındaki algıları nelerdir?*” sorusudur. İkincisi bireylerin kolluk meşruiyeti ve güvenliğe ilişkin algılarında demografik farklılıkların rolünün incelenmesi hedefiyle oluşturulan “*kriminal temalı realite programı izleyicilerinin kolluk meşruiyeti ve güvenliğe ilişkin algılarında demografik farklılıklar mevcut mudur?*” sorusundan meydana gelmektedir. Son alt araştırma sorusu ise kriminal temalı realite programlarının izlenme sıklığı baz alınarak kriminal temalı realite programlarına maruziyetin bireylerin kolluk ve güvenliğe ilişkin algılarını nasıl etkilediğinin tespit edilmesini hedefleyen “*kriminal temalı realite programlarını izleme sıklığı ile kolluk meşruiyeti ve güvenlik algıları arasında bir ilişki var mıdır?*” ifadesinden oluşmaktadır.

1.4. Problem

Yetiştirme teorisine göre bireylerin maruz kaldıkları medya içerikleri, maruz kalma sıklığına bağlı olarak gerçek yaşama ilişkin algılarını etkileyebilmektedir. Basitçe ifade edilen bu argümana dayalı olarak gerçekleştirilen birçok uluslararası araştırmadan elde edilen bulgular, teorinin geçerliliğini kanıtlamıştır. Söz konusu araştırmalar genellikle suç olaylarının konu alındığı programların bireylerin kolluğa yönelik tutumları veya güvenliğe ilişkin algıları üzerindeki etkilerini incelemektedir. Benzer programlar Türkiye’de de uzun yıllardır yayınlanmakta, ancak bireylerin güvenlik ve kolluğa ilişkin algıları üzerindeki etkileri tam olarak bilinmemektedir. Bu durum tez çalışmasının gerçekleştirilme nedenini meydana getirmektedir. Tez çalışmasının problemi, ülkemizde yayınlanan kriminal temalı realite programlarının, vatandaşların kolluk ve güvenliğe ilişkin algıları üzerindeki etkilerinin çözümlenmesidir.

1.5. Önem

Ülkemizde kamuoyunun güvenlik algısına ilişkin araştırmalar henüz sınırlı sayılabilecek düzeydedir. Benzer bir durumun vatandaşların kolluk meşruiyetine ilişkin tutum ve varsayımları için de geçerli olduğu söylenebilir. Yetiştirme Teorisi uluslararası literatürde medya maruziyetinin bireylerin tutum ve algılarına etkilerinin incelenmesini amaçlayan birçok araştırmada teorik çerçeve olarak kullanılmıştır. Mevcut tez çalışmasında kamuoyunun kolluk meşruiyeti ve güvenliğe ilişkin algılarını ülkemizde yayınlanan kriminal temalı realite programları üzerinden Yetiştirme Teorisi ışığında incelenerek suç araştırmaları literatürüne katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

1.6. Hipotezler

Gerçekleştirilen tez çalışması kapsamında çeşitli hipotezlerin doğruluğu test edilecektir. Söz konusu hipotezler aşağıda sıralanmıştır.

Hipotez 1: Kriminal temalı realite programı maruziyetinin güvenlik algısına etkileri izleyicilerin demografik özelliklerine göre farklılıklar göstermektedir.

Hipotez 2: Kriminal temalı realite programı maruziyetinin kolluk meşruiyeti algısına etkileri izleyicilerin demografik özelliklerine göre farklılıklar göstermektedir.

Hipotez 3: Kriminal temalı realite programlarını izleme sıklığı ile güvenlik algısı arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif bir ilişki bulunmaktadır.

Hipotez 4: Kriminal temalı realite programlarını izleme sıklığı ile kolluk meşruiyetinin bileşenleri arasında yer alan usul adaletine ilişkin olumlu düşünceler arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif bir ilişki bulunmaktadır.

Hipotez 5: Kriminal temalı realite programlarını izleme sıklığı ile kolluk meşruiyetinin bileşenleri arasında yer alan kolluğun etkinliğine ilişkin olumlu düşünceler arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif bir ilişki bulunmaktadır.

1.7. Sınırlılıklar

Bu tez çalışmasının birtakım sınırlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle, araştırma kapsamında kriminal temalı realite programlarının, izleyicilerin kolluk meşruiyeti ve güvenlik algısı üzerine etkileri incelenmiştir. Bu noktada içeriğinde kurgusal öğeler barındıran kriminal temalı televizyon programları araştırmanın kapsamı dışında bırakılmıştır. Bununla birlikte tez çalışmasında ikinci veriler kullanılması ve kullanılan ikincil verilerde kolluk meşruiyetinin bileşenleri arasında yer aldığı kabul edilen yasallık, dağıtımsal adalet ve kolluğa duyulan güven unsurlarının ölçümüne ilişkin soruların yer almaması nedeniyle; bireylerin kolluk meşruiyetine ilişkin algıları *usul adaleti* ve *kolluğun etkinliği* unsurları aracılığıyla ölçülmüştür.

1.8. Tanımlar

Kolluk meşruiyeti: En genel tanımlarından biri ile kolluk meşruiyeti; vatandaşların yasalara uymaları, kolluğa bilgi sağlamaları, toplumsal sorunlara karşı kolluk görevlileriyle iş birliği içinde olmaları ve kolluk görevlileriyle temasları olduğunda onların talimat ve kararlarını kabul etmeleri gibi sonuçlarla ilişkilendirilen “halkın kolluğa duyduğu güven ve kolluğa itaat etme zorunluluğu” (Worden & Mclean, 2017, s. 42) şeklinde açıklanmaktadır. Bu noktada vatandaşlar arasında meşruiyet algısının güçlendirilmesini amaçlayan kolluk yaklaşımları; yasalara gönüllü olarak uyulmasını, kolluk otoritesinin kabulünü ve suçla mücadelede kolluk-vatandaş iş birliğini artırmaktadır (Tyler, 2011). Başka bir deyişle vatandaşların kolluğa ilişkin meşruiyet algılarının güçlendirilmesi, kolluğun suç önleme ve

kontrol etme kapasitesinin geliştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Mazerolle vd., 2013a).

Güvenlik algısı: Güvenlik algısı, güvenlik olaylarıyla ilişkili risklerin ve sonuçlarının algılanan büyüklüğünün öznel olarak değerlendirilmesini ifade etmektedir (Chaparro vd., 2021).

Kriminal temalı realite programları: Çözüme kavuşturulamamış suç vakaları, devam eden adli soruşturmalar, faili meçhul davalar ve suçluların yakalanabilmesi için canlı yayınlar üzerinden halka yapılan çağrılar bünyesinde barındıran televizyon programlarıdır (Hill, 2017).

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Kavramsal Olarak Kriminal Temalı Realite Programları

Medya unsurları aracılığıyla suçun sunumu onlarca yıl öncesine uzanan bir geçmişe sahiptir (Hayes, 2015). Öyle ki toplumdaki suç olaylarına ilişkin içeriklerin özellikle haber ve eğlence medyasının temel unsurları arasında yer aldığı, birçok araştırmacı ve akademisyen tarafından kabul edilen bir gerçektir (Garofalo, 1981b). Bu noktada haber medyası, özellikle yerel televizyon haberleri, kamuoyunun ilgisini çekebilecek suç olaylarını sıklıkla seçerek sansasyonel bir sunumla izleyiciye aktarırken (Weitzer & Kubrin, 2004); eğlence medyası çerçevesinde sunulan bazı programlar suç hikayelerini en ince ayrıntılarıyla, şiddeti abartarak çarpıcı bir biçimde sunmaktadır (Simon & Hayes, 2004). Ancak 1980’li yıllardan itibaren hangi unsurun haber, hangisinin eğlence medyasına ait olduğunun anlaşılmasının zorlaşmasıyla birlikte, haber ve eğlence programlarının çeşitli yönlerinin tek formatta bir araya getirildiği bilgi-eğlence olarak adlandırılan yeni bir terimin suç ve adalet medyası sözlüğüne dahil olduğu görülmektedir (Surette & Otto, 2002).

Medyada realite eğlencesinin anlaşılmasında önemli bir başlangıç noktası olarak tasvir edilen kriminal temalı realite programları (Hill, 2017); aynı zamanda çağdaş kitlesel medya pazarının bilgi-eğlence programcılığı türünün ana unsurlarından birini teşkil etmektedir (Surette & Otto, 2002). Uluslararası literatürde söz konusu televizyon programlarının zaman zaman gerçekliğe dayalı suç programları (Fishman, 1999; Oliver & Armstrong, 1995), realite TV suç programları (Kubrin, 2014; Fishman, 1998; Hill, 2017), suç gösterileri (Rajendra & Deb, 2017; Baskin & Sommers, 2010) veya adalet programları (Soulliere, 2003) olarak da isimlendirilebilmektedir.

Çeşitli çalışmalarda farklı isimlendirmelerin kullanılabilmesine karşın söz konusu programlar, suç olaylarının ele alınışı bakımından büyük yapısal farklılıklar taşımamaktadır. Bununla birlikte suçluların takibi ve suç olaylarının çözümüne ilişkin içeriklerin kamuoyuna sunumu noktasında bazı farklılıklar karşımıza çıkmaktadır. Bu çerçevede değerlendirildiğinde kriminal temalı realite programlarının, izleyicilerin gerçeklik algısını destekleyen iki temel format kullandığı ifade edilebilir (Cavender & Fishman, 1998). Kriminal temalı realite programlarının ilk örnekleri arasında yer alan America’s Most Wanted gibi programlarda kullanılan ilk format;

- Programa konu yaşanmış suç olaylarının oyuncular tarafından yeniden canlandırılması

- Mağdurlar, mağdur aileleri veya mağdur arkadaşlarıyla röportajlar gerçekleştirilmesi
- Programa konu suç olayının araştırılmasında görev alan kolluk görevlileriyle röportajlar gerçekleştirilmesi
- Fail veya şüphelilere ilişkin video kayıtları, fotoğraflar vb. görsellerin kamuoyu ile paylaşılması
- İzleyicilerden kolluk görevlilerine veya programa telefon ederek suçlu veya şüpheliler hakkında bilgi vermelerinin istenmesi
- Suç olayının çözülmemesi durumunda araştırılmasına sonraki yayınlarda devam edilmesi

Çerçevesinde yayınlanmakta olan kriminal temalı realite programlarından oluşmaktadır (Cavender & Fishman, 1998).

İkinci format ise, “Cops” gibi kriminal temalı realite programlarında kullanıldığı görülen:

- Televizyon programına ait kameramanın, programa konu suç olayının araştırılmasında görevli kolluk personeliyle birlikte hareket ederek sürecin kayıt altına alınması
- İzleyicilerin programa konu suç olaylarına ilişkin gerçekleştirilen suç araştırma faaliyetlerine doğrudan kolluk görevlisinin bakış açısıyla tanık olmalarının sağlanması
- İzleyicilerin ilgisini en çok çeken olay görüntülerinin kullanılması amacıyla haftalık olarak elde edilen yüzlerce saat görüntü içerisinden editörlerin ekleme-çıkarma yaparak yarım saatlik bir program üretilmesi

Olarak sıralanabilecek bazı farklılıkların yer aldığı kriminal temalı realite programlarından meydana gelmektedir (Cavender & Fishman, 1998).

Bu bağlamda kriminal temalı realite programları; genellikle çözülmemiş gerçek suç vakaları, devam eden cezai soruşturmalar, gözetleme yoluyla suçluların takibi ve suçluların yakalanması için halkla gerçekleştirilen canlı bağlantılar yoluyla kamuoyunun ilgisini üzerine çeken, popüler bir medya ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır (Hill, 2017). Söz konusu programların, kolluk teşkilatları hakkında algıları etkileyebileceği (Maguire, 1988); kamuoyu algısında yanlış ve doğru arasındaki ayrımın zayıflamasına neden olabileceği (Rajendra & Deb, 2017); izleyicilerin suç ve adalet hakkındaki tutum ve fikirlerini şekillendirerek ceza adalet sistemine ilişkin olumlu veya olumsuz algılar oluşturabileceği (Dowler vd., 2006) kabul edilmektedir.

2.2. Türkiye’de Kriminal Temalı Realite Programları

Ülkemizde gerçek suç olaylarının araştırılmasını konu alan televizyon programları on yıllar öncesine uzanan bir geçmişe sahiptir. Birçok araştırmacı ve akademisyenin, ülkemizde yaşanmış suç olaylarına ilişkin bilgilerin ve söz konusu suç olaylarının çözümüne ilişkin sürecin tüm detaylarıyla kamuoyuna aktarıldığı bu tip televizyon programlarının ortaya çıkış sürecini, 1990’lı yılların başlarında görülen özel televizyon kanallarının yaygınlaşması ile ilişkilendirildiği görülmektedir (Bkz. Çelen, 1997; Kınayyigit, 1998; Seçim, 2017; Binark & Kılıçbay, 2004; Işık & Yaman, 2017).

Bu dönemde kurulan özel bir televizyon kanalı aracılığıyla, kriminal temalı realite programlarının ülkemizdeki ilk örneği yayınlanmaya başlamış; çeşitli güncel suç olaylarının sansasyonel bir anlatımla işlendiği “Sıcağı Sıcağına” isimli söz konusu televizyon programı, ilk yayınının gerçekleştirildiği 1993 yılından 1998 yılına kadar ekranlarda yer almaya devam etmiştir (Göker, 2015). Özel televizyon kanalı sayısında meydana gelen artışın beraberinde getirdiği rekabet ve kamuoyunun Sıcağı Sıcağına programına gösterdiği yoğun ilgi, 1993 yılından itibaren kriminal temalı realite programlarının hızla yaygınlık kazanmasına neden olmuş; Sıcağı Sıcağına programıyla birlikte birçok televizyon kanalı “Aranıyor”, “Katil Kim”, “Neredesin”, “Kayıp Aranıyor”, “Yangın Var”, “Polis-İmdat” gibi kayıp vakalarından cinayete kadar birçok olayın işlendiği kriminal temalı realite programlarını yayınlanmaya başlamıştır (Yıldırım, 1994).

Döneme ait gazete haberleri, 1990’lı yıllarda görülen kriminal temalı realite programı furyasının ulaştığı noktayı göz önüne sermektedir. 28 Mayıs 1996 tarihli bir gazete haberi, “Söz Fato’da”, “Kayıp Aranıyor”, “Adliye Koridorları” ve “Sıcağı Sıcağına” isimli kriminal temalı realite programlarına kamuoyunun gösterdiği yoğun ilgiyi “Reality Şovun Zaferi” başlığı ile vurgularken; “Kayıp Aranıyor” programının o tarihe kadar 127 kayıp vakasının çözümünde etkili olduğunu, “Adliye Koridorları” programında o güne kadar 500 farklı olayın ekrana taşındığını, “Sıcağı Sıcağına” isimli programın ise günde 500 ile 1000 arası telefon ihbarı aldığını belirterek, kriminal temalı realite programlarını “sorunlarına çözüm bulabilecek bir mercii” olarak görenlerin sayısının oldukça fazla olduğunu ortaya koymuştur (Kardeşoğlu, 1996).

2000’li yıllara gelindiğinde kriminal temalı realite programları emekliler, ev kadınları ve yaşlılar gibi toplumun kırılğan kesimlerini izleyici kitlesine dahil ederek popülerliğini sürdürmüştü; kayıp vakalarından aile içi şiddet olaylarına kadar birçok konunun işlendiği “Kadının Sesi”, “Serap Ezgü ile Biz Bize”, “Suç ve Ceza”, “Sizin Sesiniz” ve “Sabahların Sultanı Seda Sayan” gibi yapımların birer örnek teşkil ettiği söz konusu televizyon

programlarının büyük bir kısmı güçlü, kararlı, cesur, koruyucu ve kahraman olarak tasvir edilen kadın sunucular tarafından sunulmaya başlanmıştır (Işık & Yaman, 2017; ss. 72-73).

1990'lı yıllarda yayınlanan ilk dalga kriminal temalı realite programları ile 2000'li yıllarda izleyiciye sunulan ikinci dalga kriminal temalı realite programları arasında; temelde suç vakalarının çözüme kavuşturulması ve kamuoyunun suç olaylarına karşı bilgilendirilmesi gibi benzerlikler bulunurken; birtakım farklılıkların da meydana geldiği görülmektedir. Örneğin kriminal temalı realite yapımlarının son örnekleri arasında bulunan “Müge Anlı ile Tatlı Sert”, “Gerçeğin Peşinde”, “Balçiçek İlter ile Olay Yeri”, “İnci Ertuğrul ile Kaybolan Çiçekler” ve “Didem Arslan Yılmaz’la Vazgeçme” gibi kriminal temalı realite programı örneklerinde karşılaşıldığı üzere bu tür programların kadın sunucular tarafından sunulması bir tür norm haline gelmiş; programlarda konu alınan olaylara ilişkin şiddet içerikli görsel tasvirler yerine sözlü anlatımlara yer verilmesi tercih edilmiştir (Mete, 2021, ss. 70-71). Bununla birlikte 2000'li yılların kriminal temalı realite programlarında suç ve suçlu ile ilgili hukuk, psikiyatri, adli tıp gibi çeşitli alanlarda uzmanlaşmış kişilerden oluşan profesyonel bir ekibin program boyunca stüdyoda yer alması da yaygınlık kazanmıştır (Mete, 2021, ss. 70-71).

Sonuç olarak ülkemizde yayınlanan kriminal temalı realite programlarının, ilk kez yayınlandıkları 1990'lı yıllardan itibaren formatlarında meydana gelen birtakım değişikliklerle birlikte günümüzdeki biçimlerini aldıkları görülmektedir. Söz konusu programlar günümüzde de faili meçhul suç olaylarının aydınlatılması, kayıp kişilerin bulunması, dolandırıcılık vakalarının çözüme kavuşturulması gibi konularda, farklı televizyon kanalları bünyesinde yayınlanmaya devam etmektedir.

2.3. Güvenlik Kavramı

Güvenlik, kökleri insanlık tarihi kadar geçmişe uzanan çok boyutlu bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Geçmişte olduğu gibi, gelecekte de insanlığın karşı karşıya kaldığı hadiseler, güvenliğin ele alındığı bağlamları şekillendirecek ve güvenlik kavramına yeni boyutlar kazandırarak anlam sınırlarının genişlemesine neden olacaktır. Topluma ve toplumsal kurumlara göre şekillenen güvenlik anlayışı tarih boyunca, toplumlardaki gelişim ve değişimler karşısında yalnızca toplumun sosyal yapısına değil, aynı zamanda ekonomik koşullarına, ahlak, hukuk ve suç algılarına da ayna tutmaktadır (Fischer vd., 2008, s. 31).

Güvenlik kavramının sahip olduğu bu nitelik, kavramın tüm boyutları ile tanımlanarak tek bir çerçeve sınırları içerisinde ifade edilebilmesinin önündeki zorlukların büyük bir kısmını açıklamaktadır. Bununla birlikte güvenlik olgusunun, hangi bağlamda ele alınarak yorumlandığına dayalı olarak çeşitlilik gösteren tanımları; toplumda güvenlik kavramı için kesin bir tanım anlayışına sahip olunamaması ile sonuçlanmaktadır (Brooks, 2010).

Kavramın tanımlanmasına ilişkin farklı görüşler bulunsa da birçok çalışmada güvenliğin etimolojik kökenlerinin, latince olmaksızın manasını taşıyan “se” ve endişe anlamına gelen “cura” sözcüklerinin bir araya gelmesi neticesinde oluşan; “endişeden uzak olma, sükûnet” anlamına gelen “securitas” sözcüğüne dayandığı kabul edilmektedir (Arends, 2009, s. 5). “Securitas” kelimesinin sahip olduğu bu anlamın izleri, güvenlik kavramı üzerine geliştirilen tanımlamaların birçoğunda kendini göstermektedir.

Güvenliğin tanımına ilişkin çalışmaların öncüleri arasında yer alan bir eserinde Wolfers (1952, s. 484) güvenliği “önceden edinilmiş değerlerin bir dereceye kadar korunmasına işaret eden” bir kavram olarak en yaygın kullanımı ile uyumlu bir genel çerçevede tanımladıktan sonra, kavramı öznel ve nesnel olmak üzere iki farklı boyutta ele almaktadır. Müellife göre güvenlik nesnel anlamda “edinilmiş değerlere yönelik bir tehdit olmamasını ifade ederken, özel anlamda ise “bu tür değerlere saldırılacağına dair korkunun bulunmamasını” ölçmektedir (Wolfers, 1952, s. 485). Wolfers tarafından gerçekleştirilen tanımdan hareketle güvenlik, soyut kavramlar ile ilişkili olan öznel ve nesnel boyutları nedeniyle kesin olarak ölçülebilmesi mümkün olmayan, yalnızca az ya da fazla gibi nitelikler taşıyabilen ve bu nedenle herkes tarafından kabul edilen mükemmel güvenliğe ulaşılmasına imkân tanımayan bir unsur olma özelliği taşımaktadır (Bourne, 2014).

Wolfers (1952) tarafından “Belirsiz Bir Sembol Olarak Ulusal Güvenlik” isimli eser ile sunulan, güvenliğin çok boyutlu ve muğlak yönleri vurgulanarak sunulan tanım, Buzan’a (1983, s. 4) göre güvenlikle ilgili en iyi bilinen kavramsal eser içerisinde yer almasına rağmen eserde güvenliğin muğlak bir sembol olarak nitelendirilmesi, temel bir yaklaşım olarak güvenliğin geliştirilmesine yönelik ilginin azalmasına neden olan bir etkiye sahip bulunmaktadır. Eserinde güvenliğin kavramsal gelişimine katkıda bulunan diğer tartışmalara da değinen Buzan (1983), kavramın daha derin ve kapsayıcı bir şekilde açıklanabilmesi üzerine çalışmaların neden ihmal edildiğini beş temel madde ile açıklamaktadır. Bunlar özetle;

1. Güvenliğin analistleri cezbetmek için fazla karmaşık bir kavram olması nedeniyle açıklanması daha kolay kavramların kullanımının tercih edilmesinden kaynaklanan ihmal (Buzan, 1983, s. 6).
2. Güvenlik ve güç kavramları arasındaki örtüşme alanının etkisi ile güvenliğin gücün bir türevi olarak görülmesi (Buzan, 1983, s. 6-7).
3. Güç ile yakından ilişkili bir kavram olarak güvenliğin yerine, barış kavramının kullanılmasına gösterilen yönelim (Buzan, 1983, s. 7)
4. Güvenliğin bir alt alanı olarak askeri politika sorunları üzerine geniş çaplı çalışmalarda bulunan stratejik araştırmaların; kısa vadeli perspektiflerle sınırlanarak kavramın

geliştirilebilmesine eğilim gösterememesi, politika odaklı çalışmalar olmaları ve stratejik çalışmaların temelinde bulunan askeri strateji ve savunma anlayışının neden olduğu askeri yönelim (Buzan, 1983, ss. 8-9).

5. Politika uygulayıcılar için, güvenliğin sembolik muğlaklığının sürdürülebilmesi adına zorlayıcı nedenlerin bulunması (Buzan, 1983, s. 9).

Şeklinde ifade edilmektedir.

Buzan (1983) tarafından güvenliğin kavramsal gelişimini zorlaştıran nedenlere ilişkin sunulan perspektifte yer alan fikirlerin büyük bir bölümü, Richard Ullman'ın "Güvenliği Yeniden Tanımlamak" isimli eserinde yer verdiği görüşleri desteklemektedir. Ullman, 1940'ların sonlarında; Soğuk Savaşın başlangıcından itibaren, politikacılar tarafından güvenliğin oldukça dar bir kapsamda ve çoğunlukla askeri terimler aracılığı ile tanımlandığını ifade ederek; kavramın birincil olarak askeri terimler ile tanımlanmasının son derece yanlış bir gerçeklik imajı taşıdığını kabul etmektedir (Ullman, 1983, s. 129.). Ullman bu fikrini; güvenliğin yalnızca askeri terimler ile tanımlanmasının, devletlerin ağırlıklı olarak askeri tehditler üzerine yoğunlaşması nedeniyle daha zararlı tehditlerin görmezden gelinmesine neden olabileceği ve uluslararası ilişkilerin yaygın bir şekilde militarizasyonuna katkıda bulunarak uzun vadede küresel güvensizliğin artışı doğurabileceği düşüncesi ile desteklemektedir (Ullman, 1983, s. 129). Ona göre güvenliğin daha kapsamlı bir tanımının gerçekleştirilebilmesinin yolu, daha fazla güvenlik elde etmek için nelerden vazgeçilebileceğinin değerlendirilmesinden geçmekte; dolayısıyla güvenliğin anlamı, sahip olunan diğer değerler ile güvenlik arasında kurulan denge bağlamında açığa çıkmaktadır (Ullman, 1983, s. 130.).

Wolfers (1952), Buzan (1983) ve Ullman (1983) tarafından gerçekleştirilen çalışmaların ön plana çıktığı güvenlik kavramı üzerine kapsayıcı tanımlamaların gerçekleştirilmesini konu alan tartışmaların, ilerleyen yıllarda da literatürde artarak yer aldığı görülmektedir. Öyle ki Baldwin (1997, s. 5), güvenliğin yeniden tanımlanmasının o dönemde küçük bir endüstri halini aldığını ifade etmekte; bu çalışmaların çoğunu kavramın kendisinden çok devletlerin politika gündemlerinin yeniden tanımlanmakla ilgili olduğu görüşü ile yetersiz olarak nitelendirmektedir. Bu kapsamda Baldwin (1997, ss. 7-8), Wolfers (1952) tarafından yıllar önce güvenlik kavramının muğlaklığı üzerine duyulan endişeyi paylaşmasının yanında Buzan tarafından sunulan güvenliğin kavramsal analizini ampirik gözlem ile karıştırdığı gerekçesi ile eleştirmektedir. Bununla birlikte Baldwin (1997, s. 8), Ullman (1983) tarafından ortaya atılan; güvenliğin onun için nelerden vazgeçmeye istekli olunduğu ile anlaşılabilir bir kavram olduğu düşüncesini de güvenliğin ne olduğunu belirlemek konusunda hiç yardımcı

olmadığını öne sürerek başarısız bulmaktadır. Baldwin'e (1997) göre güvenlik kavramının, ona yöneltilen:

1. Kimin için?
2. Hangi değerler için?
3. Ne kadar?
4. Hangi tehditlere karşı?
5. Ne araçlar ile?
6. Ne kadar süre ile?
7. Ne pahasına?

Soruları aracılığı ile en genel anlamı ile tanımlanabilmesi mümkündür. Baldwin tarafından sunulan güvenlik sorularının oluşturulmasındaki fikir, güvenlik çalışmaları içerisinde güvenliğin daha tutarlı bir şekilde yorumlanmasına olanak sağlayan tartışmalar için bir platform oluşturulmasıdır (Huysmans, 1998, s. 231).

Güvenliğin kavramsal çerçevede tanımlanmasına yönelik gerçekleştirilen çalışmalar bağlamında değerlendirildiğinde, güvenlik kavramının roma döneminde kullanılan "securitas" sözcüğünün karşılığı olan "endişeden uzak olma" şeklinde açıklanan anlamı ile benzerlikler göstermesine karşın; akademisyen ve araştırmacıların içerisinde bulundukları dönemlere göre kavramın farklı boyutlarını vurgulayan yönlerini detaylı olarak inceledikleri görülmektedir. Kavramın herkes tarafından kabul edilen tek bir tanımının geliştirilmesi ihtiyacının, bu çalışmaların ortak noktalarından biri olduğu göze çarpmaktadır. Bu kapsamda güvenlik kavramının, hızla değişen ve gelişen günümüz dünyasında gün geçtikçe yeni alanlarda kendini gösteren bir kavram olarak tanımlanması ihtiyacının devam edeceği değerlendirilmektedir.

2.4. Güvenlik Algısı

Güvenlik psikolojisi üzerine kaleme aldığı eserinde Schneier (2008, s. 50), güvenliği hem bir duygu hem de bir gerçeklik olarak nitelendirmektedir. Ona göre güvenlik; yaşanan çevrenin suç oranı ve kişilerin suç mağduru olmamak adına aldıkları tedbirler gibi faktörler üzerinden matematiksel olarak hesaplanabilen bir gerçeklik olmakla birlikte, bireyin risklere ve önlemlere verdiği psikolojik tepkilerine dayalı bir duygudur (Schneier, 2008, s. 50). Bu perspektifte güvenliğin hem matematiksel hem de psikolojik yönlerini; suçla mücadelede kolluk görevlileri tarafından sıklıkla kullanılan önleyici devriye uygulamaları üzerinden örneklendirmek mümkündür. Kolluk tarafından çeşitli matematiksel suç analiz yöntemleri kullanılarak suç yoğun bölgelerin belirlenmesi ve bu bölgelerde güvenliğin artırılabilmesi adına devriye uygulamalarının yoğunlaştırılması; güvenliğin matematiksel yönüne bir örnek teşkil etmektedir. Önleyici devriye uygulamalarının artırıldığı bir bölgede bulunan bireylerden

bazıları, kolluk denetiminin yoğun olarak sağlandığı bir yerde suç olayı meydana gelmesinin daha düşük bir olasılık olduğunu düşünerek güvenlik hissiyatında artış hissederken; bazı bireylerde de bulunulan ortamda çok fazla suç olayı meydana gelebileceği nedeniyle sürekli olarak kolluk tarafından denetim gerçekleştirildiği şeklinde algılanabilmesi mümkündür. Önleyici devriye uygulamaları bağlamında bireylerin aynı güvenlik önlemine verdikleri farklı tepkiler güvenliğin psikolojik boyutlarını ön plana çıkarmaktadır.

Bu boyutları ile ele alındığında, bireylerin karşılaştıkları olaylar üzerine sahip oldukları algıların güvenlik hissinin oluşmasında ön plana çıktığı görülmektedir. Bu noktada algı kavramı en temel anlamlarından biri ile, insanın çevresinde yer alan dünya ile en öncelikli bilişsel temas biçimi olarak ifade edilmektedir (Efron, 1969). Algı kavramının bu tanımından hareketle, bir şeyin nasıl algılandığının; güvenlik de dahil olmak üzere insanın çevresindekilere yönelik sahip olduğu bütün duygularını ve gerçekliğe ilişkin düşüncelerini etkileyen en önemli faktörler arasında yer aldığı söylenebilir.

Güvenlik ve algı kavramları arasındaki ilişkiyi daha kapsamlı bir çerçevede ele alan Bar-Tal ve Jacobson'a (1998, s. 60) göre güvenlik, bireylerin algılarından bağımsız bir kavram olarak mevcut değildir; bireyler çevrelerinde gelişen olayları algılar, değerlendirir ve ardından güvenlik durumuna ilişkin inançlarını meydana getirirler. Bu nedenle güvenlik, insanların kendilerine özgü gerçeklik görüşlerini oluşturan bireysel inançlarına dayanan bilişsel bir süreçtir (Bar-Tal ve Jacobson, 1998, s. 60). Benzer şekilde Eller ve Frey (2019, s. 44), bireylerin karar vermelerinin önemli bir ölçüde kayıp-kazanç durumlarının öznel algısına dayalı olduğu varsayımına dayanan beklenti teorisi bağlamında ele aldıkları güvenlik algısını; bireylerin içerisinde bulundukları anda deneyimledikleri ve gelecekte yaşanmasını bekledikleri muhtemel kayıplardan kaçınarak, zarardan korunma durumu olarak ifade etmektedir. Bu yönüyle güvenlik algısının; bir noktadan diğerine ulaşım sağlanırken hangi ulaşım aracının kullanımının seçileceği veya bir hastalığın tedavisinde hangi tıbbi tedavi yönteminin tercih edileceği gibi özellikle yargı ve karar gerektiren durumlarda önemli rol oynadığı bilinmektedir (Raue & Schneider, 2019, s. 62).

Bireylerin karar ve yargıları üzerine etkileri kabul edilen güvenlik algısının; kişilerin yaşam doyumu ve refah düzeyine etkileri de uluslararası literatürde incelenmeye değer görülen bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Psikolojik güvenlik ve güvensizlik kavramları üzerine çalışmaları literatürde sıklıkla alıntılanan Abraham Harold Maslow, 1942 yılında yayınlanan Psikolojik Güvenlik ve Güvensizliğin Dinamikleri isimli makalesinde; güvenlik duygularını bir sendrom olarak tanımlamaktadır (Maslow, 1942, s. 331). Bu noktada sendrom, bir kişinin yaptığı ve hissettiği hemen hemen her şeyde algılanabilen veya etkileri görülebilen bir kavramı

ifade etmektedir (Maslow, 1942, ss. 331-332). Dolayısıyla güvensizlik hisseden bir kişi; mutsuz, kararsız, çelişkili, dünyayı ve insanları kendisi için tehlikeli olarak algılayan bir birey haline gelecektir (Maslow, 1942). Başka bir deyişle güvenlik algısının zayıflaması sonucu ortaya çıkan güvensizlik, bireylerin refah seviyesini olumsuz yönde etkileyen unsurlar arasında önemli bir yer tuttuğu düşünülebilir.

Güvenlik algısının refah düzeyi ve yaşam memnuniyeti üzerine etkilerini inceleyen başka bir çalışmada, bireylerin yaşadıkları bölgelerdeki suç oranlarının yaşam memnuniyetini azaltan bir etkiye neden olduğu vurgulanırken; bu etkiye doğrudan bireylerin suç mağduriyetinin değil, genel güvensizlik algısının yol açtığı belirtilmektedir (Romero, 2014). Bu durum, bireylerin refahının sağlanmasında güvenlik algısının suçla mücadele kadar önemli bir husus olduğunu ortaya koymaktadır. Bu perspektifte, güvenlik algısı sağlanamadan suçla mücadelede elde edilen başarının gölgede kalabileceği söylenebilir.

2.4.1. Güvenlik Algısını Etkileyen Faktörler

Uluslararası literatürde yer alan güvenlik üzerine gerçekleştirilen araştırmalar bağlamında değerlendirildiğinde, son yıllarda bireylerin güvenlik algısı ve güvenlik algısının refah üzerindeki etkilerinin incelenmesinin önem kazandığı; bu perspektifte güvenlik algısını konu alan çalışmaların farklı disiplinler üzerinden çeşitlenerek gelişim gösterdiği görülmektedir (Azmi & Hamdan, 2022, s. 12). Özellikle son 40 yılda gerek akademik literatürde gerekse sosyal politikalarda güvenlik algısı veya güvensizlik hissi temaları giderek daha ön planda yer almaktadır (De Donder vd., 2012). Bireylerin kendilerini güvende hissetmelerinin sağlanmasının kamusal, özel ve profesyonel yaşamın her alanında karar alıcıların temel hedeflerinden biri halinde oluşu (Eller & Frey, 2019, s. 56), güvenlik algısı çalışmalarının gelişimini destekleyen önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bireylerin güvenliğe ilişkin algılarını meydana getiren varsayım ve yargıları, uluslararası literatürde genellikle suç korkusu (Maier & DePrince, 2020; Valera & Guardia, 2014; Valera & Olmos, 2012), sosyal sermaye (Aghandeh & Karoubi, 2020; Wood vd., 2008), suç mağduriyeti (Payne & Gainey 2007), bireylerin yaşadıkları bölgelerin çevresel özellikleri (Mahrous vd., 2018; Kimiç & Polko, 2022; Austin vd., 2002), cinsiyet (Basu vd., 2021; Ait Bihi Quali vd., 2019; Rišová & Madajová, 2020), kolları duyulan güven ve kolluk memnuniyeti (Nofziger & Williams, 2005; Nalla & Gurinskaya, 2022), sosyal medya (Rieckmann & Schanze, 2015; Chaparro vd., 2021; Pulido vd., 2021), geleneksel medya (Molinas-Delvalle, 2021) ve yaşamın içerisinde kendine yer bulan birçok farklı bağlamda incelenmekte; söz konusu faktörlerle güvenlik veya güvensizlik hissi arasındaki ilişkiler araştırılmaktadır. Bu perspektifte değerlendirildiğinde güvenlik algısının sahip olduğu çok

boyutlu niteliğin, konu özelinde kapsamlı çalışmaların yürütülmesini gerekli kıldığı görülmektedir.

Bu durumda bireylerin güvenlik algıları üzerine gerçekleştirilen çalışmalarda, güvenlik algısının farklı bağlamlar ile ilişkilerinin incelenmesi adına, söz konusu bağlamlara göre değişiklikler gösteren çeşitli endeks ve ölçeklerin kullanılması beklenen bir durumdur. Örneğin üniversite öğrencileri özelinde kampüs ortamında suç korkusu ve güvenlik algısı arasındaki ilişkilerin mercek altına alındığı bir çalışmada, güvenlik algısının yordayıcıları olarak; güvenlik devriyelerinin artırılması, binalara girişte kimlik kullanılması, yeterli aydınlatmanın sağlanması, kampüs güvenliğinin etkinliği, güvenlik önlemlerinin yeterliliği, kampüs alanlarından gündüz vakitlerinde kaçınılması, kampüs alanlarından gece vakitlerinde kaçınılması, biber gazı taşınması, kampüs destekli suç önleme hizmetlerinin kullanılması, anahtarların defansif olarak taşınması, başka bir kişiden birlikte yürümenin istenmesi, rutin aktivitelerin değiştirilmesi ve cinsiyet değişkenlerinden oluşan bir endeksin kullanıldığı görülmektedir (Maier & DePrince, 2020). Çalışma kapsamında güvenlik algısına etkileri incelenen değişkenlerin her biri, güvenlik algısının incelenen konu özelindeki yordayıcıları olarak kabul edilebilir.

Güvenlik algısı ve bireylerin yaşadıkları bölgenin sahip olduğu çevresel özelliklerin ilişkisini mahalle düzeyinde inceleyen bir çalışmada ise bağımlı değişken olarak güvenlik algısı, mahalle sakinlerinin; kısa süreliğine evden ayrıldıklarında kapıyı kilitleme ihtiyacı duyup duymadıkları, başka kişilerin evlerine girerek hırsızlık yapmalarından duydukları endişe, gece vakitlerinde saldırıya uğramaktan ya da başkaları tarafından rahatsız edilmekten korkmaksızın dolaşabilmeleri ve mahallede kişisel eşyaların zarar görebileceği ya da çalınabileceği noktasında endişelenmeden dışarıda gözetimsiz bırakabilmelerinden oluşan kategoriler aracılığı ile ölçülmüştür (Austin vd., 2002). Bu kapsamda değerlendirildiğinde, güvenlik algısının, suç fırsatlarını azaltmaya yönelik alınan tedbirler ile ilişkilendirildiği göze çarpmaktadır.

Kolluk memnuniyeti, kolluğa duyulan güven ve kolluk meşruiyeti değişkenleri de literatürde güvenlik algısı ile ilişkileri incelenen diğer kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Tuncer ve Akdemir (2021) tarafından söz konusu faktörlerin güvenlik algısına etkileri üzerine gerçekleştirilen çalışma, bu çalışmalara bir örnek teşkil etmektedir. Çalışma kapsamında güvenlik algısı; “gece yalnız başıma sokağa çıkmakta bir tedirginlik görmüyorum”, “çocuklarım parkta oynarken tedirgin olmuyorum”, “arabamı sokağıma park ettiğimde bir tedirginlik hissetmiyorum” ve “bir kadın mahallede istediği saatte güvenli bir şekilde

yürüyebilir” şeklindeki ifadelerden oluşan likert tipi ölçek aracılığı ile ölçülmüştür (Tuncer & Akdemir, 2021).

Yukarıda yer alan çalışmalar, güvenlik algısı çalışmalarının uluslararası literatürde yer alan farklı boyutlarını göz önüne sermenin yanında; güvenlik algısının yordayıcıları halinde bulunan etkenler hakkında genel bir çerçeve sunmaktadır. Bununla birlikte güvenlik algısı ile ilgili endekslerin oluşturulmasında gösterilen yaklaşımlar, kullanılan güvenlik kavramının refah ve insan güvenliğine ilişkin diğer göstergelerinin bir arada ele alındığını göstermektedir (Azmi & Hamdan, 2022). Bu durum güvenlik algısı çalışmaları özelinde öncelikle suç korkusu, bireysel farklılıklar, medya ve kolluk meşruiyeti kavramlarının ayrıca açıklanması gerekliliğini meydana getirmektedir.

2.4.1.1. Güvenlik Algısını Etkileyen Bir Faktör Olarak Suç Korkusu

20. yüzyılın ortalarından itibaren güvenlik çalışmaları, akademik araştırmalar ve politika girişimleri perspektifinde değerlendirildiğinde suç korkusu kavramı ile kendini gösteren yeni bir büyüme alanının oluştuğu görülmektedir (Hale, 1996). Araştırmalara konu edildiği ilk dönemlerden itibaren özellikle suç araştırmaları alanında elde ettiği yüksek ilgiyi günümüz akademik çalışmalarında da korumaya devam eden suç korkusu; suça veya suç ile ilgili sembollere karşı gösterilen olumsuz bir duygusal tepki (Ferraro & LaGrange, 1987, s. 72) veya bir suça maruz kalınması riskine ilişkin algılara dayanan bir duygu veya bir ihtimalle doğal bir içgüdü olarak tanımlanmaktadır (Curiel & Bishop, 2017, s. 1).

Suç korkusu üzerine gerçekleştirilen tanımlar kapsamında değerlendirildiğinde, kavramın anlam sınırlarının sahip olduğu belirsizlik göze çarpmaktadır. Şüphesiz kavramın tanımlanması noktasında görülen bu durum, suç korkusuna ilişkin alanyazın tarandığında daha belirgin bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Bunun nedeni suç korkusu kavramının herkes tarafından kabul edilen tek bir tanımının bulunmaması veya anlamsal sınırlarının kesin bir şekilde belirlenmemiş olmasıdır (Curiel & Bishop, 2017; Lorenc vd. 2012). Hale (1996, s. 6); suç korkusunun anlamı ve ölçümü noktasında kendini gösteren karmaşıklık ve bundan kaynaklanan tartışmaların tamamen olmasa da önemli bir bölümünün; risk değerlendirmesi, endişe ve korku kavramları arasındaki ayrımın yapılamamasından ileri geldiğini ifade etmektedir.

Endişe ve korku arasındaki farklara değinmek suretiyle suç korkusunu bir bakıma daha az belirsizlik içeren bir kavram haline getirmeyi amaçlayan Garofalo (1981a, s. 840); korkuyu tehlike ve endişe duygusu ile karakterize edilen bir durum olarak tanımlarken, suç korkusu bağlamında korku duygusunu potansiyel fiziksel zararlar ilişkilendirmektedir. Müellif bunun nedenini, mülk kaybı potansiyelinin ortaya çıkardığı “endişe” olarak nitelendirdiği tepkiyi,

fiziksel zarar potansiyelinin ortaya çıkardığı “korku” duygusundan ayırabilmek olarak açıklamaktadır (Garofalo, 1981a, s. 840). Bu ayrımını desteklemek adına verdiği örnekte müellif, gece geç saatlerde bisikletini kilitlemeden dışarıda bıraktığını hatırlayan bir kişinin içsel durumu ile aynı saatte kendisini yalnız başına karanlık bir ara sokakta bulan bir kişinin içsel durumunun aynı olmayacağını ileri sürmektedir (Garofalo, 1981a, s. 840). Bu perspektifte fiziksel zarar ile ilişkilendirilerek ifade edilen korku duygusu, kişi için çevrede suçun bazı yönleriyle ilişkilendirilen ipuçları tarafından ortaya çıkarıldığında suç korkusundan söz edilebilir (Garofalo, 1981a).

Endişe, risk algısı ve korku kavramları arasındaki karmaşık olarak nitelendirilebilecek ilişkiler nedeniyle güvenlik çalışmaları literatüründe uzun süre tartışılan bir kavram halinde bulunan suç korkusunun kavramsallaştırılması hakkında endişe, risk algısı ve korku kavramlarının yarattığı kavram karmaşası haricinde farklı sorunlar da bulunmaktadır. Ferraro ve LaGrange tarafından 1987 yılında gerçekleştirilen bir çalışmada, suç korkusunun kavramsallaştırılması hususunda “suç” teriminin; şiddet içeren suçlar, mülkiyet suçları, organize suçlar gibi birçok farklı suç türünü ifade eden genel bir çerçevede kullanılmasının, mağduriyet korkusunun dikkate alınan suç türüne göre farklılık gösterebileceği gerekçesiyle önemli bir sorunu meydana getirdiği belirtilmektedir (Ferraro & Lagrange, 1987, ss. 73-74). Nitekim birçok araştırma cinayet, cinsel saldırı vb. şiddet içeren suç türlerinin en çok korkulan suçlar olduğunu göstermektedir (Ferraro & LaGrange, 1987, ss. 73-74). Ferraro ve LaGrange tarafından şiddet içeren suçların daha fazla suç korkusu oluşturma potansiyeline sahip olduğuna ilişkin sunulan perspektifte değerlendirildiğinde, bu durumun Garofalo’nun 1981 yılında kaleme aldığı eserinde söz ettiği suç korkusu ve fiziksel zarar ilişkisini destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Zira yukarıda bahsi geçen şiddet suçları, fiziki zararı beraberinde getirmektedir.

Şiddet suçlarının bilinen en eski suç türleri arasında bulunduğu gerçeği göz önüne alındığında bu tür suçlar ile suç korkusu arasındaki ilişkinin, yalnızca diğer suç türlerine nazaran şiddet suçlarının daha fazla suç korkusu oluşturma potansiyeli taşımasından ibaret olmadığı değerlendirilmektedir. Toplum içerisinde şiddet suçlarının büyük oranda artış gösterdiği dönemlerde oluşan “ahlaki panik” kavramı, suç korkusu kavramı henüz literatüre yerleşmeden önceki dönemlerde de farklı görüşlerle suç korkusunun tarihi dinamikleri ile ilişkilendirilmektedir. Godfrey’e (2017, s.7) göre özellikle on dokuzuncu yüzyılın ortalarında, başka bir ifade ile suç korkusu kavramının literatüre yerleşmesinden yüz yıl kadar önce, İngiliz hapishanelerinden salıverilen mahkumlar nedeniyle Londra halkının güvensizliği; bahsi geçen eski mahkumların tekrar suç işleyebilecekleri endişesi nedeniyle artış göstermiştir. Eski

mahkumların tekrar şiddet suçlarına karıştığına ilişkin şüpheler arttığında, basın şiddet suçlarındaki artışın geniş çapta rapor edilmesini sağlamış ve gasp kurbanlarının düğümlü bir iple boğulmasını ifade eden “garotting” hakkında ahlaki paniğin oluşmasına katkıda bulunmuş; garroting paniğinin yaklaşık otuz yıl kadar sonra gerçekleşen “Karindeşen Jack” cinayetleri olarak bilinen suç olayları da yeni bir paniğin yaşanmasına katkı sağlamıştır (Godfrey, 2017).

İngiltere örneğinde olduğu gibi toplum içerisinde yaygın korku ve panik yaşanmasına neden olay veya olaylar hususunda tarihi derinleştirmek mümkün görünmektedir. Fakat günümüzdeki kavramsal karşılığı ile suç korkusunu konu alan araştırmaların, 1967 yılında Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Johnson tarafından oluşturulan komisyon aracılığı ile elde edilen mağduriyet anketleri ve suç korkusuna ilişkin düzenlenen araştırma programı ile yakından ilişkili olduğu kabul edilmektedir (Hough, 2017). O dönem Amerika Birleşik Devletleri’nde meydana gelen Vietnam savaşı protestoları gibi çeşitli toplumsal olaylar nedeniyle toplumda baş gösteren toplumsal kargaşa ve suç sorunlarının ele alınması için başkana yöneltilen baskılar, 1965 yılında Başkan Johnson’u bir araştırma komisyonu kurmaya sevk etmiştir (King & Conley, 1994, s. 269). Takip eden yıllarda mağduriyet ve suç korkusunu ölçmeyi amaçlayan çalışmalar Hollanda, Kanada ve Almanya gibi birçok ülkede geliştirilen anketler vasıtası ile yürütülmeye başlamıştır (Hough, 2017).

Suç korkusunu ölçmeye yönelik olarak düzenlenen anketlerde sıklıkla yer aldığı görülen geceleri mahallenizde yalnız başınıza dışarıda olduğunuzda kendinizi ne kadar güvende hissediyorsunuz ya da hisseder miydiniz?” (Liska vd., 1982, s. 763) sorusu, söz konusu çalışmaların ortak bir yönü olarak göze çapmaktadır. Farklı ülkelerde farklı araştırmacılar tarafından suç korkusunun tespiti üzerine gerçekleştirilen çalışmaların başka ortak noktaları da bulunmaktadır. 1960’lardan itibaren farklı ülkelerde, farklı araştırmacılar tarafından çeşitli odak gruplar üzerinde gerçekleştirilen suç korkusu araştırmalarının en çok tekrarlanan çıktısının yüksek ihtimalle; “araştırmalara katılan birçok birey tarafından suç mağduru olma olasılığının, nesnel suç riskine nazaran daha abartılı görülmesi” (Lee & Mythen, 2017) oluşu, bir araştırma sonucu olarak bahsi geçen ortak noktalardan biri olarak ön plana çıkmaktadır. Bununla birlikte suç korkusu üzerine gerçekleştirilen araştırma sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde, suç korkusunun;

- Endişe, güvensizlik, yabancılaşma ve hayattan duyulan memnuniyetsizlik gibi zararlı psikolojik etkilere
- Uyuşturucu madde kullanımı gibi korkuyu azaltmaya yönelik çabalara
- Geceleri sokağa çıkılmaması, tanınmayan kişilerden uzak durulması ve sosyal faaliyetleri azaltılması gibi mağduriyetten kaçınmaya yönelik davranışlara

- Evinde veya üzerinde ateşli silah bulundurmak, hırsızlığa karşı alarm vb. tedbir ekipmanlarına başvurmak, sigorta satın almak ve kendini savunmak amaçlı çeşitli faaliyetlerin öğrenilmesi gibi girişimlere

Neden olabileceğini göstermektedir (Liska vd., 1982, s. 762).

Bu kapsamda değerlendirildiğinde suç korkusu gerek psikolojik gerekse davranışsal etkileri bakımından birçok olumsuzluğa neden olabilen bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır (Miceli vd., 2004). Suç korkusu ve suç korkusuna neden olan faktörler üzerine gerçekleştirilen ilk araştırmalarda genel olarak kavramsal tartışmalar ön planda yer alırken, konuya ilişkin literatürün de zamanla gelişimine devam etmesiyle sonraki çalışmalarda bireysel ve bağlamsal belirleyicilere ek olarak suç korkusunun sonuçlarının incelenmesine de öncelik verilmiştir (Rader, 2017). Çok boyutlu yapısı itibarıyla farklı disiplinlerden araştırmacı ve akademisyenler tarafından incelenen suç korkusu, siber suçlar gibi nispeten yeni suç türlerinin de etkisiyle farklı boyutlar kazanarak incelenmeye devam edecektir.

2.4.1.2. Güvenlik Algısını Etkileyen Bir Faktör Olarak Medya

Uzun yıllardır devletlerin varlığına ve toprak bütünlüğüne yönelik tehditler perspektifinde değerlendirilen güvenlik kavramı, 1994 yılında Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı tarafından yayınlanan İnsani Gelişmişlik Raporu'nda farklı bir perspektifte ele alınmıştır. Raporda yer alan ifadeye göre “Bugün çoğu insan için güvensizlik duygusu dünya çapında felaketle sonuçlanacak bir olaydan duyulan korkudan çok, günlük yaşamla ilgili endişelerden kaynaklanmaktadır. İş güvenliği, gelir güvenliği, sağlık güvenliği, çevre güvenliği, suça karşı güvenlik; bunlar tüm dünyada insan güvenliğine ilişkin ortaya çıkan kaygılardır” (UNDP, 1994). Dolayısıyla güvenlik algısının sağlanması noktasında, bireylerin günlük yaşamlarına yönelik olarak algıladıkları risk tehditlerin giderilmesinin anahtar konumunda bulunduğu görülmektedir.

İnsan yaşantısında gün geçtikçe eskisinden daha fazla alan kapsayan bir unsur olarak karşımıza çıkan medya yoluyla bireyler, kişisel tutum ve algılarını devamlı olarak etkileme kapasitesine sahip olan bir bilgi sağanağına uğramakta; söz konusu bilgi sağanağı yaşam çevrelerine ilişkin algılarının biçimlenmesinde büyük ölçüde etkili olmaktadır (Greco & Polli, 2021). Bireylerin yaşam çevrelerine ilişkin algıları ile medya maruziyeti arasındaki söz konusu ilişki nedeniyle gerçek ile algı arasında önemli farklılıklar meydana gelebilmekte, doğal olarak güvenliğe ilişkin algılar da bundan etkilenmekte ve gerçeklikten uzaklaşabilmektedir (Duffy vd., 2008).

Bireylerin toplumda suçun yaygınlığına ilişkin algıları, medya maruziyeti aracılığıyla güvenlik algısını etkileyen en çarpıcı örneklerden birini teşkil etmektedir. Örnek olarak, gerçek

suç oranlarına ilişkin verilere göre suç olaylarında hatırı sayılır bir azalma meydana gelmesine karşın, kamuoyu yoğun suç içerikli medya unsurları nedeniyle toplumda suç olaylarının yaygınlığının arttığına dair izlenimlere sahip olabilmektedir (Pfeiffer vd., 2005). Bu durumun, gerçek yaşamda hiçbir karşılığı olmamasına karşın kamuoyunun suç korkusu düzeyinde artış kaydedilmesine neden olabileceği, böylece kamuoyunun güvenlik algısının olumsuz yönde etkilenebileceği değerlendirilmektedir.

Medya maruziyetinin güvenlik algısı ve gerçeklik arasında oluşturduğu boşluk gibi uzun süreli etkilerinin yanında, ele alınan medya içeriklerine göre değişen daha kısa süreli etkileri de bulunmaktadır. Örneğin şiddet suçlarıyla ilgili içeriklerin medyada yer almasının hemen ardından kamuoyunun güvenlik algısında önemli bir düşüş yaşanabilmekte; kolluğun suçla mücadelesindeki başarılarına ilişkin olumlu içeriklerin medyada yer almasının hemen ardından kamuoyunun güvenlik algısında önemli bir artış kaydedilebilmektedir (Duffy vd., 2008). Dolayısıyla bireylerin güvenlik algılarının olumlu veya olumsuz yönde etkilenebilmesi için, belirli bir medya içeriğini sürekli olarak takip etmeleri gerekmediği söylenebilir.

Sonuç olarak medya, farklı bağlamlarda olduğu gibi kamuoyunun güvenliğe ilişkin algılarının şekillenmesinde de etkili olduğu kabul edilen bir unsurdur. Bu noktada kamuoyunun güvenlik algısı; yüksek profilli olayların sansasyonel bir şekilde aktarılması sonucunda suç korkusunda meydana gelen artış (Weitzer & Kubrin, 2004), suç dramaları, haberler veya kriminal temalı realite programlarına maruziyet yoluyla algılanan kişisel riskin artış göstermesi (Callanan, 2012) ve suç içerikli medya unsurları nedeniyle belirli bölgeler, kültürler, meslek grupları veya sosyal ilişkilere karşı oluşabilen önyargılar yoluyla etkilenebilmektedir.

2.4.5. Güvenlik Algısı ve Demografik Faktörler

Güvenlik algısının etkilendiği faktörler, onlarca yıldır uluslararası kriminoloji literatürünün önemli bir araştırma konusunu teşkil etmiştir. Bireylerin güvenlik algıları üzerine gerçekleştirilen araştırmalar kapsamında güvenlik algısına etki eden faktörler incelendiğinde, demografik farklılıklar birçok çalışmanın ortak değişkenlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Söz konusu çalışmalar incelendiğinde özellikle cinsiyet, yaş ve sosyo-ekonomik durumun ön plana çıktığı demografik değişkenlerin bireylerin suç ve güvenliğe ilişkin tutumları üzerinde etkili olduğu görülmektedir (Austin vd., 2002). Örneğin bireylerin güvenliğe ilişkin tutumlarını önemli ölçüde olumsuz etkilediği kabul edilen suç korkusu özelinde gerçekleştirilen araştırmaların büyük bir bölümünde, kadınların erkeklere göre büyük ölçüde daha fazla algılanan suç riski ve suç korkusu bildirdiğine yönelik sonuçlar elde edilmiştir (Fox vd., 2009; Cops & Pleysier, 2011; Callanan & Teasdale, 2009; Smith vd., 2001;

Chataway & Hart, 2019; Hurwitz & Smithey, 1998; Lee, 1982; Braungart vd., 1980). Buna karşın cinsiyet bazında analiz edildiğinde erkeklerin suç korkusu düzeylerinin kadınlardan daha yüksek olduğuna ilişkin bulgular ortaya koyan çalışmaların da mevcut olduğu görülmektedir (Sutton & Farrall, 2004; Reid & Konrad, 2004).

Uluslararası kriminoloji literatüründe benzer bir durum, yaş ve güvenlik algısı arasındaki ilişkiler incelendiğinde de geçerli bulunmaktadır. Bireylerin yaşları ile güvenlik algıları arasındaki ilişkiyi inceleyen analizlerin yer aldığı birçok çalışmanın bulguları, bireylerin ileri yaşlarda daha yüksek suç korkusu ve daha düşük güvenlik algısına sahip olduğuna ilişkin kanıtlar sunmaktadır (Ollenburger, 1981; Ortega & Myles, 1987; Parker vd., 1990; Jeffords, 1983). Ancak daha genç bireylerin gelecek kaygısı ve benzeri nedenlerle yaşlı bireylere göre daha yüksek suç korkusuna sahip olduğunu vurgulayan araştırmalar da bulunmaktadır (Lagrange & Ferraro, 1989; Ziegler, 2003; Kappes vd., 2013; Chadee & Ditton, 2003).

Bununla birlikte eğitim durumu başta olmak üzere farklı sosyo-demografik değişkenlerin de güvenlik algısı araştırmalarında önem arz ettiği değerlendirilmektedir. Bireylerin yaş, cinsiyet gibi demografik özelliklerinin güvenlik algısıyla ilişkilerinin incelendiği birçok çalışmada katılımcıların eğitim durumu ve sosyal statüleri gibi değişkenlerin de araştırmalara dahil edildiği görülmektedir. Ancak tıpkı cinsiyet ve yaş değişkenlerinde olduğu gibi; eğitim seviyesi ve sosyal statü farklılıklarının güvenlik algısı ile ilişkileri hususunda uluslararası literatürde kesin bir uzlaşma bulunmamaktadır. Bu kapsamda demografik özellikler ve güvenlik algısı arasındaki ilişkilerin incelenmesini konu alan daha çok araştırmanın gerçekleştirilmesinin faydalı olacağı ifade edilebilir.

2.5. Kolluk Meşruiyeti

“Adil ve kabul edilebilir bir nedene dayalı olan” ifadesi ile sözlüklerde kendine yer bulan “meşru” (OxfordLearnersDictionary, 2023) kelimesinden türeyen “meşruiyet” sözcüğü; literatürde sıklıkla alıntılanan 1995 tarihli bir eserinde Suchman tarafından “ bir varlığın eylemlerinin sosyal olarak inşa edilmiş olan birtakım normlar, değerler, inanç ve tanımlar sistemi içerisinde arzu edilir, uygun veya elverişli olduğuna ilişkin genelleştirilmiş bir algı veya varsayım” olarak tanımlanmaktadır (Suchman, 1995, s. 574).

Güvenlik çalışmaları literatüründe polis meşruiyeti ya da kolluk meşruiyeti adıyla yer edinen kavram ise vatandaşların yasalara uymaları, kolluğa bilgi sağlamaları, toplumsal sorunlara karşı kolluk görevlileriyle iş birliği içinde olmaları ve kolluk görevlileriyle temasları olduğunda onların talimat ve kararlarını kabul etmeleri gibi sonuçlar ile ilişkili olarak “halkın

kolluğa duyduğu güven ve kolluğa itaat etme zorunluluğu” (Worden & Mclean, 2017, s. 42) şeklinde açıklanmaktadır.

Bu tanımdan hareketle kolluğun meşruiyetine ilişkin algıların, meşru bir kolluk kurumunun vatandaşların yasalara uyumu noktasında daha yaygın bir kabulü teşvik etmesi ve vatandaşların kolluk görevlileriyle iş birliğini artırması yönüyle suçun azaltılması noktasında doğrudan ve dolaylı bir etkiye sahip olabileceği değerlendirilmektedir (Hawdon vd., 2003 s. 471). Dolayısıyla kolluk meşruiyeti kavramının, gerek gönüllü olarak yasalara uyumun sağlanması yoluyla suç olaylarının oluşumunun engellenmesi, gerekse meydana gelen suç olaylarında kolluğun suçla mücadelesine sağlayabileceği olumlu katkılar bakımından birçok araştırmacı ve akademisyen tarafından çalışmalara konu edildiği görülmektedir.

Kolluk-vatandaş ilişkileri bağlamında meşruiyet kavramına duyulan akademik ilginin oluşumunda, Tom R. Tyler’in 1990 yılında yayınladığı çalışmasının etkisi büyüktür (Tankebe vd., 2016). Tyler (1990, s. 3), Why People Obey The Law isimli eserinde, insanların yasalara uyumu noktasında araçsal ve normatif faktörlerin etkilerini karşılaştırmaktadır. Müellife göre normatif perspektif, bireylerin içselleştirmiş oldukları adalet ve sorumluluk normlarını merkeze almaktadır. Araçsal bakış açısı ise normatif yaklaşımın aksine, bireylerin yasalara uyumunu içsel faktörler yerine dış etkenlere verdikleri tepkiler aracılığıyla ortaya çıkan bir davranış olarak görmektedir (Tyler, 1990, s. 4). Vatandaşların normatif bakış açısı ile yasalara gönüllü olarak uyum sağlaması, caydırıcılık temelli araçsal politikalara göre kamu kaynaklarının ekonomik kullanımı bakımından oldukça avantajlıdır (Tyler, 1990, s. 4). Bireylerin yasalara gönüllü olarak uyum sağlaması noktasında ise, meşruiyet algısının sağlanması kilit bir rol oynamaktadır. Başka bir deyişle, bireyler bir otoritenin meşruiyeti hakkında olumlu düşüncelere sahip olduklarında, belirli durumlarda davranışlarının ne olacağını belirlemeleri için otoriteye yetki vermektedirler (Tyler, 2004, s. 87). Bu bağlamda bireylerin gönüllü olarak yasalara uyum sağlamaları ile kolluk meşruiyeti algıları arasındaki ilişki, kolluk meşruiyetini konu alan akademik çalışmaların önemli bir bölümünde incelenmeye değer bulunan bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kolluk meşruiyeti üzerine gerçekleştirilen çalışmaların büyük bir bölümü, kolluk-vatandaş arasındaki ilişki bağlamında meşruiyetin belirleyicileri konumunda olan etkenlerin tespiti ve tespit edilen değişkenlerin kolluk meşruiyetine etkileri üzerine yürütülmüştür. Uluslararası literatür dikkatle incelendiğinde, son yıllarda farklı kavramların meşruiyet ile ilişkileri bakımından tartışmalara konu olduğu göze çarpmaktadır. Bütüncül bir yaklaşımla konuyu ele alabilmek bakımından, ilk olarak Tyler tarafından sunulan meşruiyet yaklaşımının kısaca açıklanması gerektiği düşünülmektedir.

Uluslararası literatürde kolluk meşruiyeti üzerine gerçekleştirilen araştırmaların çoğu, meşruiyet unsurunun ölçümü ve kavramsallaştırılması noktasında Tyler tarafından ortaya atılan meşruiyet yaklaşımını benimsemiştir (Trinkner, 2019, s. 311). Söz konusu yaklaşıma göre meşruiyet; insanların cezalandırılma korkusu ya da ödüllendirilme beklentisinden ziyade, gönüllü olarak kurallara uymalarına neden olan bir kavramdır (Tyler, 2006, s. 374). Müellif, bu yaklaşımını Weber tarafından meşruiyet kavramına ilişkin sunulan tanımlamalara dayandırmakta; bu çerçevede meşruiyetin bireyler tarafından içselleştirilmesi gereken sosyal norm ve değerlerler aracılığı ile onlara yüklenen sorumlulukların üstlenilmesiyle sağlanabileceğini ileri sürmektedir (Tyler, 2006).

Bu noktada bireyin meşruiyet atfettiği otoritelerin ve kuralların direktiflerine gönüllü olarak uyum sağlamasına yol açan kilit unsur, sosyal norm ve değerlerin içselleştirilmesiyle kabul edilen “yükümlülükler” olarak karşımıza çıkmaktadır (Tyler, 2006, s. 380). Başka bir deyişle; bir otoritenin meşru olarak kabul edilmesinin ardından, bireyler norm ve değerlerin içselleştirilmesi sonucunda otoritenin direktiflerine uyum sağlama ve kabul ettikleri norm ve kuralları koruma yükümlülükleri olduğunu hissetmektedirler (Trinkner, 2019, s. 311). Tyler tarafından ortaya atılan yaklaşımı kullanan araştırmalar söz konusu itaat etme yükümlülüklerini kolluk meşruiyetinin bir ölçüsü olarak değerlendirmiş; bunun yanında usul adaleti, dağıtımsal adalet, etkinlik ve yasallığı da kolluk meşruiyetinin kaynaklarını teşkil eden dört olası etken olarak tanımlamışlardır (Liu, 2019, s. 261).

Kolluk meşruiyetine söz konusu dört unsurun kaynaklık ettiğine ilişkin birçok araştırmacı ve akademisyen tarafından kabul edilen hipotez, Tankebe (2013) tarafından farklı bir perspektifte test edilmiştir. Bununla birlikte Tankebe (2013), bireylerin sahip olduğu meşruiyet ve yükümlülük duygularının kolluk ile iş birliği yapma hususundaki etkilerini de yeniden değerlendirmiştir. Müellif, çalışmasının sonucunda Tyler tarafından sunulan meşruiyet perspektifine alternatif olarak yeni bir meşruiyet formülasyonu ortaya atmıştır (Huq vd., 2017).

Meşruiyetin güven ve yasalara uyma yükümlülüğü gibi kavramlarla karıştırıldığını ileri süren Tankebe (2013, s. 103), Tyler tarafından oluşturulan meşruiyet formülasyonu kapsamında meşruiyetin kurucu unsurlarından biri olarak görülen itaat etme yükümlülüğünün yalnızca içsel nedenlerle değil; aynı zamanda caydırıcılık gibi araçsal nedenlerle de desteklenebilecek olan bir nitelikte bulunduğunu ileri sürerek meşruiyetin bir ölçüsü olarak kullanılamayacağını savunmuştur (Trinkner, 2019, ss. 312-313). Meşruiyet ile yükümlülük arasındaki ayrımı vurgulamak adına müellif, katılımcılara “Neden polislin direktiflerine uymalısınız” sorusu yöneltildiğinde; bazılarının cevaplarının normatif kabullerden, bazı katılımcıların cevaplarının ise itaatsizliğin sonuçlarından duyulan korkulardan veya toplumsal

otoritelere karşı koyabilecek gücü kendilerinde bulmamalarından ileri geleceğini öne sürmektedir (Tankebe, 2013, s.105). Bu bakış açısı ile Tankebe, meşruiyet formülasyonunu yasallık, usul adaleti, dağıtımsal adalet ve etkinlikten oluşan dört kavram aracılığı ile oluşturmuş; söz konusu kavramların meşruiyetin kaynakları olmaktan ziyade doğrudan meşruiyetin kendisi olduğunu ifade etmiştir (Trinkner, 2019, s. 313).

Meşruiyetin kaynakları, meşruiyetin olası bileşenleri ve itaat yükümlülüğü ile kolluk meşruiyeti arasındaki ilişki uluslararası literatürde konu üzerine çalışmalar yürüten akademisyen ve araştırmacılar tarafından tartışılmasına rağmen, birtakım kavramların kolluk meşruiyeti araştırmalarında sıkça kullanıldığı ve yorumlandığı göz ardı edilmemesi gereken bir durumdur. Bu kapsamda özellikle usul adaleti, dağıtımsal adalet, etkinlik ve yasallık kavramlarının incelenmesi gerektiği düşünülmektedir.

2.5.1. Kolluk Meşruiyeti Algısını Etkileyen Faktörler

2.5.1.1. Usul Adaleti Yaklaşımı

Yaklaşık elli yıl kadar önce, uyuşmazlıklara ilişkin birbirlerinden farklı çözüm usullerinin bireyler üzerinde oldukça farklı adalet yargılarına neden olduğu; üstelik söz konusu yargıların uyuşmazlığın sonucundan bağımsız olarak şekillendiği tespit edilmiştir (Lind vd., 1997). 1975 yılında psikolog John Thibaut ve hukuk profesörü Laurens Walker tarafından, davacıların uyuşmazlığın çözümüne ilişkin verilen kararlardan duydukları memnuniyetin, uyuşmazlığın çözüm sürecinin adilliğine ilişkin düşüncelerinden bağımsız olarak şekillenebileceği varsayımının ileri sürülmesiyle; araştırmacıların usul adaleti kavramına duydukları akademik ilgide ve buna bağlı olarak söz konusu varsayımı test eden araştırmalarda artış yaşanmıştır (Tyler, 1988, s. 103).

Usullerin bir kararın kabulünü artırma yönündeki önemini gösteren çalışmaların öncülleri arasında yer alan Thibaut ve Walker'ın çalışmaları; çoğunlukla uyuşmazlıkların çözümünde çekişmeli ve çekişmesiz hukuki usullerin kullanımının psikolojik sonuçları üzerine odaklanmıştır (Tyler & Lind, 2002, s. 70). Thibaut, Walker ve öğrencileri, ihtilafa düşmüş olan tarafların kendi görüşlerini ifade edebilmelerine ve davalarını savunabilmelerine olanak tanıyan çekişmeli hukuki usullerin, duruşma kaybedilse dahi ihtilafli tarafların kendi görüşlerini ifade edebilmesine ve davalarını savunabilmelerine imkân tanımayan çekişmesiz usullere göre daha adil olarak görüldüğünü tespit etmişlerdir (Lind vd., 1997).

Bu kapsamda tarafların kendi görüşlerini ifade edebilmeleri yoluyla kontrol dağılımının önemli bir hissedarı haline gelmeleri, usul tercihleri noktasında kendini gösteren önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Thibaut ve Walker söz konusu usul tercihlerini, katılımcılar ve üçüncü taraflar arasındaki kontrol dağılımının bireylerin adalet algısını

şekillendiren merkezi bir konumda bulunduğunu ifade eden psikolojik bir model aracılığıyla açıklamaktadır (Tyler, 1989). Bu modele göre süreç kontrolü ve karar kontrolü olmak üzere iki farklı kontrol türü bulunmakta, bunlardan sürece ilişkin kontrol kavramı tarafların kanıtların sunumu üzerindeki kontrolünü ifade ederken; karar kontrolü tarafların alınan kararlar üzerindeki kontrolünü ifade etmektedir (Tyler, 1989, s. 830).

İlerleyen dönemde bir duruşmaya dahil olan tarafların sahip oldukları süreç kontrolü ve karar kontrolü imkanları ile adalet algıları arasındaki ilişkiyi konu alan birçok çalışma literatüre kazandırılmıştır. Süreç kontrolü ve karar kontrolü üzerine yürütülen sonraki araştırmaların büyük bir bölümünde karşılaşılan sonuçların benzerleri, Lind ve arkadaşlarının (1983) çalışmasında da elde edilmiştir. Lind ve arkadaşları (1983), karar kontrolü ve süreç kontrolünün usul adaleti üzerindeki etkilerini konu alan çalışmaları kapsamında bireylerin adalet algılarının, verilen karar üzerindeki kontrol yetkilerine nazaran karar alma sürecine ilişkin kontrollerinden daha olumlu etkilendiğini; dolayısıyla usul adaletinin sağlanmasında süreç kontrolünün karar kontrolünden daha önemli bir unsur olduğunu tespit etmişlerdir.

Thibaut ve Walker tarafından ortaya atılan çalışmalara dayalı olarak gerçekleşen sonraki araştırmaların bir bölümünde, bireylerin karar verme sürecinde sahip oldukları kontrol ile usul adaleti arasındaki ilişkinin farklı bir bağlamlarda ele alındığı ve kapsamının genişletildiği görülmektedir. Tyler ve Folger tarafından gerçekleştirilen araştırma, söz konusu çalışmalara bir örnek teşkil etmektedir. Tyler ve Folger (1980, s. 291), insanların adaletin nasıl sağlandığı ve kamu hizmetlerinin nasıl sunulduğuna ilişkin algılarının önemini vurgulayan çalışmaları kapsamında Thibaut ve Walker'ın çalışmasından farklı olarak, trafik kurallarının ihlal edilmesi gerekçesiyle yakalanan bir kişiye polis tarafından nasıl davranıldığı ya da polisin çağruları ele alma şekli gibi yargılama sürecine nazaran daha doğal durumlarda adil süreç etkisini ölçmüşlerdir. Bu çalışma kapsamında Tyler ve Folger (1980), süreç adaletinin etkilerine ilişkin daha önceki çalışmalarda kabul edilen sonuçların, polis ve vatandaş teması kapsamında da geçerli olduğunu tespit etmişlerdir.

Tyler ve Folger tarafından 1980 yılında gerçekleştirilen çalışmanın, sonraki birçok çalışmaya dayanak teşkil edecek başka önemli sonuçları da bulunmaktadır. Söz konusu araştırma kapsamında yazarlar usul adaletinin etkilerinin kolluk ve vatandaş ilişkileri kapsamında da geçerliliğini doğrulamanın yanı sıra, usul adaletinin bir kamu hizmeti kurumu olarak polis ve vatandaş arasında gerçekleşen temaslar bağlamında bu kurumun halka verdiği hizmetin ne kadar iyi olduğuna ilişkin genel değerlendirmeyi de etkileyeceğini öne sürmektedir (Tyler & Folger, 1980, s. 291).

Sonraki dönemde uluslararası literatüre eklendiği görülen, usul adaleti ve kolluk algısı arasındaki ilişkileri inceleyen araştırma sonuçlarının büyük bir kısmı Tyler ve Folger (1980) tarafından sunulan bu düşünceyi desteklemektedir. Bireyler herhangi bir otorite veya kurum ile temas ettiklerinde, söz konusu otorite veya kurumun meşruiyetine ilişkin değerlendirmelerin ilk olarak usullerin adilliği hakkındaki düşünceleriyle bağlantılı olduğu görülmektedir (Tyler, 2004, s. 91). Söz konusu otoritelerden biri olarak kolluğu konu alan birçok araştırma; bireylerin kolluk görevlileri ile temasları kapsamında karşılaştıkları usullerin adilliğine ilişkin düşüncelerinin, kolluğun direktiflerine uyma ve kolluk görevlileriyle iş birliği yapma isteklerini şekillendiren önemli bir etken olduğunu vurgulamaktadır (Mazerolle vd., 2013b). Bu kapsamda değerlendirildiğinde bireylerin kolluk meşruiyeti algıları ve bununla bağlantılı olarak kolluğun direktiflerine gönüllü uyum sağlama ve iş birliği yapma noktasında usul adaletinin öneminin uluslararası literatürde yaygın bir kabule sahip olduğu görülmektedir.

Güvenlik bilimleri üzerine çalışmalar yürüten araştırmacı ve akademisyenler tarafından usul adaletine verilen bu değer, söz konusu unsurun tüm boyutlarıyla incelenerek bileşenlerinin tespit edilmesi gerekliliğini de beraberinde getirmektedir. Murphy ve Tyler tarafından 2017 yılında gerçekleştirilen bir çalışma, usul adaletinin bileşenlerine ilişkin bir özetini içermektedir. Yazarlara göre usul adaleti, bireylere iyi davranılmasından daha fazlasını içermekte olan bir kavramdır (Murphy & Tyler, 2017). Bu kapsamda usul adaleti, kolluk personelinin başkalarıyla temas halinde iken; saygı, tarafsızlık, güvenilirlik ve söz hakkı olmak üzere dört temel ilkeye bağlı kalmasını ve bu unsurların her birinin samimi olarak algılanacak şekilde yerine getirilmesini gerektirmektedir (Murphy & Tyler, 2017).

Bu perspektifte değerlendirildiğinde, Tom Tyler tarafından Thibaut ve Walker'ın literatüre kazandırılan kontrol teorilerinin farklı bir bağlamda ele alınması ve yeniden yorumlanmasıyla kolluk meşruiyeti algısını etkileyen önemli bir bileşen olduğu tespit edilen usul adaleti, bireylerin kolluk meşruiyetine ilişkin algı ve düşüncelerin ilk olarak kolluk görevlileriyle dolaylı veya doğrudan temasta bulundukları durumlarda genel olarak hakkaniyetli bir yaklaşımla konuyu ele aldıklarını algılayıp algılamadıklarından etkilenen önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (Sun vd., 2017).

Güvenlik bilimleri ve kolluk araştırmaları üzerine çalışmalar yürüten akademisyen ve araştırmacıların kolluk meşruiyeti perspektifinde usul adaletinin etkilerine gösterdiği ilginin, kolluk ve vatandaş ilişkilerinde ve suçla mücadelede elde edilebilecek potansiyel avantajlar ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Murphy ve Tyler (2017) tarafından, kolluk görevlileri tarafından usul adaleti yaklaşımının benimsenmesinin potansiyel faydaları;

1. Kolluk görevlileri ile vatandaş arasındaki etkileşimler esnasında halkın kolluk görevlilerine fazla saygı göstermesi,
2. Halkın yasalara daha fazla uyum göstermesi,
3. Kolluğun suçla mücadele, suç önleme ve suçu yönetebilme çabalarında vatandaşlar ile daha yüksek düzeyde iş birliği sağlayabilmesi,
4. Vatandaşların kolluk görevlilerine duyduğu güvenin daha yüksek düzeyde sağlanabilmesi,
5. Kolluk departmanlarına daha güçlü kurumsal destek sağlanması, şeklinde ifade edilmektedir.

Tom Tyler'ın (1990) süreç temelli polislik yaklaşımı göz önüne alınarak daha geniş bir kapsamda değerlendirildiğinde usul adaletinin kolluk görevlileriyle iş birliği başta olmak üzere sağlayabileceği potansiyel faydaların oluşumunda tek bileşen olarak tanımlanmadığı görülmektedir. Tyler'a (1990) göre vatandaşların kolluk meşruiyeti algısını ve buna bağlı olarak kolluk ile iş birliğinin artışı etkileyen faktörler arasında usul adaletinin yanında dağıtımsal adalet ve kolluğun etkinliği kavramları yer almaktadır.

2.5.1.2. Dağıtımsal Adalet Yaklaşımı

Tom Tyler tarafından 1990 yılında yayınlanan çalışma başta olmak üzere kolluk-vatandaş ilişkilerini konu alan akademik çalışmaların büyük bir bölümü, vatandaşların yasalara uyum sağlamaları noktasında vatandaşların kolluk meşruiyeti algılarının önemini vurgulamakta; meşruiyetin otoritelerin direktiflerine ve yasalara gönüllü olarak uyum sağlama ve iş birliği yapma noktasında önemli bir etken olduğunu kabul etmektedir. Kolluk-toplum ilişkilerinde meşruiyeti etkileyen faktörlere ilişkin sunduğu değerlendirmelere göre Tyler (1990), vatandaşların kolluk meşruiyetine ilişkin algılarının hem araçsal hem de normatif kaygılardan etkilenebileceğini ifade etmektedir (Nix, 2017, s.5).

Normatif perspektifte değerlendirildiğinde Tyler, vatandaşların kolluk meşruiyeti algılarına en çok katkıda bulunan unsurun, kısaca bir kararın alınması ile sonuçlanan sürecin algılanan adilliği olarak açıklanabilecek olan usul adaleti olduğunu savunmaktadır (McClean, 2020, s. 336). Normatif açıdan usul adaletinin vatandaşlar tarafından yasal otoritelerin kabul edilmesi ve onlarla iş birliği sağlanması noktasındaki etkisi kabul edilmekle birlikte, vatandaşların bu konudaki istekliliklerinin aynı zamanda kolluğun performansı, algılanan risk ve dağıtımsal adaletle ilişkin yargılar ile yakından ilişkili olduğu da bilinmektedir (Sunshine & Tyler, 2003, s. 514). Araçsal model olarak adlandırılan bu yaklaşımı meydana getiren üç ana unsur;

1. Risk: Kolluğun, yasaları ihlal eden vatandaşlara karşı inandırıcı yaptırımlarda bulunabilmesi.
2. Performans: Kolluğun suç ve suçlu davranışları etkili bir şekilde kontrol altına alabilmesi.
3. Dağıtımsal Adalet: Kolluk hizmetlerinin vatandaşlar arasında adil bir şekilde dağıtıldığı düşüncesi.

Olarak ifade edilmekte ve bu araçsal faktörlerin ancak vatandaşların tarafından söz konusu unsurların sağlandığına ilişkin olumlu düşünceleri olduğunda kabul edileceğini öne sürmektedir (Sunshine & Tyler, 2003, s. 514).

Bu çerçevede değerlendirildiğinde dağıtımsal adaletin, elde edilen sonuçtan ziyade sonucun elde edilmesi sürecindeki adillığe atıfta bulunan usul adaletinin aksine sonuçların adaletine odaklanan bir bakış açısına sahip olduğu söylenebilir (Sarat, 1977). Kolluk vatandaş ilişkileri bağlamında ele alındığında ise dağıtımsal adalet, kolluk hizmetlerinin insanlar ve toplumlar arasında adaletli bir şekilde dağıtılması anlamına gelen bir kavram olarak ifade edilmektedir (Murphy & Cherney, 2011, s. 241). Benzer şekilde Mclean'de (2020, s. 336) dağıtımsal adaleti, kolluk tarafından sunulan çeşitli sonuçlarda vatandaşlar tarafından algılanan adalet olarak tanımlamakta; söz konusu sonuçların ise kolluk tarafından durdurulma, aranma veya tutuklanma gibi hususları içerebileceği gibi, devriyeler ya da sıcak nokta polisliği gibi diğer kolluk hizmetlerini içerebileceğini belirtmektedir.

2.5.1.3. Etkinlik

Uluslararası literatürde yer alan birçok çalışmada elde edilen bulgular; etkinlik ve yasallığın, bireylerde kolluk meşruiyeti algısını destekleyerek suçla mücadele ve yasalara uyum noktasında olumlu etkilere sahip olan faktörler arasında bulunduğunu desteklemektedir. Bu noktada etkinlik, kolluğun suç ve düzensizlikle etkili bir şekilde mücadele etmesiyle yüksek düzeyde kamu güvenliğinin sağlanmasına olanak tanıyan bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (Van Damme, 2017).

Bireylerin kolluk meşruiyeti algıları ile kolluğun etkinliğine ilişkin düşünceleri arasında önemli bir ilişki bulunduğu birçok akademisyen ve araştırmacı tarafından kabul edilmektedir. Söz konusu ilişkinin farklı boyutları bulunmaktadır. Örneğin bazı bireyler temelde kolluğun meşru bir otorite olarak görülmesinin bir sonucu olan itaat etme yükümlülüğünden ziyade, kolluk görevlilerinin etkili bir hizmet sunduğu algısı nedeniyle aynı itaat yükümlülüğüne sahip olabilmektedir (Heen vd. 2018). Diğer taraftan kolluğun karar verme süreçlerinde usul adaleti gibi meşruiyetin normatif yönlerini göstermesi; aynı zamanda suç ve düzensizlikle başarılı bir şekilde mücadele etmesi kolluğun direktiflerine uyum ve güveni daha fazla teşvik etmektedir

(Heen vd. 2018). Dolayısıyla etkinlik bireylerde kolluk meşruiyeti algısının oluşması noktasında hem asli hem de destekleyici bir bileşen olarak görülmektedir. Etkinlik ve kolluk meşruiyeti algısı noktasında ortaya çıkan bu ilişkinin nedenlerinin anlaşılması için, farklı ülkelerde gerçekleştirilen araştırmaların sonuçlarının incelenmesi önem arz etmektedir.

Bireylerin kolluk meşruiyeti algısına yönelik araştırmaların büyük bir kısmı, Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Slovenya, Avustralya, Yeni Zelanda gibi batılı ülkelerde gerçekleştirildiği için bu bağlamlarda literatür usul adaleti, dağıtım adaleti ve kolluğun etkinliğinin kolluk meşruiyetini nasıl etkilediği noktasında büyük ölçüde fikir birliğine varmış bulunmaktadır (Lee vd., 2022). Buna karşın az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde yaşayan bireylerin kolluk meşruiyeti algısına ilişkin çalışmaların kısıtlı olması nedeniyle meşruiyetin bileşenlerinin nasıl işlediğine dair yeterince anlamlı sonuç bulunamamıştır (Lee vd., 2022). Dolayısıyla etkinliğin bireylerin kolluk meşruiyeti algılarına etkileri hususunda ülkeler bağlamında farklılıklar bulunmaktadır.

Başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere mevcut uluslararası literatür, bireylerin kolluk meşruiyeti algısında en önemli faktörün usul adaleti olduğunu ortaya koymaktadır (Hinds & Murphy, 2007). Bu perspektifte etkinliğin usul adaletine kıyasla kolluk meşruiyeti algısında daha kısıtlı bir etkiye sahip olduğu değerlendirilebilir. Ancak gelişmekte olan ülkelerde etkinliğin, kolluk meşruiyeti algısının güçlendirilmesi söz konusu olduğunda usul adaletinden daha baskın bir rol oynayabileceği görülmektedir (Gau, 2015).

1992 yılında suç mağduriyetine ilişkin gerçekleştirilen ve Afrika, Asya ve Latin Amerika'da yer alan 12 gelişmekte olan ülkede yürütülen bir araştırmada, katılımcıların suç mağduriyetlerini polise bildirmeme nedenleri arasında olayın ciddi bir suç olarak görülmemesinin ardından en yaygın ikinci neden kolluğun suç ve düzensizlikle mücadelede etkin olmadığı düşüncesinin yer aldığı görülmüştür (Zvekic & Del Frate, 1993'ten akt., Kochel vd., 2013). Tankebe (2009) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın sonuçları, bu hususta birtakım kanıtlar sunmaktadır. 2006 yılında Gana'da yürütülen bir araştırma kapsamında elde edilen sonuçlar, kamunun kolluk görevlileriyle yüksek düzeyde iş birliğinin sağlanmasının büyük ölçüde kolluğun etkinliğine ilişkin asgari beklentinin yerine getirilmesine dayandığını ortaya koymaktadır (Tankebe, 2009). Bradford ve arkadaşları (2014a) tarafından Güney Afrika özelinde yürütülen çalışma da, Tankebe'nin (2009) araştırmasından elde ettiği bulguları destekler niteliktedir. Usul adaletinin Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere gibi ülkelerde olduğu gibi, Güney Afrika'da da kolluk meşruiyetinin bir göstergesi olup olmadığının test edildiği çalışma kapsamında, bireylerin kolluğun etkinliğine ilişkin duydukları inancın kolluk

meşruiyeti algısını usul adaleti değişkeninden daha fazla etkileyebildiği tespit edilmiştir (Bradford vd., 2014a).

Gana ve Güney Afrika'da gerçekleştirilen bu çalışmaların her ikisinde de kolluğun henüz temel düzeyde etkinlik gösteremediğinin, vatandaşların kamu politikasının güvenliği sağlayabileceğine henüz tam olarak ikna olmadıklarının ve bu sonuçlara ulaşılmasında karmaşık sosyal ve siyasal bir geçmişin etkili olduğunun öne sürülmesi; bireylerde kolluk meşruiyeti algısının güçlendirilebilmesi için temel düzeyde de olsa kolluğun etkinliğinin bulunması gerektiğini göstermektedir (Bradford vd., 2014b). Bu kapsamda değerlendirildiğinde, kolluğun karar verme süreçlerinde usul adaleti gibi meşruiyetin normatif yönlerini göstermesinin yanında suç ve düzensizlikle başarılı bir şekilde mücadele etmesinin kolluğun direktiflerine uyum ve güveni daha fazla teşvik edeceği görülmektedir (Heen vd., 2018).

2.5.1.4. Yasallık

Birçok ampirik çalışma doğrudan veya dolaylı olarak kolluk görevlileri ve vatandaş karşılaşmalarının, bireylerin kolluk meşruiyeti algısı üzerindeki çeşitli etkilerini incelemiştir. Kolluk meşruiyeti algısı üzerine gerçekleştirilen söz konusu çalışmalarda Beetham'ın meşruiyet tanımına sıkça yer verilmektedir. Beetham'ın (1991) meşruiyet tanımına göre hukuka ve hukukun üstünlüğüne saygı gösterilmesi, meşruiyetin ilk şartını meydana getirmektedir. Dolayısıyla bireylerde kolluk meşruiyeti algısını etkileyen faktörler üzerine gerçekleştirilen birçok çalışma, söz konusu faktörler arasında yasal geçerliliğin anahtar bir konuma sahip olduğunu öne sürmektedir (Bonner & Dammert, 2022). Bu noktada karşılaşılan kilit husus, kolluk gücünün kaynağı ve bu gücün kullanım şeklinin yerleşik kurallara uygun olup olmadığı ile ilişkilidir (Tankebe vd., 2016). Başka bir deyişle kolluk meşruiyeti perspektifinde kanunilik veya yasallık kavramları, kolluğun durdurma ve arama, dinleme, belirli koşullar altında müdahale etme, sorgulama gibi çeşitli faaliyetlerinin var olan yasalarla uyumlu olması gerektiğini ifade etmektedir (Tankebe, 2013).

Uluslararası literatürde kolluk personelinin rüşvet alma veya yolsuzluk yapma gibi davranışlarla yasallıktan uzaklaşmasının bireylerde kolluk meşruiyeti algısı üzerine etkilerini inceleyen birçok çalışma yer almaktadır. Tankebe ve Asif (2016) tarafından gerçekleştirilen çalışma, bunlardan birine örnek teşkil etmektedir. Pakistan'da yürütülen bu araştırma kapsamında kolluğun yasallığı; yasadışı bir davranışı görmezden gelmesi için polis memuruna para ödenmesi veya bir vaatte bulunulması, birinin polis memuruna rüşvet vermesi veya akrabalık bağı bulunması nedeniyle suçlamadan kurtulduğuna tanık olunması ya da bu durumun bizzat yaşanması gibi çeşitli bağlamlarda incelenmiştir (Tankebe & Asif, 2016).

Araştırma sonuçları, sosyal düzene yönelik algılanan tehdide yanıt vermede hukukun üstünlüğü ilkesinin önemli bir unsuru olan yasal sürecin yoğun bir şekilde reddedildiğini; kolluk görevlilerinin yasallıktan uzaklaşması sonucunda araştırmaya katılan vatandaşların üçte ikisinin resmi adalet kurumlarının güvenliği sağlama konusunda yetersiz olduğuna inanmaları halinde bu kurumların sahip olduğu yetkileri kendilerine mal edebileceklerine inandıklarını göstermektedir (Tankebe & Asif, 2016).

Peacock (2021) tarafından gerçekleştirilen bir başka çalışmanın sonuçları da kolluğun yasallığı ve vatandaşlarda kolluk meşruiyeti algısı ilişkisini ortaya koymaktadır. 26 Avrupa ülkesinde gerçekleştirilen söz konusu araştırma kapsamında bireylerin kolluğa ilişkin yasallık algısı, katılımcılara yöneltilen ülkedeki polisin ne sıklıkta rüşvet aldığını söylersiniz sorusu aracılığıyla ölçülmüştür (Peacock, 2021). Araştırma kapsamında elde edilen bulgular, birçok ülkede yolsuzluğun bireylerin kolluk meşruiyeti algısı ile negatif yönde ilişkili olduğunu kanıtlamaktadır (Peacock, 2021).

Bununla birlikte, bireylerin kolluk meşruiyeti algısı perspektifinde yasallığın farklı boyutları da bulunmaktadır. Tyler'a göre vatandaşların birçoğunun günlük yaşamda karşılaştıkları kolluk uygulamalarının yasallığını tamamen doğru bir biçimde değerlendirebilmesi olası görünmediği için, bunun yerine yasallığı kendilerine ve diğerlerine kolluk tarafından nasıl davranıldığına bağlı olarak değerlendirmeleri yüksek bir ihtimal olarak değerlendirilmektedir (Tyler vd., 2015). Bu noktada kolluk personelinin davranışları vatandaşla teması esnasında adil olarak değerlendiriliyorsa, aynı zamanda yasal bir şekilde davranıldığına ilişkin görüşlerin oluşması mümkündür (Tyler vd., 2015). Bu nedenle kolluk meşruiyeti perspektifinde yasallık algısı, kolluk-vatandaş temaslarının var olan yasalarla uyumlu olmasından etkilendiği gibi; bazı durumlarda Tyler'ın (1990) usul adaleti kavramının bazı yönlerinden de etkilenebildiği söylenebilir.

2.5.1.5. Kolluğa Duyulan Güven

Uluslararası kriminoloji literatürü bireylerin kolluk meşruiyeti algılarının önemi noktasında genel bir uzlaşıya sahip olmasına karşın; benzer bir uzlaşının bireylerin kolluk meşruiyeti algılarını etkileyen faktörler söz konusu olduğunda geçerli olmadığı görülmektedir (Jackson & Gau, 2015). Başka bir deyişle kolluk meşruiyeti üzerine çalışmaları bulunan araştırmacı ve akademisyenlerin, kolluk meşruiyetinin bileşenlerine ilişkin farklı unsurlara odaklandıkları değerlendirilebilir.

Kolluğa duyulan güven, söz konusu unsurlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Tom Tyler, kolluk meşruiyeti üzerine ortaya koyduğu modelinde kolluğa duyulan güveni kolluk meşruiyetinin temel bileşenlerinden biri olarak kabul etmiş (Tyler, 2006); Tyler tarafından

geliştirilen kolluk meşruiyeti modeli birçok araştırmaya zemin hazırlamıştır. Tyler'ın meşruiyet modelini benimseyen araştırmacılar meşruiyeti genel olarak; kolluğa duyulan güven, yasalara normatif uyum ve itaat etme yükümlülüğü olmak üzere üç farklı unsurun değerlendirilmesi aracılığıyla ölçmüşlerdir (Trinkner, 2019).

Buna karşın bireylerin kolluk meşruiyeti algılarının ölçülmesinde, kolluğa duyulan güven unsuruna kilit bir rol atfetmeyen yaklaşımlar da geliştirilmiştir. Söz konusu yaklaşımlar arasında Bottoms ve Tankebe (2012) tarafından geliştirilen kolluk meşruiyeti modeli, birçok araştırmacı ve akademisyen tarafından takip edilerek uluslararası kriminoloji literatüründe kolluk meşruiyeti çalışmalarının önemli bir kaynak noktasını teşkil etmiştir. Bottoms ve Tankebe tarafından ortaya atılan kolluk meşruiyeti modelinin unsurları; gücün kullanım şeklinin toplumların yerleşik kurallarına uygun olup olmadığıyla ilişkilendirilen kolluğun yasallığı; sonuçların ya da kolluğun kaynaklarının dağıtımının adil olup olmadığıyla ilişkilendirilen dağıtımsal adalet; belirli sonuç ya da kararların elde edilmesi sürecinin adillliğini vurgulayan usul adaleti ve kolluğun suçu ve suçla ilgili sorunları azaltmadaki başarısını gösteren etkinlik olmak üzere dört farklı kavramdan oluşmaktadır (Tankebe vd., 2016). Bu noktada Bottoms ve Tankebe'nin (2012) yaklaşımına göre kolluğa duyulan güvenin, kolluk meşruiyetinin dört ana unsurundan biri olmadığı görülmektedir.

Bu kapsamda uluslararası kriminoloji literatüründe sıklıkla takip edilen farklı kolluk meşruiyeti yaklaşımlarının, vatandaşların kolluğa duydukları güveni meşruiyetin ana unsurların biri olarak kabul edilmesi noktasında kesin bir uzlaşıya sahip olmadıkları değerlendirilmektedir.

2.5.1.6. Kolluk Meşruiyeti Algısını Etkileyen Bir Faktör Olarak Medya

Bireylerin kolluk meşruiyetine ilişkin algılarının şekillenmesinde etkili olan faktörlerin tespiti, yaklaşık son otuz yıldır uluslararası kriminoloji literatürünün önemli bir tartışma konusunu teşkil etmiştir. Söz konusu tartışmalar çerçevesinde kamuoyunun kolluk meşruiyeti algısının şekillenmesi noktasında dağıtımsal adalet, usul adaleti, kolluğun etkinliği ve yasallığı kavramlarının etkili olduğuna ilişkin yüksek bir düzeye sahip olmasa da temel bir uzlaşının sağlandığı görülmektedir.

Bununla beraber kamuoyunun kolluk meşruiyeti algısı üzerine gerçekleştirilen bu çalışmaların oldukça büyük bir kısmı, söz konusu faktörleri doğrudan vatandaş-kolluk deneyimleri üzerinden test etmeye odaklanmıştır (Intravia vd., 2018). Ancak toplumu meydana getiren vatandaşların tamamının kolluk ile doğrudan teması bulunduğu yeterince güçlü bir iddia olmayacağı gibi; vatandaşların her birinin öznel bir kolluk algısına sahip olması beklenen

bir durumdur. Dolayısıyla bireylerin kolluk meşruiyeti algılarının şekillenmesinde kolluk-vatandaş teması dışında farklı unsurların da etkili olduğu değerlendirilmektedir.

Kolluk görevlileriyle doğrudan teması bulunmayan toplumun büyük bir kesiminin kolluğa ilişkin algılarının şekillenmesinde, kolluğun medya üzerinden tasvirlerinin önemli bir rol oynadığı kabul edilmektedir (Graziano & Gauthier, 2018). Bununla beraber medya yoluyla kamuoyunun kolluk meşruiyeti algısına ilişkin olumlu veya olumsuz tutumların oluşturulmasını inceleyen giderek artan sayıdaki araştırmalar; medya tüketiminin vatandaşların kolluğa yönelik tutum ve algılarının şekillenmesinde önemli bir rol oynayabileceğini göstermektedir (Levan & Stevenson, 2019; Intravia vd., 2018). Ancak kamuoyunu kolluk kuvvetlerinin faaliyetleri hakkında bilgilendirmeye yönelik içeriklerin, kamuoyunun kolluk meşruiyetine ilişkin algılarının şekillenmesinde ne tür bir etkiye sahip olduğuna yönelik bilgilerin oldukça sınırlı olduğu görülmektedir (Graziano & Gauthier, 2018).

Uluslararası kriminoloji literatüründe yer alan bazı çalışmalarda, medya yoluyla kamuoyunu kolluk kuvvetlerinin eylemleri hakkında bilgilendirmeye yönelik samimi çabaların beklenmedik bir biçimde vatandaşların kolluk meşruiyeti algılarını aşındırabildiği; bu durumun suçluluğun artış göstermesi gibi ciddi sonuçlara yol açabildiği öne sürülmektedir (Gaeta, 2010). Kolluk meşruiyeti algısının zayıflaması söz konusu olduğunda söz konusu olumsuz etkilere kolluk-vatandaş iş birliğinin azalması, kolluğun etkinliğine ilişkin olumsuz kamuoyu algısında artış kaydedilmesi ve kolluğa duyulan güvenin zayıflaması da eklenebilir.

Diğer taraftan, medya maruziyetinin bireylerin kolluk meşruiyeti algılarını olumlu yönde etkileme potansiyeli de bulunmaktadır. Örneğin medya, özellikle kolluk-vatandaş ilişkileri arasındaki şeffaflığın artırılması adına kullanıldığında sınırlı da olsa kamuoyunun kolluk meşruiyeti algısını olumlu düzeyde etkilemektedir (Grimmelikhuijsen & Meijer, 2015). Benzer şekilde, olumlu kolluk-vatandaş arasındaki temaslarının yer aldığı medya içeriklerinin kamuya açık bir şekilde paylaşılmasının da meşruiyet algısını önemli ölçüde artırdığı kabul edilmektedir (Mohler vd., 2022).

Bu kapsamda medya; haber medyası gibi geleneksel medya unsurları, kriminal temalı realite programları gibi eğlence medyasına ilişkin unsurlar veya sosyal medya içerikleri aracılığı ile bireylerin kolluk meşruiyeti algıları üzerinde olumlu veya olumsuz etkiler gösterebilen bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Bkz. Dirikx vd., 2013; Mohler vd., 2022; Callanan & Rosenberger, 2011). Ancak uluslararası kriminoloji literatüründe, henüz medya ve kolluk meşruiyeti algısı perspektifinde hangi medya unsurlarının diğerlerinden daha etkili olduğuna ilişkin kesin bir yargının oluşabilmesini sağlayacak araştırmaların sayısının kısıtlı olduğu görülmektedir. Dolayısıyla medya tüketiminin bireylerin kolluğa ilişkin algı ve

tutumlarını nasıl etkileyebileceğini inceleyen daha fazla çalışmanın gerçekleştirilmesi, kolluk meşruiyeti algısının güçlendirilmesi ve toplumun yasalarla uyumunun nasıl geliştirilebileceğinin anlaşılması bakımından önem teşkil etmektedir (Intravia vd., 2018).

2.5.2. Kolluk Meşruiyeti ve Demografik Faktörler

Uluslararası kriminoloji literatüründe kriminolojinin farklı çalışma alanlarında yer alan birçok çalışmada olduğu gibi, bireylerin kolluk meşruiyeti algılarını inceleyen araştırmalarda da demografik faktörlerin sıkça kullanıldığı görülmektedir. Söz konusu demografik faktörlerin genellikle bireylerin yaş, cinsiyet, ırk ve eğitim durumu gibi değişkenlere göre kolluğa yönelik algı ve tutumlarının nasıl etkilendiğinin ortaya konması amacıyla incelemelere dahil edildiği değerlendirilmektedir.

Demografik değişkenlerin, vatandaşların kolluğa yönelik tutum ve algılarının nasıl etkilendiğini inceleyen çalışmalar arasında, 1981 yılında Decker tarafından gerçekleştirilen; geçmiş kolluk araştırmalarının incelenerek analiz edildiği “*Citizen Attitudes Toward the Police - A Review of Past Findings and Suggestions for Future Policy*” isimli çalışma, sonraki araştırmalara örnek teşkil etmesi bakımından önem arz etmektedir. Decker (1981) tarafından gerçekleştirilen çalışmanın sonuçlarına göre; yaş, ırk, sosyoekonomik durum ve cinsiyet olarak sınıflandırılmış olan değişkenler arasında vatandaşların kolluğa yönelik tutumlarını etkileyen en önemli demografik değişkenlerin ırk ve yaş olduğu tespit edilmiştir.

Sonraki yıllarda literatüre kazandırılan çalışmalarda da Decker tarafından elde edilen bulguların genellikle desteklendiği görülmektedir. Brown ve Benedict tarafından 2002 yılında; vatandaşların kolluğa yönelik tutum ve algılarına ilişkin geçmişte yayınlanmış 100’ün üzerinde makalenin incelenmesi yoluyla gerçekleştirilen, bu yönüyle bir bakıma Decker’ın (1981) çalışmasında elde edilen bulguların güncellendiği önemli bir çalışma niteliği taşıyan araştırma, bu çalışmalara bir örnek teşkil etmektedir (Brown & Benedict, 2002). Brown ve Benedict’in (2002) çalışmasına göre kolluğa yönelik tutumları en çok incelenen gruplar arasında yer alan siyahlar, beyazlara göre kolluk hakkında daha olumsuz tutum ve algılara sahiptir. Diğer taraftan incelenen birçok çalışma, gençlerin kolluğa yönelik tutum ve algılarının yaşlılara göre daha olumsuz olabileceğini ortaya koymuştur (Brown & Benedict, 2002). Ancak söz konusu çalışmalar, gençler ve kolluk algısı perspektifinde kolluk ile temasın önemini vurgulamış, olumlu temasların kolluk ile ilgili olumlu algıları artırdığını; olumsuz temasların ise gençler özelinde olumlu tutum ve algıları azalttığını vurgulamıştır (Brown & Benedict, 2002).

Gerek Decker (1981), gerekse Brown ve Benedict (2002) tarafından geçmişte yürütülen birçok araştırmanın sonuçları analiz edilerek ulaşılan sonuçlara benzer sonuçların daha güncel çalışmalarda karşımıza çıktığını söylemek mümkündür. Örneğin Putri ve arkadaşları (2020)

tarafından Endonezya’da gerçekleştirilen çalışma; vatandaşların kolluğun performansına, kolluğun görevlerine ilişkin toplum tercihlerine ve kolluk görevlilerinin davranışlarına ilişkin algılarını incelemek sureti ile kolluğa yönelik tutum ve algılarını demografik faktörler gözetilerek ölçen söz konusu araştırmalardan birine örnek teşkil etmektedir. Araştırma kapsamında cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi demografik değişkenlerinin kolluğa yönelik tutum ve davranışlara etkisi incelenmiştir. Bu kapsamda elde edilen bulgulara göre, kolluğa yönelik tutumlar bağlamında erkekler ve kadınlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamakla birlikte, yaş ve eğitim düzeyi değişkenleri ile kolluğa yönelik tutumlar arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Buna göre genç yaş gruplarının, yaşlı gruplara göre kolluğa karşı daha olumsuz tutum ve algılara sahip olma olasılığı yüksek bulunmuştur. Bu durum genç yaş gruplarının yaşlı gruplara göre kolluk ile daha sık temasta bulunması nedeniyle daha az destekleyici bir tutuma sahip olmalarıyla ilişkilendirilmektedir (Putri vd., 2020). Bununla birlikte yüksek öğretim mezunlarının kolluğa yönelik tutum ve algılarının, lise mezunlarına göre daha olumlu olduğu; dolayısıyla eğitim seviyesi yükseldikçe kolluğa ilişkin tutum ve algıların olumlu yönde artış gösterdiği bulgusuna ulaşılmıştır (Putri vd., 2020).

Sonuç olarak, bireylerin kolluğa yönelik tutum ve algılarının şekillenmesinde demografik değişkenlerin rolü hususunda yürütülen çalışmaların birbirine benzer sonuçları bulunmakla birlikte; farklılıklar gösteren bulguların da literatürde yer aldığı görülmektedir. Uluslararası literatürde yer alan çalışmalardan elde edilen bulgulardan hareketle bireysel ve bağlamsal değişkenlerin kolluğa yönelik tutum ve algıları nasıl etkilediğine ilişkin temel bir uzlaşa bulunmasa da demografik değişkenlerin etkilerinin birçok araştırmacı ve akademisyen tarafından incelenmeye değer bulunduğu görülmüştür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TEORİK ÇERÇEVE

3.1. Yetiştirme Teorisi

George Gerbner, Annenberg İletişim Okulu'ndaki arkadaşlarıyla birlikte, bireylerin medya aracılığıyla yaratılan bir kültürel çevre içinde yer aldıkları ve bu kültürel çevrenin etkilerinden kaçınamayacaklarına inanan bir grup bilim insanıdır (Bryant & Miron, 2004). Bu yaklaşımla uluslararası literatüre kazandırılmış olan yetiştirme teorisi, kültürün şekillenmesinde medyanın rolü üzerine yürütülen Kültürel Göstergeler Projesi'nin bir parçası olarak ortaya atılmıştır (Shrum, 2017). Teori, 1969 yılında Gerbner tarafından kaleme alınan ve medyanın kısa vadeli etkilerinin incelenmesi yerine uzun bir süre boyunca nasıl küçük ama kümülatif etkiler yarattığına bakmanın önemini savunduğu “*Kültürel Göstergelere Doğru: Kitle İletişim Araçlarıyla İletilen Kamusal Mesaj Sistemlerinin Analizi*” isimli eser aracılığı ile tanıtılmıştır (Potter, 1993).

Gerbner söz konusu eserinde teorinin adlandırılmasında yetiştirme terimini kullanmasının nedenini, kolektif bilincin kitle iletişim araçları tarafından kurumsallaştırılmasına ilişkin tartışmadaki öncelikli kaygısının bilgi, eğitim, ikna vb. herhangi bir doğrudan iletişim etkisi olmadığını belirtmek amacı taşıdığını vurgulayarak açıklamaktadır (Gerbner, 1969, s. 139). Ona göre kitle iletişim araçları aracılığıyla verilen mesajların anlamının kabul edilip edilmemesi, beğenilip beğenilmemesi, bireyin buna katılıp katılmaması veya kavrama sürecinin nasıl gerçekleştiği ayrı birer tartışma konusudur; önemli olan bir mesajın anlamlı bir şekilde algılanması için gereken terimlerin bilincini geliştirdiği gerçeğidir (Gerbner, 1969, s. 139). Dolayısıyla söz konusu gelişimin, bir süreç gerektirdiği ve yetiştirme teriminin medya ve birey arasında gerçekleşen bu süreci ifade ettiği değerlendirilebilir.

Gerbner ve arkadaşlarına göre (1986, s. 23) insanlar televizyonun ana akım olduğu bir ortamda doğarlar; öyle ki çocuklar okumaya hatta konuşmaya başlamadan çok daha önce televizyon izlemeye başlarlar. Bu süreçte televizyon izlemek, belirli yaşam şekilleri ve bakış açılarının hem şekillendiricisi hem de değişmez bir parçası olmaya devam eder ve bireyi yapay da olsa daha büyük bir dünyaya; “televizyonun kendi yarattığı dünyaya” bağlar (Gerbner vd., 1986, ss. 23-24). Yetiştirme teorisinin temel argümanını oluşturan bu durum, televizyon maruziyeti arttıkça, bireylerin yavaş yavaş televizyonun imgeleri, değerleri ve ideolojileri tarafından şekillendirilen bir dünya görüşünü benimsemeye başlamasını ifade etmektedir (Bilandzic, 2006).

Bu çerçevede yetiştirme teorisi, onlarca yıl önce ortaya atılmasına rağmen yeni bir medya ortamındaki geçerliliğini ölçmek ve incelemek için gerekli olan yeni metodolojik

yaklaşımlarla birlikte; günümüze kadar geçerliliğini korumaya devam etmiştir (Morgan vd., 2015). Teori, birçok araştırmacı ve akademisyen tarafından farklı disiplinlere uyarlanarak test edilmiştir. Uluslararası kriminoloji literatüründe yetiştirme teorisi, genellikle suç korkusu, medya şiddeti etkileri ve güvenlik algısı gibi konulara ilişkin gerçekleştirilmiş birçok araştırmanın teorik çerçevesini oluşturmuştur.

Uluslararası kriminoloji literatürü, şiddet içerikli televizyon programlarının saldırgan davranışları teşvik edici etkilerine ilişkin alışılmış kaygıların aksine; bu tür içeriklere yoğun olarak maruz kalmanın abartılı mağduriyet, güvensizlik ve tehlike algılarıyla birlikte suç ve kolluk kuvvetlerine yönelik yanlış inançları geliştirebildiğini öne süren yetiştirme teorisini (Morgan & Shanahan, 2010) destekleyen çok sayıda çalışmayı bünyesinde barındırmaktadır. Örneğin Romer ve arkadaşları 2003 yılında gerçekleştirdikleri araştırma kapsamında, yerel televizyon haberlerine maruz kalmanın suça ilişkin korku ve endişenin artış göstermesiyle ilişkili olduğu bulgularına ulaşmış; bu çerçevede yetiştirme teorisinin öne sürdüğü argümanların desteklendiğini ifade etmişlerdir (Romer vd., 2003). Callanan ve Rosenberger tarafından 2015 yılında gerçekleştirilen başka bir araştırmada ise, suçla ilgili medya içeriklerinin yetiştirme teorisinde yer alan etkileri destekleyerek izleyicileri etkileyebildiği saptanmıştır (Callanan & Rosenberger, 2015). Televizyon izleme ve suç korkusuna ilişkin farklı teorilerin test edildiği Bulck (2004) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada; ruh hali yönetimi ve geri çekilme teorilerine kıyasla yetiştirme teorisinin daha iyi açıklamalar sunabildiği vurgulanmıştır.

Bu kapsamda yetiştirme teorisi, literatüre eklendiği ilk dönemlerden itibaren yeni medya ortamları ve araçlarına uyarlanabilen (Morgan vd., 2015); farklı medya araçlarının etkilerinin incelenmesi için farklı kültürlere uygulanabilen (Carriere, 2014) ve çeşitli program türleri kapsamında incelendiğinde geçerliliğini koruyabilen (Potter & Chang, 1990) kapsamlı bir teori olarak karşımıza çıkmaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

METODOLOJİ

4.1. Araştırmanın Yöntemi

4.1.1. Araştırma Deseni

Bu araştırma nicel araştırma deseni kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Nicel araştırmalar, tutumları, görüşleri, davranışları ve diğer tanımlanmış değişkenlerin ölçülmesi ve sayısal veriler üretmek suretiyle bir örneklem popülasyonundan elde edilen sonuçların genelleştirilmesi için kullanılan bir araştırma yöntemi olarak ifade edilebilir (Mohajan, 2020). Watson' göre nicel araştırmalar, istatistiksel veya sayısal verilerin kullanılması yoluyla araştırılması istenen sosyal olayların sistematik olarak araştırılmasına imkân veren bir dizi yöntemi kapsamaktadır (Watson, 2015, s. 44). Bununla birlikte nicel araştırma deseni ile gerçekleştirilmiş olan çalışmaların, araştırma kapsamında sunulan hipotezlerin formüle edilmesi ve istatistiksel analizlerin uygulanması vasıtası ile araştırmacıya, çalışmasında kullandığı teorik çerçevenin test edilebilmesi olanağı sağladığı da bilinmektedir (Watson, 2015).

Araştırmada İçişleri Bakanlığı İç Güvenlik Stratejileri Dairesi Başkanlığınca yürütülen bir çalışma kapsamında toplanan ikincil verilerin nicel analizine yer verilmiştir. Veri kullanım izni İçişleri Bakanlığının 16.02.2024 tarih ve E928001010002547 sayılı yazısı ile alınmıştır (Ek-1).

Veriler Statistical Package for Social Sciences (SPSS) nicel araştırma programı kullanılmak suretiyle Kruskal Wallis-H, Mann-Whitney U testleri ile analiz edilmiştir.

4.1.2. Örneklem

İçişleri Bakanlığı İç Güvenlik Stratejileri Dairesi Başkanlığınca yürütülen bir çalışmada araştırma örneklemini, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından Türkiye'de Düzey 1 bölgeleri olarak tanımlanan İstanbul, Batı Marmara, Ege, Doğu Marmara, Batı Anadolu, Akdeniz, Orta Anadolu, Doğu Karadeniz, Ortadoğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerini temsilen bir şehir merkezinde (İstanbul, Edirne, İzmir, Eskişehir, Ankara, Antalya, Kayseri, Samsun, Trabzon, Erzurum ve Van) olmak üzere toplam 12 şehirde yaşayan 18 yaş üzeri, okuma yazma bilen ve kriminal temalı realite programlarını izlediğini ifade eden toplam 998 kişiden oluşmaktadır.

4.1.3. Verilerin Toplanması

İçişleri Bakanlığı İç Güvenlik Stratejileri Dairesi Başkanlığınca yürütülen bir çalışmada araştırma verilerinin toplanmasında anket veri toplama yöntemi kullanılmıştır. Veriler,

araştırma örneklemini oluşturan 998 katılımcıya uygulanan soru formları aracılığıyla toplanmıştır.

4.1.4. Verilerin Çözümlemesi

Tez çalışması kapsamında, demografik farklılıkları birden fazla olan örneklem grubunun kolluk meşruiyeti ve güvenlik algılarına ilişkin değişkenler ile ilişkileri incelenirken normal dağılım göstermeyen en az üç grubun ortalamalarının karşılaştırılmasını sağlayan bir istatistiksel test olan Kruskal Wallis-H testi kullanılmıştır. Kruskal Wallis-H testi değerlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmesi durumunda, normal dağılıma sahip olmayan iki farklı grubun ortalamalarının karşılaştırılması adına Mann Whitney-U testi kullanılmıştır.

4.1.5. İşletimselleştirme

Bu tez çalışması, çeşitli değişkenlerin birbirleri ile ilişkilerinin bilimsel yöntemler ile analiz edilmesi yoluyla gerçekleştirilmiştir. Tez çalışmasının iki farklı bağımlı değişkeni bulunmaktadır. Bunlardan ilki kolluk meşruiyeti algısı iken, ikincisi güvenlik algısıdır. Çalışmanın bağımsız değişkenleri ise; katılımcıların kriminal temalı realite programlarını izleme sıklığı ve demografik farklılıklar olarak belirlenmiştir.

4.1.5.1. Bağımlı Değişkenlerin İşletimselleştirilmesi

Kolluk Meşruiyeti: Uluslararası kriminoloji literatüründe bireylerin kolluk meşruiyetine ilişkin algılarının farklı kavramlar üzerinden ölçüldüğü görülmektedir. Usul adaleti, etkinlik, yasallık, dağıtımsal adalet ve kolluğa duyulan güven kavramları bunlardan bazılarını teşkil etmektedir. Bu tez çalışmasında katılımcıların kolluk meşruiyetine ilişkin algıları, usul adaleti ve kolluğun etkinliğine yönelik değerlendirmeleri üzerinden ölçülmüştür.

Usul adaleti: Kolluk personelinin vatandaşlarla teması süresince samimi bir biçimde vatandaşa söz hakkı tanıyan, saygılı, tarafsız ve güvenilir olarak algılanacak şekilde davranmasını ifade eden bir kavramdır (Murphy ve Tyler, 2017).

Etkinlik: Kolluk tarafından suç ve düzensizlikler ile etkili bir şekilde mücadele edilmesiyle kamu güvenliğinin yüksek düzeyde sağlanmasını ifade eden bir kavramdır (Van Damme, 2017).

Çalışma kapsamında usul adaleti değişkeni; kesinlikle katılmıyorum yanıtından kesinlikle katılıyorum yanıtına kadar cevap seçeneklerinin yer aldığı beşli likert tipi ölçek kullanılarak aşağıdaki maddeler aracılığı ile işletimselleştirilmiştir.

Tablo 4.1.*Usul adaleti değişkeninin ölçümünü sağlayan maddeler*

Usul Adaleti	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kolluk personeli (Polis-Jandarma) vatandaşa karşı nezaketlidir.	1	2	3	4	5
Ceza adalet sisteminin yeterli ölçüde kolluk ve vatandaş iş birliği sağlandığında hızla işlediğini düşünüyorum.	1	2	3	4	5
Yasaların gerçek suçluların tespit edilmesi ve masumiyet karinesinin korunması konusunda titizlikle işlediğini düşünüyorum.	1	2	3	4	5

Etkinlik değişkeninin ölçümünü sağlayan maddeler ise Tablo 4.2’de yer almaktadır.

Tablo 4.2.*Etkinlik değişkeninin ölçümünü sağlayan maddeler*

Etkinlik	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kolluk birimleri suçu önlemede yeterlidir.	1	2	3	4	5
Kolluk birimleri suçu açığa çıkarmada yeterlidir.	1	2	3	4	5
Kolluk birimleri uyuşturucu ile mücadelede başarılıdır.	1	2	3	4	5
Kolluk kuvvetleri organize suçlarla mücadelede başarılıdır.	1	2	3	4	5
Kolluk kuvvetleri terörle mücadelede başarılıdır.	1	2	3	4	5
Kolluk kuvvetleri faili meçhul olayları aydınlatmada başarılıdır.	1	2	3	4	5

Araştırmanın diğer bağımlı değişkeni olan güvenlik algısı ise, aşağıda yer alan altı madde aracılığı ile işletimselleştirilmiştir.

Tablo 4.3.*Güvenlik algısı değişkeninin ölçümünü sağlayan maddeler*

Güvenlik Algısı	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılmıyorum Ne Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Ülkemizde güvenlik yeterli derecede sağlanıyor	1	2	3	4	5	
Akşamları yalnız başıma sokağa çıkma konusunda tedirginlik yaşıyorum.	1	2	3	4	5	
Yaşadığım konutun güvenliğini sağlamak için fazladan fiziki önlemler almam gerektiğini düşünüyorum.	1	2	3	4	5	
Evimde ya da üzerimde silah bulundurmam gerektiğini düşünüyorum.	1	2	3	4	5	
Çocuklarım parkta ya da bulunduğum site/konutun ortak alanlarında zaman geçirirken tedirgin oluyorum.	1	2	3	4	5	
7 gün 24 saat güvenlik hizmeti sağlanan bir siteye taşınmam gerektiğini düşünüyorum.	1	2	3	4	5	

4.1.5.2. Bağımsız Değişkenlerin İşletimselleştirilmesi

Kriminal Temalı Realite Programlarını İzleme Sıklığı: Katılımcıların kriminal temalı realite programlarına maruziyetlerinin sıklığı, ankette yer alan şu madde ile ölçülmüştür;

Tablo 4.4.*K.T.R.P. İzleme sıklığının ölçümünü sağlayan maddeler*

Kriminal Temalı Realite Programlarını İzleme Sıklığı	Ayda Birkaç Gün	Haftada Bir Gün	Haftada 2-3 Gün	Haftada 4-5 Gün	Her Gün Düzenli İzlerim
Suç odaklı gündüz kuşağı programlarını (Müge Anlı ile Tatlı Sert, Serap Paköz ile Gerçeğin Peşinde, Esra Erol'da, Didem Arslan Yılmaz'la Vazgeçme, Fulya ile Umudun Olsun) izleme sıklığınızı belirtiniz.	1	2	3	4	5

Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin farklılıklar ise aşağıda yer alan maddeler aracılığı ile belirlenmiştir.

1. Cinsiyet
2. Yaş

3. Eğitim Durumu

BEŞİNCİ BÖLÜM

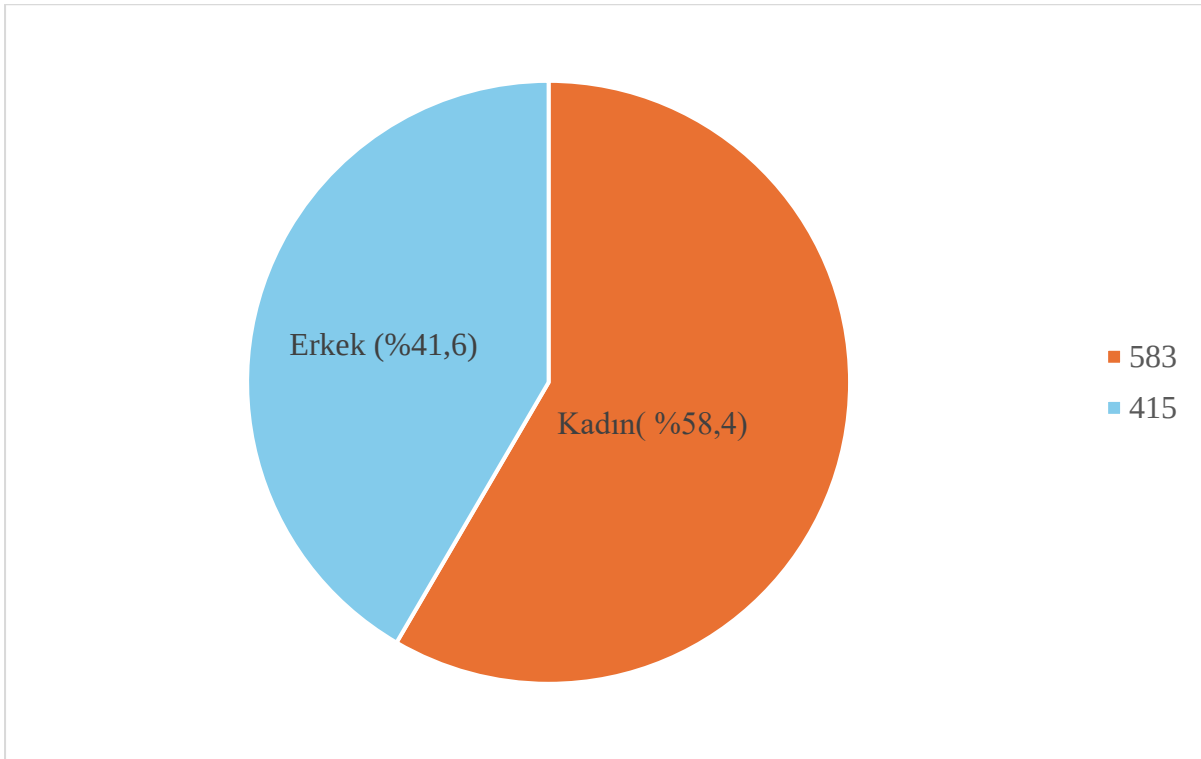
ARAŞTIRMA BULGULARI

5.1. Betimleyici İstatistikler

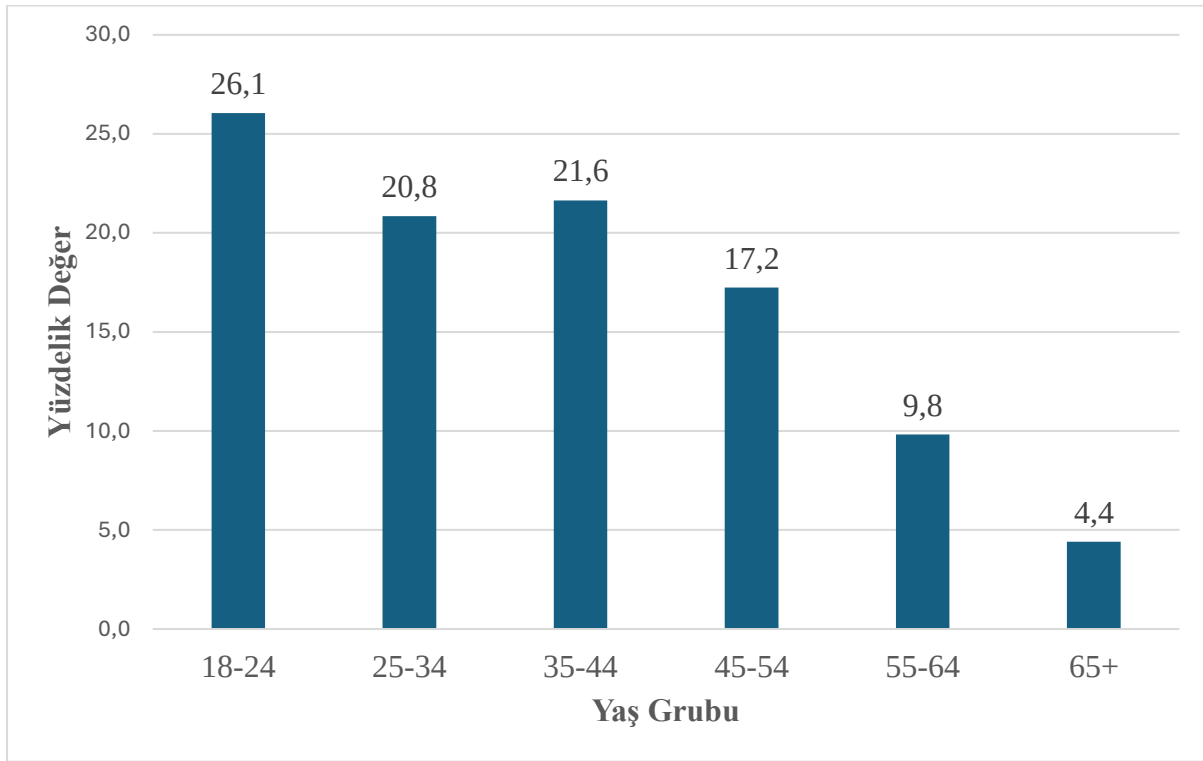
Araştırma bulgularını oluşturan veriler, 998 katılımcıdan oluşan anket çalışması yoluyla elde edilmiştir. Araştırma örneklemini meydana getiren katılımcıların cinsiyete göre dağılımı incelendiğinde; erkek katılımcıların 415 kişi ile %41,6, kadın katılımcıların ise 583 kişi ile %58,4 oranına sahip oldukları görülmektedir (Şekil 5.1.).

Şekil 5.1.

Katılımcıların cinsiyete göre dağılımı

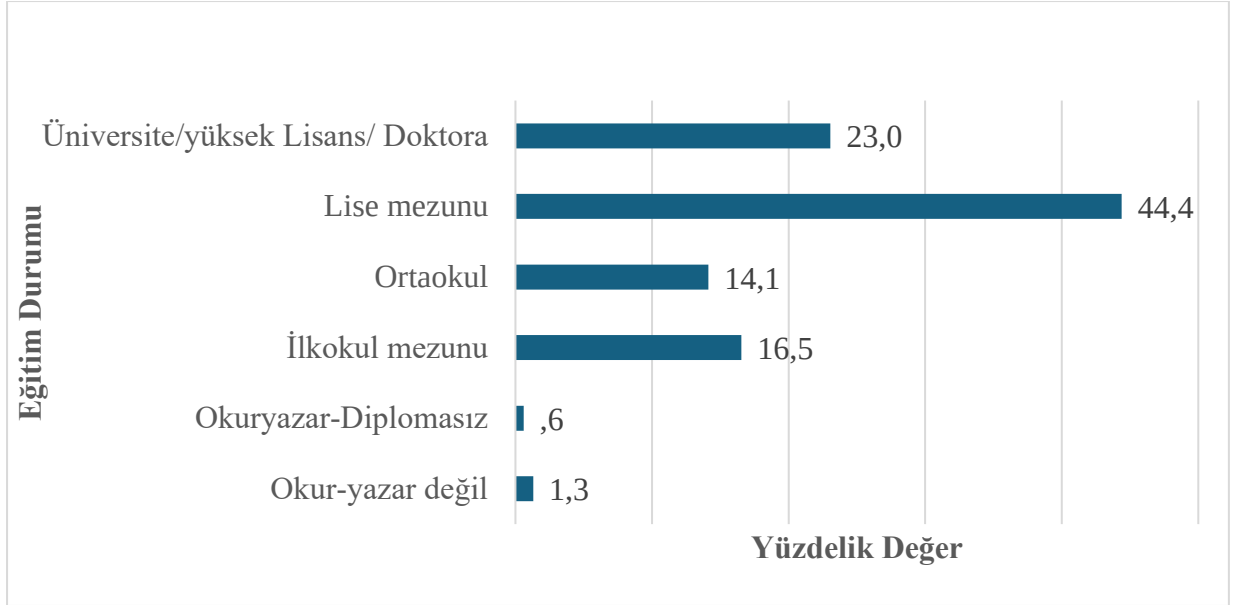
Bununla birlikte araştırmaya katılanların yaş gruplarına göre dağılımları incelendiğinde, en fazla katılımcının %26,1 oranla 18-24 yaş aralığında bulunduğu; ikinci sırayı %21,6 ile 35-44 yaş grubunun aldığı; 25-34 yaş aralığında bulunan katılımcıların ise %20,8'ile üçüncü sırada yer aldığı görülmektedir. Ek olarak katılımcıların %17,2'si 45-54 yaş grubu, %9,8'i 55-64 yaş grubu ve %4,4'ü 65 yaş ve üzeri yaş grubunda bulunmaktadır (Şekil 5.2.).

Şekil 5.2.*Katılımcıların yaş gruplarına göre dağılımı*

Katılımcıların eğitim durumlarına göre dağılımları incelendiğinde ise, en çok katılımcının %44,4 oranla lise mezunlarından oluştuğu görülmekle birlikte, sırasıyla; üniversite/yüksek lisans veya doktora mezunu katılımcılar %23 oranla ikinci sırada, ilkokul mezunu katılımcılar %16,5 oranla üçüncü sırada, okur yazar olmayan katılımcılar %1,3 oranla dördüncü sırada ve okuryazar olup herhangi bir diploması bulunmayan katılımcıların sayıları %0,6 oranla son sırada yer almaktadır (Şekil 5.3.).

Şekil 5.3.

Katılımcıların eğitim durumuna göre dağılımı

Tablo 5.1.*Katılımcıların demografik özellikleri (N=998)*

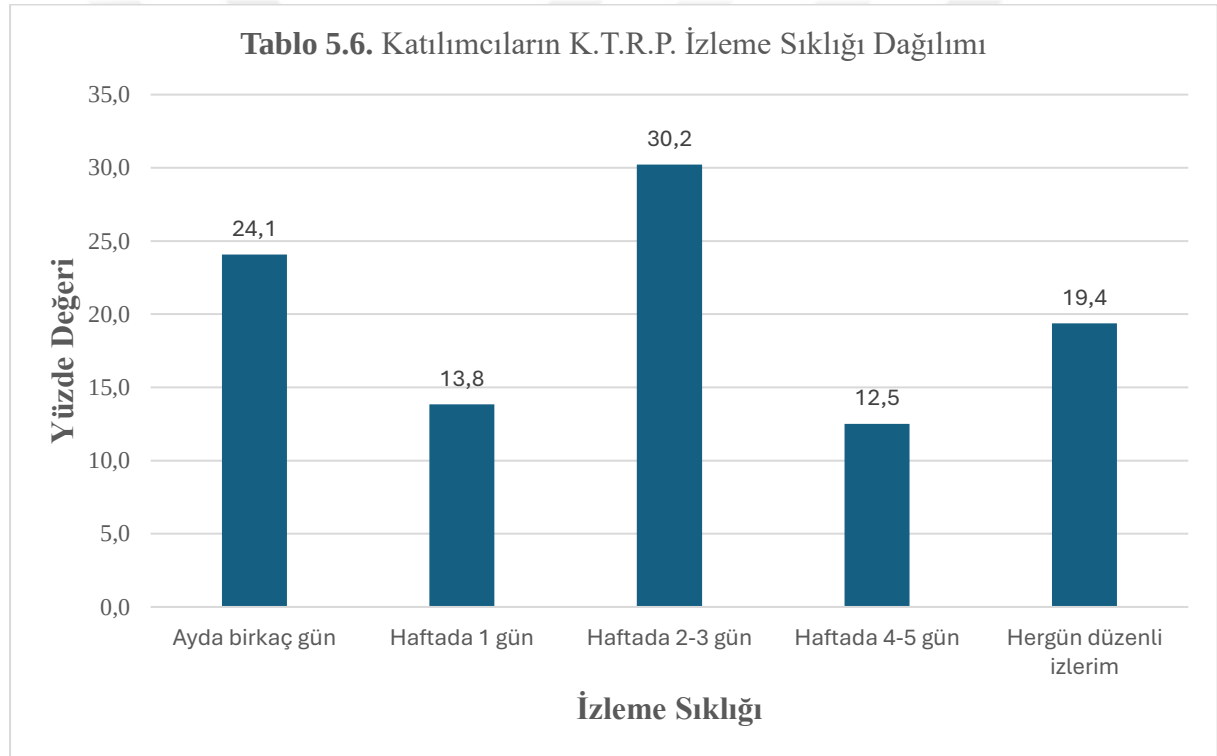
Demografik Özellikler	Sıklık	Yüzde
Cinsiyet		
Kadın	583	58,4
Erkek	415	41,6
Yaş		
18-24	260	26,1
25-34	208	20,8
35-44	216	21,6
45-54	172	17,2
55-64	98	9,8
65+	44	4,4
Eğitim		
Okuryazar Değil	13	1,3
Okuryazar-Diplomasız	6	,6
İlkokul Mezunu	165	16,5
Ortaokul Mezunu	141	14,1
Lise Mezunu	443	44,4
Üniversite/Yüksek	230	23,0
Lisans/Doktora Mezunu		

5.2. Bağımsız Değişkenler**5.2.1. Kriminal Temalı Realite Programlarını İzleme Sıklığı**

Araştırma örneklemini oluşturan katılımcıların kriminal temalı realite programlarını izleme sıklıklarına ilişkin veriler incelenerek en fazla izleyenlerden en aza doğru sıralandığında; haftada 2-3 gün kriminal temalı realite programı izleyen katılımcıların %30,2 oran ile ilk sırada yer aldıkları görülmektedir. İkinci sırada %24,1 katılımcı oranıyla ayda birkaç gün kriminal temalı realite programı izleyenler yer alırken; her gün düzenli izleyen katılımcılar %19,4 oranla üçüncü sırayı almışlardır. Dördüncü sırada %13,8 ile haftada bir gün kriminal temalı realite programı izleyen katılımcılar bulunurken, haftada 4-5 gün kriminal temalı realite programı izleyen katılımcıların %12,5 oranla son sırada yer aldıkları görülmektedir (Tablo 5.2.).

Tablo 5.2.*Katılımcıların kriminal temalı realite programlarını izleme sıklığı*

İzleme Sıklığı	Yüzde
Ayda birkaç gün	24,1
Haftada 1 gün	13,8
Haftada 2-3 gün	30,2
Haftada 4-5 gün	12,5
Her gün düzenli izlerim	19,4

Şekil 5.4.*Katılımcıların K.T.R.P. izleme sıklığı dağılımı*

5.3. Katılımcıların Kriminal Temalı Realite Programlarına İlişkin Algıları

Bu tez çalışmasının ilk alt araştırma sorusu “*kriminal temalı realite programı izleyicilerinin, bu programlar hakkındaki algıları nelerdir?*” olarak belirlenmiştir. Bu alt araştırma sorusunu yanıtlayabilmek adına, katılımcılara belirli ifadelerle katılım sağlayıp sağlamadıkları sorularak kriminal temalı realite programları hakkındaki algılarının anlaşılması amaçlanmıştır (Tablo 5.3.).

Tablo 5.3.*Katılımcıların kriminal temalı realite programlarına ilişkin algıları*

Yanıtlar	Yüzde
Şüpheli uyandıran olaylara (evde olmayan komşunun evinden gelen sese duyarlı olmak vb.) daha duyarlı olmam gerektiği fikrini uyandırıyor	
Hiç Katılmıyorum	5,1
Katılmıyorum	12,5
Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	24
Katılıyorum	40,2
Kesinlikle Katılıyorum	18,2
Herhangi bir suç olayına tanık olduğumda ihbar etmem konusunda beni cesaretlendiriyor	
Hiç Katılmıyorum	7,4
Katılmıyorum	12,2
Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	22,5
Katılıyorum	38,4
Kesinlikle Katılıyorum	19,4
Programlarda yer alan avukat, psikolog, psikiyatr, adli tıp uzmanı gibi kişileri suç ve suçlu konusunda toplum bilincini artırıyor	
Hiç Katılmıyorum	7,9
Katılmıyorum	10,6
Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	26,3
Katılıyorum	38,6

Yanıtlar	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	16,7
Programlara konu olan olayların izleyiciye ibret olma yoluyla, benzer suç olaylarının azaltılmasına fayda sağlıyor	
Hiç Katılmıyorum	7,7
Katılmıyorum	16,0
Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	31,7
Katılıyorum	30,6
Kesinlikle Katılıyorum	14,0
Programlara konu olan olaylarda; suçluların suç işleme nedenlerinin anlaşılması sonucunda benzer suçların önlenmesinde faydalı olabileceğini düşünüyorum	
Hiç Katılmıyorum	6,8
Katılmıyorum	16,2
Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	31,2
Katılıyorum	32,2
Kesinlikle Katılıyorum	13,6

Elde edilen bulgulara göre, katılımcılar %58,4 oran ile en çok “kriminal temalı realite programlarının en çok çevrelerinde şüphe uyandıran olaylara karşı duyarlılık oluşturduğu” düşüncesine katılım sağlamışlardır. İkinci sırada %56,8 desteklenme oranı ile “herhangi bir suç olayına tanık olduğumda ihbar etmem konusunda beni cesaretlendiriyor” ifadesi yer alırken; program ekiplerinde yer alan uzmanların suç ve suçlu konusunda toplum bilincini artırdığı yönündeki ifadeye katılım sağlayan kullanıcıların oranı %55,3 olmuştur. Ancak programların ibret olma yoluyla toplumda suç olaylarının azalmasına katkı sağladığı ve suçluların suç işleme

nedenlerinin anlaşılması sonucunda benzer suçların önlenmesinde faydalı olabileceğine ilişkin ifadelerin daha az desteklendiği görülmektedir.

5.4. Demografik Farklılıklar ile Katılımcıların Güvenlik Algıları Arasındaki İlişki

Demografik farklılıklar ve katılımcıların güvenlik algıları arasındaki ilişki Kruskal Wallis-H ve Mann-Whitney U testleri aracılığı ile incelenmiştir.

5.4.1. Cinsiyet ve Güvenlik Algısı Arasındaki İlişki

Tablo 5.9.'da görülebileceği üzere, kadınların güvenlik algısı puanı sıra ortalaması (M=584.40) erkeklerin güvenlik algısı ortalaması ile karşılaştırıldığında (M=419.91) daha yüksek düzeydedir. İki grubun sıra ortalamaları arasındaki bu farklılık, istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,001$). Elde edilen bu sonuçlara göre, kadınların güvenlik algısı düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek düzeyde olduğu değerlendirilmektedir (Tablo 5.4).

Tablo 5.4.

Güvenlik algısının cinsiyete göre Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kadın	578	548.40	316972,50	87916,500	.000*
Erkek	411	419.91	172582,50		

5.4.2. Eğitim Durumu ve Güvenlik Algısı Arasındaki İlişki

Katılımcıların eğitim durumuna göre güvenlik algısı düzeyleri incelendiğinde, farklı eğitim seviyelerine sahip olan bireylerin güvenlik algısına ilişkin sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilemediği görülmektedir (Tablo 5.5.).

Tablo 5.5.*Eğitim durumuna göre Kruskal Wallis-H testi sonuçları*

Eğitim Kategorileri	N	Sıra Ortalaması	Kruskal Wallis-H	p
Okuryazar değil	13	424,69		
Okuryazar-diplomasız	6	654,92		
İlkokul mezunu	165	449,01		
Ortaokul mezunu	140	476,48	9.445	.093
Lise mezunu	437	509,24		
Üniversite/ Yüksek Lisans / Doktora mezunu	228	512,16		

5.5. Demografik Farklılıklar ile Katılımcıların Kolluk Meşruiyeti Algıları Arasındaki İlişki**5.5.1. Usul Adaleti ve Demografik Farklılıklar Arasındaki İlişkiler****5.5.1.1. Cinsiyet ve Usul Adaleti Arasındaki İlişki**

Kadın ve erkek katılımcıların usul adaletine ilişkin algıları karşılaştırıldığında, kadın katılımcıların sıra ortalamalarının ($M=511.20$), erkek katılımcıların sıra ortalamalarına göre ($M=472.32$) daha yüksek olduğu görülmüştür. Kadın ve erkek katılımcıların usul adaleti algısına ilişkin sıra ortalamalarında görülen bu farklılık, istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0.05$). Bu durumda kadınların usul adaletine ilişkin algılarının, erkek katılımcılara göre daha yüksek olduğu değerlendirilmektedir (Tablo 5.6.).

Tablo 5.6.*Cinsiyete göre usul adaleti algısı karşılaştırması Mann-Whitney U testi sonuçları*

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kadın	577	511.20	294961,00		
Erkek	412	472.32	194594,00	109516,000	.035*

5.5.1.2. Yaş ve Usul Adaleti Arasındaki İlişki

Tablo 5.7.'de yer alan bulgular ışığında katılımcıların yaş gruplarına göre usul adaleti algıları arasındaki ilişki incelendiğinde, yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmadığı tespit edilmiştir ($p>0.05$).

Tablo 5.7.*Usul adaleti algılarının yaş gruplarına göre Kruskal Wallis-H testi sonuçları*

Yaş Kategorileri	N	Sıra Ortalaması	Kruskal-Wallis H	p
18-24	256	475,83	4.993	.417
25-34	207	517,61		
35-44	216	517,26		
45-54	170	487,65		
55-64	96	465,08		
65+	44	484,56		

5.5.1.3. Eğitim Durumu ve Usul Adaleti Arasındaki İlişki

Katılımcıların usul adaletine ilişkin algıları ve eğitim durumları arasındaki ilişki incelendiğinde (Tablo 5.8.), farklı eğitim seviyelerine sahip olan bireylerin bildirdikleri usul adaleti ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$). Farklı eğitim kategorilerinde yer alan katılımcıların sıra ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğunu ortaya koyan kruskal-wallis h testinin ardından, hangi gruplar arasında anlamlı farklar bulunduğu tespit edilebilmesi adına Mann-Whitney U testleri gerçekleştirilmiştir.

Tablo 5.8.*Katılımcıların eğitim durumuna göre usul adaleti algıları Kruskal Wallis-H testi sonuçları*

Eğitim Kategorileri	N	Sıra Ortalaması	Kruskal Wallis-H	P
Okuryazar değil	13	687,35	12.990	.023*
Okuryazar-diplomasız	6	470,08		
İlkokul mezunu	162	529,94		
Ortaokul mezunu	141	523,25		
Lise mezunu	441	470,95		
Üniversite/ Yüksek Lisans / Doktora mezunu	226	488,85		

Okuryazar olmayan ve okuryazar olup diploması bulunmayan eğitim gruplarının usul adaleti algılarına ilişkin sıra ortalamaları karşılaştırıldığında, okuryazar olmayan eğitim grubunun sıra ortalamasının ($M=10.65$) okuryazar olup diploması bulunmayan eğitim

grubunun sıra ortalamasına göre ($M=8.58$) daha yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 5.9). Bununla birlikte sıra ortalamalarındaki söz konusu farklılık, istatistiksel olarak anlamsızdır ($p>0.05$).

Tablo 5.9.

Okuryazar olmayan ve okuryazar-diplomasız eğitim gruplarının usul adaleti algıları karşılaştırması mann-whitney u testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Okuryazar değil	13	10.65	138.50	30.500	.455
Okuryazar-diplomasız	6	8.58	51.50		

Okuryazar olmayan ve ilkokul mezunu eğitim gruplarının usul adaleti algılarına ilişkin sıra ortalamaları karşılaştırıldığında, okuryazar olmayan grubun sıra ortalamasının ($M=111.08$) ilkokul mezunu grubun sıra ortalamasına göre ($M=86.15$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 5.10.). Ancak sıra ortalamalarında görülen bu farklılık, istatistiksel olarak anlamsızdır ($p>0.05$)

Tablo 5.10.

Okuryazar olmayan ve ilkokul mezunu eğitim gruplarının usul adaleti algıları karşılaştırması Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Okuryazar değil	13	111.08	1444.00	753.000	.088
İlkokul mezunu	162	86.15	13956.00		

Okuryazar olmayan ve ortaokul mezunu eğitim gruplarının usul adaleti algılarına ilişkin sıra ortalamaları karşılaştırıldığında; okuryazar olmayan katılımcıların sıra ortalamalarının ($M=100.69$) ortaokul mezunu katılımcıların sıra ortalamalarına göre ($M=75.36$) daha yüksek olduğu görülmüştür. Her iki grubun sıra ortalamaları arasında görülen bu fark, istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0.50$). Buna göre okuryazar olmayan katılımcıların usul adaletine ilişkin algılarının, ortaokul mezunu katılımcılara göre daha yüksek olduğu söylenebilir (Tablo 5.11.). Başka bir ifade ile, eğitim seviyesi yükseldikçe, katılımcıların usul adaletine ilişkin olumlu algılarında azalma kaydedildiği değerlendirilmektedir.

Tablo 5.11.

Okuryazar olmayan ve ortaokul mezunu eğitim gruplarının usul adaleti algıları karşılaştırması Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Okuryazar değil	13	100.69	1309.00	615.000	.050*
Ortaokul mezunu	141	75.36	10626.00		

Okuryazar olmayan ve lise mezunu eğitim gruplarının usul adaleti algılarına ilişkin sıra ortalamaları incelendiğinde, okuryazar olmayan katılımcıların sıra ortalamalarının (M=326.00), lise mezunu katılımcılara göre (M=224.00) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. İki grubun sıra ortalamaları arasında görülen bu farklılık istatistiksel olarak da anlamlıdır ($p<0.05$). Bu çerçevede değerlendirildiğinde, okuryazar olmayan katılımcıların, lise mezunu katılımcılara göre usul adaletine ilişkin daha olumlu algılara sahip olduğu görülmektedir (Tablo 5.12.). Bir başka deyişle, eğitim seviyesi azaldıkça bireylerin usul adaletine ilişkin olumlu değerlendirmelere sahip olma olasılıklarında artış gözlenmektedir.

Tablo 5.12.

Okuryazar olmayan ve lise mezunu eğitim gruplarının usul adaleti algıları karşılaştırması Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Okuryazar değil	13	326.00	4238.00	1586.000	.006*
Lise mezunu	441	224.60	99.047		

Okuryazar olmayan ve lisans/lisansüstü eğitim mezunu eğitim gruplarının usul adaleti algılarına ilişkin sıra ortalamaları karşılaştırıldığında, okuryazar olmayan katılımcıların sıra ortalamalarının (M=166.92) lisans veya lisansüstü eğitim mezunu katılımcıların sıra ortalamalarına göre (M=117.30) oldukça yüksek olduğu göze çarpmaktadır (Tablo 5.13.). Sıra ortalamaları arasındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0.12$). Elde edilen sonuçlar, önceki tablolarda da görülen eğitim seviyesi ve olumlu usul adaleti algısı arasındaki ters orantılı ilişkiyi yinelemektedir.

Tablo 5.13.

Okuryazar olmayan ve lisans/lisansüstü eğitim mezunu eğitim gruplarının usul adaleti algıları karşılaştırması Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Okuryazar değil	13	166.92	2170.00	859.000	.012*
Üniversite / Yüksek Lisans /Doktora mezunu	226	117.30	26510.00		

Diplomasız okuryazar ve ilkokul mezunu eğitim gruplarının usul adaletine ilişkin sıra ortalamaları karşılaştırıldığında, diplomasız okuryazarların sıra ortalamalarının (M=78.00) ilkokul mezunu bireylerin sıra ortalamalarına göre (M=84.74) daha düşük olduğu gözlenmiştir (Tablo 5.14.). Ancak iki grubun sıra ortalamaları arasındaki bu fark istatistiksel olarak anlamsızdır ($p>0.05$).

Tablo 5.14.

Diplomasız okuryazar ve ilkokul mezunu eğitim gruplarının usul adaleti algıları karşılaştırması Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Okuryazar-diplomasız	6	78.00	468.00	447.000	.739
İlkokul mezunu	162	84.74	13728.000		

Diplomasız okuryazar ve ortaokul mezunu eğitim gruplarının usul adaletine ilişkin sıra ortalamaları karşılaştırıldığında, diplomasız okuryazarların sıra ortalamalarının (M=70.08) ortaokul mezunu bireylerin sıra ortalamalarına göre (M=74.17) daha düşük olduğu gözlenmiştir (Tablo 5.15.). Ancak iki grubun sıra ortalamaları arasındaki bu fark istatistiksel olarak anlamsızdır ($p>0.05$).

Tablo 5.15.

Diplomasız okuryazar ve ortaokul mezunu eğitim gruplarının usul adaleti algıları karşılaştırması Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Okuryazar-diplomasız	6	70.08	420.50	399.500	.818
Ortaokul mezunu	141	74.17	10457.50		

Diplomasız okuryazar ve lise mezunu eğitim gruplarının usul adaletine ilişkin sıra ortalamaları karşılaştırıldığında, diplomasız okuryazarların sıra ortalamalarının ($M=216.50$) lise mezunu bireylerin sıra ortalamalarına göre ($M=224.10$) daha düşük olduğu gözlenmiştir (Tablo 5.16.). Ancak iki grubun sıra ortalamaları arasındaki bu fark istatistiksel olarak anlamsızdır ($p>0.05$).

Tablo 5.16.

Diplomasız okuryazar ve lise mezunu eğitim gruplarının usul adaleti algıları karşılaştırması Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Okuryazar-diplomasız	6	216.50	1299.00	1278.000	.886
Lise mezunu	441	224.10	98829.00		

Diplomasız okuryazar ve lisans/lisansüstü eğitim gruplarının usul adaletine ilişkin sıra ortalamaları karşılaştırıldığında, diplomasız okuryazarların sıra ortalamalarının ($M=110.92$) lisans/lisansüstü eğitim mezunu bireylerin sıra ortalamalarına göre ($M=116.65$) daha düşük olduğu gözlenmiştir (Tablo 5.17.). Ancak iki grubun sıra ortalamaları arasındaki bu fark istatistiksel olarak anlamsızdır ($p>0.05$).

Tablo 5.17.

Diplomasız okuryazar ve lisans/lisansüstü mezunu eğitim gruplarının usul adaleti algıları karşılaştırması Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Okuryazar-diplomasız	6	110.92	665.50	644.500	.836
Üniversite / Yüksek Lisans / Doktora mezunu	226	116.65	26362.50		

İlkokul ve ortaokul mezunu eğitim gruplarının usul adaletine ilişkin sıra ortalamaları karşılaştırıldığında, ilkokul mezunu bireylerin sıra ortalamalarının ($M=153.11$) ortaokul mezunu bireylerin sıra ortalamalarına göre ($M=150.73$) daha yüksek olduğu gözlenmiştir (Tablo 5.18.). Ancak iki grubun sıra ortalamaları arasındaki bu fark istatistiksel olarak anlamsızdır ($p>0.05$).

Tablo 5.18.

İlkokul ve ortaokul mezunu eğitim gruplarının usul adaleti algıları karşılaştırması Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
İlkokul mezunu	162	153.11	24803.50	11241.500	.813
Ortaokul mezunu	141	150.73	21252.50		

İlkokul ve lise mezunu eğitim gruplarının usul adaletine ilişkin sıra ortalamaları karşılaştırıldığında, ilkokul mezunu bireylerin sıra ortalamalarının ($M=327.77$) lise mezunu bireylerin sıra ortalamalarına göre ($M=292.53$) daha yüksek olduğu gözlenmiştir (Tablo 5.19.). Bununla beraber iki grubun sıra ortalamaları arasındaki bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0.05$). Bu bağlamda ilkokul mezunu bireylerin usul adaletine ilişkin olumlu algılarının, lise mezunu bireylere göre daha yüksek olduğu değerlendirilmektedir.

Tablo 5.19.

İlkokul ve lise mezunu eğitim gruplarının usul adaleti algıları karşılaştırması Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
İlkokul mezunu	162	327.77	53098.50	31546.500	.028*
Lise mezunu	441	292.53	129007.50		

İlkokul ve lisans/lisansüstü mezunu eğitim gruplarının usul adaletine ilişkin sıra ortalamaları karşılaştırıldığında, ilkokul mezunu bireylerin sıra ortalamalarının ($M=204.17$) lisans/lisansüstü eğitim mezunu bireylerin sıra ortalamalarına göre ($M=187.57$) daha yüksek olduğu gözlenmiştir (Tablo 5.20.). Bununla beraber iki grubun sıra ortalamaları arasındaki bu fark istatistiksel olarak anlamsızdır ($p>0.05$).

Tablo 5.20.

İlkokul ve lisans/lisansüstü mezunu eğitim gruplarının usul adaleti algıları karşılaştırması Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
İlkokul mezunu	162	204.17	33076.00	16739.000	.150
Üniversite / Yüksek Lisans / Doktora mezunu	226	187.57	42390.00		

Ortaokul ve lise mezunu eğitim gruplarının usul adaletine ilişkin sıra ortalamaları karşılaştırıldığında, ortaokul mezunu bireylerin sıra ortalamalarının (M=314.95) lise mezunu bireylerin sıra ortalamalarına göre (M=284.00) daha yüksek olduğu gözlenmiştir (Tablo 5.21.). Bununla beraber iki grubun sıra ortalamaları arasındaki bu fark istatistiksel olarak anlamsızdır ($p>0.05$).

Tablo 5.21.

Ortaokul ve lise mezunu eğitim gruplarının usul adaleti algıları karşılaştırması Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Ortaokul mezunu	141	314.95	44407.50	27784.500	.057
Lise mezunu	441	284.00	125545.50		

Ortaokul ve lisans/lisansüstü mezunu eğitim gruplarının usul adaletine ilişkin sıra ortalamaları karşılaştırıldığında, ortaokul mezunu bireylerin sıra ortalamalarının (M=192.05) lisans/lisansüstü mezunu bireylerin sıra ortalamalarına göre (M=178.98) daha yüksek olduğu gözlenmiştir (Tablo 5.22.). Bununla beraber iki grubun sıra ortalamaları arasındaki bu fark istatistiksel olarak anlamsızdır ($p>0.05$).

Tablo 5.22.

*Ortaokul ve lisans/lisansüstü mezunu eğitim gruplarının usul adaleti algıları karşılaştırması
Mann-Whitney U testi sonuçları*

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Ortaokul mezunu	141	192.05	27079.00	14798.000	.251
Üniversite / Yüksek Lisans / Doktora mezunu	226	178.98	40449.00		

Lise ve lisans/lisansüstü eğitim mezunu eğitim gruplarının usul adaletine ilişkin sıra ortalamaları karşılaştırıldığında, lise mezunu bireylerin sıra ortalamalarının ($M=329.72$) lisans/lisansüstü eğitim mezunu bireylerin sıra ortalamalarına göre ($M=342.36$) daha düşük olduğu gözlenmiştir (Tablo 5.23.). Bununla beraber iki grubun sıra ortalamaları arasındaki bu fark istatistiksel olarak anlamsızdır ($p>0.05$).

Tablo 5.23.

*Lise ve lisans/lisansüstü mezunu eğitim gruplarının usul adaleti algıları karşılaştırması
Mann-Whitney U testi sonuçları*

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Lise mezunu	441	329.72	145404.50	47943.500	.422
Üniversite / Yüksek Lisans / Doktora mezunu	226	342.36	77373.50		

5.5.2. Kolluğun Etkinliğine İlişkin Algılar ve Demografik Farklılıklar Arasındaki İlişkiler

5.5.2.1. Cinsiyet ve Kolluk Etkinliği Algısı Arasındaki İlişki

Kadın ve erkek katılımcıların, kolluğun etkinliğine ilişkin algıları karşılaştırıldığında, kadın katılımcıların sıra ortalamalarının ($M=494.52$), erkek katılımcıların sıra ortalamalarına göre ($M=496.88$) daha düşük olduğu görülmüştür (Tablo 5.24.). Kadın ve erkek katılımcıların sıra ortalamaları arasında görülen bu farklılık, istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 5.24.*Cinsiyete göre kolluğun etkinliğine ilişkin algıların Mann-Whitney U testi sonuçları*

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kadın	578	494.52	285831.50	118500.500	.898
Erkek	412	496.88	204713.50		

5.5.2.2. Yaş ve Kolluk Etkinliği Algısı Arasındaki İlişki

Katılımcıların yaşları altı farklı kategoriye ayrıldığı ve etkinlik değişkenine ait faktör skorları normal dağılım göstermediği için, yaş grupları ve kolluğun etkinliğine ilişkin algılar arasındaki ilişkinin analizinde Kruskal-Wallis h testi kullanılmıştır (Tablo 5.25). Kruskal-Wallis h testi sonucunda yaş ve kolluğun etkinliğine ilişkin algılar arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır ($p < 0,05$). Elde edilen bulgulara göre yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmesi nedeniyle Mann Whitney U testleri gerçekleştirilmiştir.

Tablo 5.25.*Yaş gruplarına göre kolluğun etkinliğine ilişkin algıların Kruskal-Wallis H testi sonuçları*

Yaş Kategorileri	N	Sıra Ortalaması	Kruskal-Wallis H	p
18-24	256	478.91	12.935	.024*
25-34	207	510.68		
35-44	216	524.31		
45-54	170	498.27		
55-64	98	414.99		
65+	43	549.02		

18-24 yaş grubu ve 25-34 yaş grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algıları karşılaştırıldığında, 18-24 yaş grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalaması ($M=224.86$) 25-34 yaş grubu kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalamasından ($M=240.83$) daha düşüktür (Tablo 5.26.). Sıra ortalamalarındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p > 0.05$).

Tablo 5.26.

18-24 ve 25-34 Yaş gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney u testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
18-24	256	224.86	57565.00	24669.000	.202
25-34	207	240.83	49851.00		

18-24 yaş grubu ve 35-44 yaş grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algıları karşılaştırıldığında, 18-24 yaş grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalaması (M=225.55) 35-44 yaş grubu kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalamasından (M=248.29) daha düşüktür (Tablo 5.27.). Sıra ortalamalarındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 5.27.

18-24 ve 35-44 Yaş gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
18-24	256	226.55	57996.50	25100.500	.084
35-44	216	248.29	53631.50		

18-24 yaş grubu ve 45-54 yaş grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algıları karşılaştırıldığında, 18-24 yaş grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalaması (M=209.46) 45-54 yaş grubu kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalamasından (M=219.59) daha düşüktür (Tablo 5.28.). Sıra ortalamalarındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 5.28.

18-24 ve 45-54 Yaş gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
18-24	256	209.46	53621.00	20725.000	.406
45-54	170	219.59	37330.00		

18-24 yaş grubu ve 55-64 yaş grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algıları karşılaştırıldığında, 18-24 yaş grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalaması (M=185.50) 55-64 yaş grubu kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalamasından (M=156.61) daha yüksektir (Tablo 5.29.). Sıra ortalamalarındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0.05$). Bu çerçevede 18-24 yaş grubunun, 55-64 yaş grubuna göre kolluğun etkinliğine ilişkin daha olumlu algılara sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 5.29.

18-24 ve 55-64 Yaş gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
18-24	256	185.50	47487.50	10496.500	.017*
55-64	98	156.61	15347.50		

18-24 yaş grubu ve 65+ yaş grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algıları karşılaştırıldığında, 18-24 yaş grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalaması (M=146.54) 65+ yaş grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalamasından (M=170.60) daha düşüktür (Tablo 5.30.). Sıra ortalamalarındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 5.30.

18-24 ve 65+ Yaş gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
18-24	256	146.54	37514.00	4618.000	.091
65+	43	170.60	7336.00		

25-34 yaş grubu ve 35-44 yaş grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algıları karşılaştırıldığında, 25-34 yaş grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalaması (M=208.35) 34-44 yaş grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalamasından (M=215.50) daha düşüktür (Tablo 5.31.). Sıra ortalamalarındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 5.31.

25-34 ve 35-44 Yaş gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
25-34	207	208.35	43128.00	21600.000	.547
35-44	216	215.50	46548.00		

25-34 yaş grubu ve 45-54 yaş grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algıları karşılaştırıldığında, 25-34 yaş grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalaması (M=191.04) 45-54 yaş grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalamasından (M=186.52) daha yüksektir (Tablo 5.32.). Sıra ortalamalarındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 5.32.

25-34 ve 45-54 Yaş gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
25-34	207	191.04	39544.50	17173.500	.689
45-54	170	186.52	31708.50		

25-34 yaş grubu ve 55-64 yaş grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algıları karşılaştırıldığında, 25-34 yaş grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalaması (M=162.60) 55-64 yaş grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalamasından (M=132.72) daha yüksektir (Tablo 5.33.). Sıra ortalamalarındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0.05$). Bu çerçevede 25-34 yaş grubunun, 55-64 yaş grubuna göre kolluğun etkinliğine ilişkin daha olumlu algılara sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 5.33.

25-34 ve 55-64 Yaş gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
25-34	207	162.60	33658.00	8156.000	.006*
55-64	98	132.72	13007.00		

25-34 yaş grubu ve 65+ yaş grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algıları karşılaştırıldığında, 25-34 yaş grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalaması (M=123.87) 65+ yaş grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalamasından (M=133.35) daha düşüktür (Tablo 5.34.). Sıra ortalamalarındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 5.34.

25-34 ve 65+ Yaş gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
25-34	207	123.87	25641.00	4113.000	.434
65+	43	133.35	5734.00		

35-44 yaş grubu ve 45-54 yaş grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algıları karşılaştırıldığında, 35-44 yaş grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalaması (M=197.82) 45-54 yaş grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalamasından (M=188.01) daha yüksektir (Tablo 5.35.). Sıra ortalamalarındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 5.35.

35-44 ve 45-54 Yaş gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
35-44	216	197.82	42730.00	17426.000	.391
45-54	170	188.01	31961.00		

35-44 yaş grubu ve 55-64 yaş grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algıları karşılaştırıldığında, 35-44 yaş grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalaması (M=167.62) 55-64 yaş grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalamasından (M=135.20) daha yüksektir (Tablo 5.36.). Sıra ortalamalarındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0.05$). Bu çerçevede 35-44 yaş grubunun, 55-64 yaş grubuna göre kolluğun etkinliğine ilişkin daha olumlu algılara sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 5.36.

35-44 ve 55-64 Yaş gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
35-44	216	167.62	36205.50	8398.500	.003*
55-64	98	135.20	13249.50		

35-44 yaş grubu ve 65+ yaş grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algıları karşılaştırıldığında, 35-44 yaş grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalaması (M=129.08) 65+ yaş grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalamasından (M=134.63) daha düşüktür (Tablo 5.37.). Sıra ortalamalarındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 5.37.

35-44 ve 65+ Yaş gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
35-44	216	129.08	27881.00	4445.000	.657
65+	43	134.63	5789.00		

45-54 yaş grubu ve 55-64 yaş grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algıları karşılaştırıldığında, 45-54 yaş grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalaması (M=141.51) 55-64 yaş grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalamasından (M=122.33) daha yüksektir (Tablo 5.38.). Sıra ortalamalarındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0.05$). Bu çerçevede 45-54 yaş grubunun, 55-64 yaş grubuna göre kolluğun etkinliğine ilişkin daha olumlu algılara sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 5.38.

45-54 ve 55-64 Yaş gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını Karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
45-54	170	141.51	24057.50	7137.500	.051*
55-64	98	122.33	11988.50		

45-54 yaş grubu ve 65+ yaş grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algıları karşılaştırıldığında, 45-54 yaş grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalaması (M=104.64) 65+ yaş grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalamasından (M=116.34) daha düşüktür (Tablo 5.39.). Sıra ortalamalarındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 5.39.

45-54 ve 65+ Yaş gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
45-54	170	104.64	17788.50	3253.500	.266
65+	43	116.34	5002.50		

55-64 yaş grubu ve 65+ yaş grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algıları karşılaştırıldığında, 55-64 yaş grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalaması (M=66.13) 65+ yaş grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalamasından (M=82.10) daha düşüktür (Tablo 5.40.). Sıra ortalamalarındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0.05$). Bu çerçevede 65+ yaş grubunun, 55-64 yaş grubuna göre kolluğun etkinliğine ilişkin daha olumlu algılara sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 5.40.

55-64 ve 65+ Yaş gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
55-64	98	66.13	6480.50	1629.500	.032*
65+	43	82.10	3530.50		

5.5.2.3. Eğitim Durumu ve Kolluk Etkinliği Algısı Arasındaki İlişki

Katılımcıların kolluğun etkinliğine ilişkin algıları ve eğitim durumları arasındaki ilişki incelendiğinde (Tablo 5.41.), farklı eğitim seviyelerine sahip olan bireylerin bildirdikleri etkinlik algısı sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($p < 0.05$). Farklı eğitim kategorilerinde yer alan katılımcıların etkinlik algısına ilişkin sıra ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğunu ortaya koyan Kruskal-Wallis H testinin ardından, hangi gruplar arasında anlamlı farklar bulunduğu tespit edilebilmesi Adına Mann-Whitney U testleri gerçekleştirilmiştir.

Tablo 5.41.

Kolluğun etkinliğine ilişkin algıların eğitim durumuna göre Kruskal Wallis-H testi sonuçları

Eğitim Kategorileri	N	Sıra Ortalaması	Kruskal-Wallis H	P
Okuryazar değil	13	630.12	17.834	.003*
Okuryazar-diplomasız	6	527.92		
İlkokul mezunu	162	552.70		
Ortaokul mezunu	140	527.85		
Lise mezunu	442	460.59		
Üniversite/ Yüksek Lisans /	227	494.13		
Doktora mezunu				

Okuryazar olmayan ve diplomasız okuryazar eğitim gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algıları karşılaştırıldığında, okuryazar olmayan eğitim grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalamasının ($M=10.65$) diplomasız okuryazar eğitim grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalamasından ($M=8.58$) daha yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 5.42.). Ancak sıra ortalamaları arasındaki bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p > 0.05$).

Tablo 5.42.

Okuryazar olmayan ve diplomasız okuryazar eğitim gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Okuryazar değil	13	10.65	138.50	30.500	.454
Okuryazar-diplomasız	6	8.58	51.50		

Okuryazar olmayan ve ilkokul mezunu eğitim gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algıları karşılaştırıldığında, okuryazar olmayan eğitim grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalamasının (M=102.69) ilkokul mezunu eğitim grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalamasından (M=88.62) daha yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 5.43.). Ancak sıra ortalamaları arasındaki bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 5.43.

Okuryazar olmayan ve ilkokul mezunu eğitim gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Okuryazar değil	13	102.69	1335.00	862.000	.277
İlkokul mezunu	162	88.62	14065.00		

Okuryazar olmayan ve ortaokul mezunu eğitim gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algıları karşılaştırıldığında, okuryazar olmayan eğitim grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalamasının (M=92.46) ortaokul mezunu eğitim grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalamasından (M=75.56) daha yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 5.44.). Ancak sıra ortalamaları arasındaki bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 5.44.

Okuryazar olmayan ve ortaokul mezunu eğitim gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Okuryazar değil	13	92.46	1202.00	709.000	.188
Ortaokul mezunu	140	75.56	10579.00		

Okuryazar olmayan ve lise mezunu eğitim gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algıları karşılaştırıldığında, okuryazar olmayan eğitim grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalamasının (M=299.46) lise mezunu eğitim grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalamasından (M=225.90) daha yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 5.45.). Sıra ortalamaları arasındaki bu farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < 0.05$). Bu çerçevede okuryazar olmayan eğitim grubunun, lise mezunu eğitim grubuna göre kolluğun etkinliğine ilişkin daha olumlu algılara sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 5.45.

Okuryazar olmayan ve lise mezunu eğitim gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Okuryazar değil	13	299.46	3893.00	1944.000	.047*
Lise mezunu	442	225.90	99847.00		

Okuryazar olmayan ve lisans/lisansüstü eğitim mezunu eğitim gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algıları karşılaştırıldığında, okuryazar olmayan eğitim grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalamasının (M=152.85) ortaokul mezunu eğitim grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalamasından (M=118.65) daha yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 5.46.). Ancak sıra ortalamaları arasındaki bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p > 0.05$).

Tablo 5.46.

Okuryazar olmayan ve lisans/lisansüstü mezunu eğitim gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Okuryazar değil	13	152.85	1987.00	1055.000	.084
Üniversite / Yüksek Lisans / Doktora mezunu	227	118.65	26933.00		

Diplomasız okuryazar ve ilkokul mezunu eğitim gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algıları karşılaştırıldığında, diplomasız okuryazar eğitim grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalamasının (M=79.50) ilkokul mezunu eğitim grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalamasından (M=84.69) daha düşük olduğu görülmüştür (Tablo 5.47.). Ancak sıra ortalamaları arasındaki bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 5.47.

Diplomasız okuryazar ve ilkokul mezunu eğitim gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Okuryazar- diplomasız	6	79.50	477.00	456.000	.798
İlkokul mezunu	162	84.69	13719.00		

Diplomasız okuryazar ve ortaokul mezunu eğitim gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algıları karşılaştırıldığında, diplomasız okuryazar eğitim grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalamasının (M=73.83) ortaokul mezunu eğitim grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalamasından (M=73.49) daha yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 5.48.). Ancak sıra ortalamaları arasındaki bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 5.48.

Diplomasız okuryazar ve ortaokul mezunu eğitim gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Okuryazar- diplomasız	6	73.83	443.00	418.000	.984
Ortaokul mezunu	140	73.49	10288.00		

Diplomasız okuryazar ve lise mezunu eğitim gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algıları karşılaştırıldığında, diplomasız okuryazar eğitim grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalamasının (M=256.83) lise mezunu eğitim grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalamasından (M=224.06) daha yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 5.49.). Ancak sıra ortalamaları arasındaki bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 5.49.

Diplomasız okuryazar ve lise mezunu eğitim gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Okuryazar- diplomasız	6	256.83	1541.00	1132.000	.538
Lise mezunu	442	224.06	99035.00		

Diplomasız okuryazar ve lisans/lisansüstü eğitim mezunu eğitim gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algıları karşılaştırıldığında, diplomasız okuryazar eğitim grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalamasının (M=123.17) lisans/lisansüstü eğitim mezunu eğitim grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalamasından (M=116.84) daha yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 5.50.). Ancak sıra ortalamaları arasındaki bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 5.50.

Diplomasız okuryazar ve lisans/lisansüstü mezunu eğitim gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Okuryazar- diplomasız	6	123.17	739.00	644.000	.820
Üniversite / Yüksek Lisans / Doktora mezunu	227	116.84	26522.00		

İlkokul mezunu ve ortaokul mezunu eğitim gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algıları karşılaştırıldığında, ilkokul mezunu eğitim grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalamasının (M=154.52) ortaokul mezunu eğitim grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalamasından (M=148.01) daha yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 5.51.). Ancak sıra ortalamaları arasındaki bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 5.51.

İlkokul mezunu ve ortaokul mezunu eğitim gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
İlkokul mezunu	162	154.52	154.52	10851.000	.518
Ortaokul mezunu	140	148.01	148.01		

İlkokul mezunu ve lise mezunu eğitim gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algıları karşılaştırıldığında, ilkokul mezunu eğitim grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalamasının (M=343.28) lise mezunu eğitim grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalamasından (M=287.55) daha yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 5.52.). Sıra ortalamaları arasındaki bu farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($p>0.05$). Bu çerçevede ilkokul mezunu eğitim grubunun, lise mezunu eğitim grubuna göre kolluğun etkinliğine ilişkin daha olumlu algılara sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 5.52.

İlkokul mezunu ve lise mezunu eğitim gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
İlkokul mezunu	162	343.28	55611.00	29196.000	.001*
Lise mezunu	442	287.55	127099.00		

İlkokul mezunu ve lisans/lisansüstü eğitim mezunu eğitim gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algıları karşılaştırıldığında, ilkokul mezunu eğitim grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalamasının (M=209.40) lisans/lisansüstü eğitim mezunu eğitim grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalamasından (M=184.72) daha yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 5.53.). Sıra ortalamaları arasındaki bu farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($p>0.05$). Bu çerçevede ilkokul mezunu eğitim grubunun, lisans/lisansüstü eğitim mezunu eğitim grubuna göre kolluğun etkinliğine ilişkin daha olumlu algılara sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 5.53.

İlkokul mezunu ve lisans/lisansüstü eğitim mezunu eğitim gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
İlkokul mezunu	162	209.40	33923.00	16054.000	.033*
Üniversite / Yüksek Lisans / Doktora mezunu	227	184.72	41932.00		

Ortaokul mezunu ve lise mezunu eğitim gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algıları karşılaştırıldığında, ortaokul mezunu eğitim grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalamasının (M=320.55) lise mezunu eğitim grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalamasından (M=282.30) daha yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 5.54.). Sıra ortalamaları arasındaki bu farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($p>0.05$). Bu çerçevede ortaokul mezunu eğitim grubunun, lise mezunu eğitim grubuna göre kolluğun etkinliğine ilişkin daha olumlu algılara sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 5.54.

Ortaokul mezunu ve lise mezunu eğitim gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Ortaokul mezunu	140	320.55	44877.00	26873.000	.019*
Lise mezunu	442	282.30	124776.00		

Ortaokul mezunu ve lisans/lisansüstü eğitim mezunu eğitim gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algıları karşılaştırıldığında, ortaokul mezunu eğitim grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalamasının (M=192.25) lisans/lisansüstü eğitim mezunu eğitim grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalamasından (M=178.91) daha yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 5.55.). Ancak sıra ortalamaları arasındaki bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 5.55.

İlkokul mezunu ve lisans/lisansüstü eğitim gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Ortaokul mezunu	140	192.25	26914.50	14735.500	.242
Üniversite / Yüksek Lisans / Doktora mezunu	227	178.91	40613.50		

Lise mezunu ve lisans/lisansüstü eğitim mezunu eğitim gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algıları karşılaştırıldığında, lise mezunu eğitim grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalamasının (M=326.78) lisans/lisansüstü eğitim mezunu eğitim grubunun kolluğun etkinliğine ilişkin algı puanı sıra ortalamasından (M=351.01) daha düşük olduğu görülmüştür (Tablo 5.56.). Ancak sıra ortalamaları arasındaki bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 5.56.

Lise mezunu ve lisans/lisansüstü eğitim mezunu eğitim gruplarının kolluğun etkinliğine ilişkin algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Lise mezunu	442	326.78	144435.50	46532.500	.125
Üniversite / Yüksek Lisans /	227	351.01	79679.50		
Doktora mezunu					

5.6. Kriminal Temalı Realite Programlarını İzleme Sıklığı ile Kolluk Mesruiyeti ve Güvenlik Algıları Arasındaki İlişki

5.6.1. Kriminal Temalı Realite Programlarını İzleme Sıklığı ile usul adaleti algısı arasındaki ilişki

Katılımcıların kriminal temalı realite programlarını izleme sıklığı ile usul adaleti algıları arasındaki ilişki incelendiğinde (Tablo 5.57.), farklı izleme sıklıklarına sahip olan bireylerin bildirdikleri usul adaleti algısı sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($p < 0.05$). Farklı izleme sıklığı kategorilerinde yer alan katılımcıların usul adaleti algısına ilişkin sıra ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğunu ortaya koyan Kruskal-Wallis H testinin ardından, hangi gruplar arasında anlamlı farklar bulunduğu tespit edilebilmesi adına Mann-Whitney U testleri gerçekleştirilmiştir.

Tablo 5.57.

Katılımcıların kriminal temalı realite programlarını izleme sıklığı ile usul adaleti algıları arasındaki ilişkiyi karşılaştıran Kruskal-Wallis H testi sonuçları

İzleme Sıklığı	N	Sıra Ortalaması	Kruskal-Wallis H	p
Ayda birkaç gün	229	474.37	14.501	.006*
Haftada 1 gün	133	482.05		
Haftada 2-3 gün	294	496.85		
Haftada 4-5 gün	122	407.32		
Her gün düzenli izlerim	189	526.54		

Ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun usul adaleti algıları karşılaştırıldığında, ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme

sıklığına sahip olan grubun usul adaleti algısı puanı ortalamasının ($M=180.39$) haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun usul adaleti algısı puan ortalamasından ($M=183.41$) düşük olduğu tespit edilmiştir (Tablo 5.58.). Ancak sıra ortalamaları arasındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 5.58.

Ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun usul adaleti algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Ayda birkaç gün	229	180.39	41309.00	14974.000	.791
Haftada 1 gün	133	183.41	24394.00		

Ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun usul adaleti algıları karşılaştırıldığında, ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun usul adaleti algısı puanı ortalamasının ($M=254.76$) haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun usul adaleti algısı puan ortalamasından ($M=267.64$) düşük olduğu tespit edilmiştir (Tablo 5.59.). Ancak sıra ortalamaları arasındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 5.59.

Ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun usul adaleti algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Ayda birkaç gün	229	254.76	58340.00	32005.000	.333
Haftada 2-3 gün	194	267.64	78686.00		

Ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun usul adaleti algıları karşılaştırıldığında, ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun usul adaleti algısı puanı ortalamasının ($M=184.91$) haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun usul adaleti algısı puan ortalamasından ($M=159.27$) yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 5.60.). Sıra ortalamaları arasındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($p>0.05$). Bu perspektifte ayda birkaç gün

K.T.R.P. izleyen katılımcıların, haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleyen katılımcılara göre daha yüksek usul adaleti algısına sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 5.60.

Ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun usul adaleti algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Ayda birkaç gün	229	184.91	42345.50	11927.500	.024*
Haftada 4-5 gün	122	159.27	19430.50		

Ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleyen grubun usul adaleti algıları karşılaştırıldığında, ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun usul adaleti algısı puanı ortalamasının (M=199.31) her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleyen grubun usul adaleti algısı puan ortalamasından (M=221.85) düşük olduğu tespit edilmiştir (Tablo 5.61.). Ancak sıra ortalamaları arasındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 5.61.

Ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun usul adaleti algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Ayda birkaç gün	229	199.31	45641.50	19306.500	.057
Her gün düzenli izlerim	189	221.85	41929.50		

Haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun usul adaleti algıları karşılaştırıldığında, haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun usul adaleti algısı puanı ortalamasının (M=209.38) haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun usul adaleti algısı puan ortalamasından (M=216.09) düşük olduğu tespit edilmiştir (Tablo 5.62.). Ancak sıra ortalamaları arasındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 5.62.

Haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun usul adaleti algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Haftada 1 gün	133	209.38	27847.50	18936.500	.602
Haftada 2-3 gün	294	216.09	63530.50		

Haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun usul adaleti algıları karşılaştırıldığında, haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun usul adaleti algısı puanı ortalamasının (M=138.10) haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun usul adaleti algısı puan ortalamasından (M=116.99) yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 5.63.). Sıra ortalamaları arasındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($p>0.05$). Bu çerçevede haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun, haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan gruba göre daha yüksek usul adaleti algısına sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 5.63.

Haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun usul adaleti algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Haftada 1 gün	133	138.10	18367.50	16769.500	.022*
Haftada 4-5 gün	122	116.99	14272.50		

Haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleyen grubun usul adaleti algıları karşılaştırıldığında, haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun usul adaleti algısı puanı ortalamasının (M=152.16) her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleyen grubun usul adaleti algısı puan ortalamasından (M=168.07) düşük olduğu tespit edilmiştir (Tablo 5.64.). Ancak sıra ortalamaları arasındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 5.64.

Haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun usul adaleti algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Haftada 1 gün	133	152.16	20237.00	11326.000	.131
Her gün düzenli izlerim	189	168.07	31766.00		

Haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun usul adaleti algıları karşılaştırıldığında, haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun usul adaleti algısı puanı ortalamasının (M=219.84) haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun usul adaleti algısı puan ortalamasından (M=181.18) yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 5.65.). Sıra ortalamaları arasındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0.05$). Bu çerçevede haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun, haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan gruba göre daha yüksek usul adaleti algısına sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 5.65.

Haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun usul adaleti algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Haftada 2-3 gün	294	219.84	64632.50	14600.500	.003*
Haftada 4-5 gün	122	181.18	22103.50		

Haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleyen grubun usul adaleti algıları karşılaştırıldığında, haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun usul adaleti algısı puanı ortalamasının (M=235.78) her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleyen grubun usul adaleti algısı puan ortalamasından (M=251.67) düşük olduğu tespit edilmiştir (Tablo 5.66.). Ancak sıra ortalamaları arasındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 5.66.

Haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun usul adaleti algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Haftada 2-3 gün	294	235.78	69320.50	25955.500	.222
Her gün düzenli izlerim	189	251.67	47565.50		

Haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleyen grubun usul adaleti algıları karşılaştırıldığında, haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun usul adaleti algısı puanı ortalamasının (M=134.39) her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun usul adaleti algısı puan ortalamasından (M=69.95) düşük olduğu tespit edilmiştir (Tablo 5.67.). Sıra ortalamaları arasındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($p>0.05$). Bu çerçevede haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun, her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleyen gruba göre daha düşük usul adaleti algısına sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 5.67.

Haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun usul adaleti algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Haftada 4-5 gün	122	134.39	16395.50	8892.500	.001*
Her gün düzenli izlerim	189	169.95	32120.50		

Ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 1 gün K.T.R.P. izleyen grubun usul adaleti algıları karşılaştırıldığında, ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun usul adaleti algısı puanı ortalamasının (M=180.39) haftada 1 gün K.T.R.P. izleyen grubun usul adaleti algısı puan ortalamasından (M=183.41) düşük olduğu tespit edilmiştir (Tablo 5.68.). Ancak sıra ortalamaları arasındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 5.68.

Ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun usul adaleti algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Ayda birkaç gün	229	180.39	41309.00	14974.000	.791
Haftada 1 gün	133	183.41	24394.00		

5.6.2. Kriminal Temalı Realite Programlarını İzleme Sıklığı İle Kolluk Etkinliği Algısı Arasındaki İlişki

Katılımcıların kriminal temalı realite programlarını izleme sıklığı ile kolluğun etkinliğine ilişkin algıları arasındaki ilişki incelendiğinde (Tablo 5.69.), farklı izleme sıklıklarına sahip olan bireylerin bildirdikleri etkinlik algısı sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($p=0.05$). Farklı izleme sıklığı kategorilerinde yer alan katılımcıların etkinlik algısına ilişkin sıra ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğunu ortaya koyan kruskal-wallis h testinin ardından, hangi gruplar arasında anlamlı farklar bulunduğu tespit edilebilmesi adına Mann-Whitney U testleri gerçekleştirilmiştir.

Tablo 5.69.

Katılımcıların kriminal temalı realite programlarını izleme sıklığı ile kolluğun etkinliğine ilişkin algıları arasındaki ilişkiyi karşılaştıran Kruskal-Wallis H testi sonuçları

İzleme Sıklığı	N	Sıra Ortalaması	Kruskal-Wallis H	p
Ayda birkaç gün	231	489.20	9.498	.050*
Haftada 1 gün	133	513.50		
Haftada 2-3 gün	294	498.60		
Haftada 4-5 gün	122	416.55		
Her gün düzenli izlerim	188	480.26		

Ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun etkinlik algıları karşılaştırıldığında, ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun etkinlik algısı puanı ortalamasının ($M=178.11$) haftada 1 gün

K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun etkinlik algısı puan ortalamasından ($M=190.13$) düşük olduğu tespit edilmiştir (Tablo 5.70.). Ancak sıra ortalamaları arasındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 5.70.

Ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun etkinlik algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Ayda birkaç gün	231	178.11	41143.00	14347.000	.294
Haftada 1 gün	133	190.13	25287.00		

Ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun etkinlik algıları karşılaştırıldığında, ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun etkinlik algısı puanı ortalamasının ($M=260.60$) haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun etkinlik algısı puan ortalamasından ($M=264.88$) düşük olduğu tespit edilmiştir (Tablo 5.71.). Ancak sıra ortalamaları arasındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 5.71.

Ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun etkinlik algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Ayda birkaç gün	231	260.60	60199.00	33403.000	.748
Haftada 2-3 gün	294	264.88	77876.00		

Ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun etkinlik algıları karşılaştırıldığında, ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun etkinlik algısı puanı ortalamasının ($M=186.60$) haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun etkinlik algısı puan ortalamasından ($M=158.83$) yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 5.72.). Sıra ortalamaları arasındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($p>0.05$). Bu bağlamda ayda birkaç gün K.T.R.P.

izleme sıklığına sahip olan katılımcıların, haftada 4-5 gün K.T.R.P izleme sıklığına sahip olan katılımcılardan daha yüksek etkinlik algısına sahip oldukları değerlendirilmektedir.

Tablo 5.72.

Ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun etkinlik algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Ayda birkaç gün	231	186.60	43103.50	11874.500	.015*
Haftada 4-5 gün	122	158.83	19377.50		

Ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun etkinlik algıları karşılaştırıldığında, ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun etkinlik algısı puanı ortalamasının (M=211.90) haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun etkinlik algısı puan ortalamasından (M=207.67) yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 5.73.). Ancak sıra ortalamaları arasındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 5.73.

Ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun etkinlik algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Ayda birkaç gün	231	211.90	48948.50	21275.500	.722
Haftada 1 gün	188	207.67	39041.50		

Haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun etkinlik algıları karşılaştırıldığında, haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun etkinlik algısı puanı ortalamasının (M=218.56) haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun etkinlik algısı puan ortalamasından (M=211.94) yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 5.74.). Ancak sıra ortalamaları arasındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 5.74.

Haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun etkinlik algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Haftada 1 gün	133	218.56	29068.00	18945.000	.608
Haftada 2-3 gün	294	211.94	62310.00		

Haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun etkinlik algıları karşılaştırıldığında, haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun etkinlik algısı puanı ortalamasının (M=139.57) haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun etkinlik algısı puan ortalamasından (M=115.39) yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 5.75.). Sıra ortalamaları arasındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < 0.05$). Bu bağlamda haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun, haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip gruba göre daha yüksek etkinlik algısına sahip olduğu değerlendirilmektedir.

Tablo 5.75.

Haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun etkinlik algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Haftada 1 gün	133	139.57	18563.00	6574.000	.009*
Haftada 4-5 gün	122	115.39	14077.00		

Haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleyen grubun etkinlik algıları karşılaştırıldığında, haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun etkinlik algısı puanı ortalamasının (M=166.25) her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleyen grubun etkinlik algısı puan ortalamasından (M=157.29) yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 5.76.). Ancak sıra ortalamaları arasındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p > 0.05$).

Tablo 5.76.

Haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleyen grubun etkinlik algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Haftada 1 gün	133	166.25	22111.00	11804.000	.394
Hergün düzenli izlerim	188	157.29	29570.00		

Haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun etkinlik algıları karşılaştırıldığında, haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun etkinlik algısı puanı ortalamasının (M=218.94) haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun etkinlik algısı puan ortalamasından (M=183.33) yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 5.77.). Sıra ortalamaları arasındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0.05$). Bu bağlamda haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun, haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip gruba göre daha yüksek etkinlik algısına sahip olduğu değerlendirilmektedir.

Tablo 5.77.

Haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun etkinlik algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Haftada 2-3 gün	294	218.94	64369.50	14863.500	.006*
Haftada 4-5 gün	122	183.33	22366.50		

Haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleyen grubun etkinlik algıları karşılaştırıldığında, haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun etkinlik algısı puanı ortalamasının (M=245.33) her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleyen grubun etkinlik algısı puan ortalamasından (M=235.51) yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 5.78.). Ancak sıra ortalamaları arasındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 5.78.

Haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleyen grubun etkinlik algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Haftada 2-3 gün	294	245.33	72126.50	26510.500	.450
Her gün düzenli izlerim	188	235.51	44276.50		

Haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleyen grubun etkinlik algıları karşılaştırıldığında, haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun etkinlik algısı puanı ortalamasının ($M=143.50$) her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleyen grubun etkinlik algısı puan ortalamasından ($M=163.29$) düşük olduğu tespit edilmiştir (Tablo 5.79.). Ancak sıra ortalamaları arasındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 5.79.

Haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleyen grubun etkinlik algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Haftada 4-5 gün	122	143.50	17506.50	10003.500	.057
Her gün düzenli izlerim	188	163.29	230698.50		

5.6.3. Kriminal Temalı Realite Programlarını İzleme Sıklığı İle Güvenlik Algısı Arasındaki İlişki

Katılımcıların kriminal temalı realite programlarını izleme sıklığı ile güvenlik algıları arasındaki ilişki incelendiğinde (Tablo 5.80.), farklı izleme sıklıklarına sahip olan bireylerin bildirdikleri güvenlik algısı sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$). Farklı izleme sıklığı kategorilerinde yer alan katılımcıların güvenlik algısına ilişkin sıra ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğunu ortaya koyan Kruskal-Wallis H testinin ardından, hangi gruplar arasında anlamlı farklar bulunduğunun tespit edilebilmesi adına Mann-Whitney U testleri gerçekleştirilmiştir.

Tablo 5.80.

Katılımcıların kriminal temalı realite programlarını izleme sıklığı ile güvenlik algısı arasındaki ilişkiyi karşılaştıran Kruskal-Wallis H testi sonuçları

İzleme Sıklığı	N	Sıra Ortalaması	Kruskal-Wallis H	p
Ayda birkaç gün	232	532.55	30.937	.000*
Haftada 1 gün	134	519.20		
Haftada 2-3 gün	293	464.74		
Haftada 4-5 gün	122	371.95		
Her gün düzenli izlerim	186	501.93		

Ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun güvenlik algıları karşılaştırıldığında, ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun güvenlik algısı puanı ortalamasının (M=185.55) haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun güvenlik algısı puan ortalamasından (M=179.95) yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 5.81.). Ancak sıra ortalamaları arasındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 5.81.

Ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun güvenlik algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Ayda birkaç gün	232	185.55	43047.50	15068.500	.626
Haftada 1 gün	134	179.95	24113.50		

Ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun güvenlik algıları karşılaştırıldığında, ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun güvenlik algısı puanı ortalamasının (M=284.36) haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun güvenlik algısı puan ortalamasından (M=246.09) yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 5.82.). Sıra ortalamaları arasındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0.05$). Bu bağlamda ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan bireylerin güvenlik algısının, haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan bireylere göre daha yüksek olduğu değerlendirilmektedir.

Tablo 5.82.

Ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun güvenlik algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Ayda birkaç gün	232	284.36	65970.50	29033.500	.004*
Haftada 2-3 gün	293	246.09	72104.50		

Ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun güvenlik algıları karşılaştırıldığında, ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun güvenlik algısı puanı ortalamasının (M=197.75) haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun güvenlik algısı puan ortalamasından (M=138.99) yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 5.83.). Sıra ortalamaları arasındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0.05$). Bu bağlamda ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan bireylerin güvenlik algısının, haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan bireylere göre daha yüksek olduğu değerlendirilmektedir.

Tablo 5.83.

Ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun güvenlik algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Ayda birkaç gün	232	197.75	45878.50	9453.500	.000*
Haftada 4-5 gün	122	138.99	16956.50		

Ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleyen grubun güvenlik algıları karşılaştırıldığında, ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun güvenlik algısı puanı ortalamasının (M=214.39) her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleyen grubun güvenlik algısı puan ortalamasından (M=203.40) yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 5.84.). Ancak sıra ortalamaları arasındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 5.84.

Ayda birkaç gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleyen grubun güvenlik algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Ayda birkaç gün	232	214.39	49738.00	20442.000	.356
Her gün düzenli izlerim	186	203.40	37833.00		

Haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun güvenlik algıları karşılaştırıldığında, haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun güvenlik algısı puanı ortalamasının (M=231.18) haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun güvenlik algısı puan ortalamasından (M=206.14) yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 5.85.). Ancak sıra ortalamaları arasındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 5.85.

Haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun güvenlik algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Haftada 1 gün	134	231.18	30978.00	17329.000	.052
Haftada 2-3 gün	293	206.14	60400.00		

Haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun güvenlik algıları karşılaştırıldığında, haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun güvenlik algısı puanı ortalamasının (M=147.08) haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun güvenlik algısı puan ortalamasından (M=108.09) yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 5.86.). Sıra ortalamaları arasındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0.05$). Buna göre haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan bireylerin güvenlik algısının, haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan bireylere göre daha yüksek olduğu değerlendirilmektedir.

Tablo 5.86.

Haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grubun güvenlik algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Haftada 1 gün	134	147.08	19709.00	5684.000	.000*
Haftada 4-5 gün	122	108.09	13817.00		

Haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleyen grubun güvenlik algıları karşılaştırıldığında, haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun güvenlik algısı puanı ortalamasının (M=163.49) her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleyen grubun güvenlik algısı puan ortalamasından (M=158.35) yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 5.87.). Ancak sıra ortalamaları arasındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 5.87.

Haftada 1 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleyen grubun güvenlik algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Haftada 1 gün	134	163.49	21907.50	12061.500	.624
Her gün düzenli izlerim	186	158.35	29452.50		

Haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleyen grubun güvenlik algıları karşılaştırıldığında, haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun güvenlik algısı puanı ortalamasının (M=233.02) her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleyen grubun güvenlik algısı puan ortalamasından (M=251.00) düşük olduğu tespit edilmiştir (Tablo 5.88.). Ancak sıra ortalamaları arasındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 5.88.

Haftada 2-3 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleyen grubun güvenlik algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Haftada 2-3 gün	293	233.02	68274.00	25203.000	.166
Her gün düzenli izlerim	186	251.00	46686.00		

Haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleyen grubun güvenlik algıları karşılaştırıldığında, haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip olan grubun güvenlik algısı puanı ortalamasının (M=131.36) her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleyen grubun güvenlik algısı puan ortalamasından (M=169.68) düşük olduğu tespit edilmiştir (Tablo 5.89.). Sıra ortalamaları arasındaki söz konusu farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0.05$). Bu bağlamda her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleyen bireylerin, haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleyen bireylere göre daha yüksek güvenlik algısına sahip oldukları değerlendirilmektedir.

Tablo 5.89.

Haftada 4-5 gün K.T.R.P. izleme sıklığına sahip grup ile her gün düzenli olarak K.T.R.P. izleyen grubun güvenlik algılarını karşılaştıran Mann-Whitney U testi sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Haftada 4-5 gün	122	131.36	16026.00	8523.000	.000*
Her gün düzenli izlerim	186	169.68	31560.00		

ALTINCI BÖLÜM

TARTIŞMA

6.1. Giriş

Güvenlik ve kolluk unsurlarına ilişkin kamuoyu algısının şekillenmesinde medyanın etkileri uluslararası kriminoloji literatürünün önemli bir araştırma konusunu teşkil etmektedir. Çözüme kavuşturulamamış suç vakaları, devam eden adli soruşturmalar, faili meçhul davalar ve suçluların yakalanabilmesi için canlı yayınlar üzerinden halka yapılan çağrılarla kriminal temalı realite programları (Hill, 2017), bireylerin algılarını etkileyen medya ürünleri arasında yer almaktadır. Bu çalışmada kriminal temalı realite programlarının bireylerin güvenlik algısına etkileri incelenmiştir. Bununla birlikte kolluğun etkinliği ve usul adaleti kavramları üzerinden, kriminal temalı realite programlarının bireylerin kolluk meşruiyeti algılarını nasıl etkilediği araştırılmıştır.

Kriminal temalı realite programlarının güvenlik algısına etkilerini demografik farklılıklar perspektifinde ele alan araştırmanın ilk hipotezi, kriminal temalı realite programı maruziyetinin güvenlik algısına etkilerinin izleyicilerin cinsiyetine ve eğitim durumuna göre farklılıklar gösterdiğini öne sürmektedir. Bu doğrultuda cinsiyet ve eğitim durumu değişkenlerinin her biri ile güvenlik algısı arasındaki ilişkileri inceleyen Kruskal-Wallis H ve Mann-Whitney U testleri gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgulara göre kadın katılımcıların, erkeklere göre daha yüksek güvenlik algısına sahip oldukları görülmüştür. Dolayısıyla kriminal temalı realite programlarına maruziyetin, erkeklerin güvenlik algısını daha olumsuz etkilediği söylenebilir. Söz konusu farklılığın, kriminal temalı realite programı izleyicilerinin ağırlıklı olarak kadınlardan oluşması nedeniyle, kadın katılımcılarda oluşturduğu duyarsızlaşmadan kaynaklanması olasıdır. Duyarsızlaşma genel olarak, herhangi bir uyarıcıya karşı gösterilen duygusal, bilişsel ve davranışsal tepkilerin zayıflaması veya ortadan kalkması olarak açıklanmaktadır (Rule & Ferguson, 1986). Şiddet olaylarına karşı duyarsızlaşma, şiddete gerçek yaşamda veya medya aracılığı ile tekrar tekrar maruz kalmanın bir sonucu olarak ortaya çıkabilen bir süreçtir (Funk vd., 2004).

Eğitim durumu ve güvenlik algısı arasındaki ilişkiler incelendiğinde ise, değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Bu durumda tez çalışmasının birinci hipotezi, güvenlik algısının cinsiyet değişkenine göre değişiklik göstermesi yönünden kısmi olarak desteklenirken, eğitim durumu ve güvenlik algısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmemesi nedeniyle desteklenmemektedir.

Demografik farklılıklar perspektifinde kriminal temalı realite programı maruziyetinin güvenlik algısına etkilerinin incelenmesinin ardından, kriminal temalı realite programlarına

maruziyetin kolluk meşruiyeti algısına etkileri de demografik farklılıklar perspektifinde incelemeye tabi tutulmuştur. Araştırmanın ikinci hipotezi, kriminal temalı realite programı maruziyetinin kolluk meşruiyeti algısına etkilerinin izleyicilerin yaşına, cinsiyetine ve eğitim durumuna göre farklılıklar gösterdiğini öne sürmektedir. Bu doğrultuda kolluk meşruiyetinin iki önemli bileşeni olarak kabul edilen usul adaleti ve kolluğun etkinliği ile demografik değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

Analiz sonuçlarına göre, kadınların usul adaletine ilişkin algılarının, erkek katılımcılara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuç, uluslararası kriminoloji literatüründe cinsiyet değişkeni ve kolluk meşruiyeti algısı arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların bir kısmıyla uyumludur (Bkz. Taylor & Lawton, 2012; Nofziger & Williams, 2005). Örneğin Taylor ve Lawton (2012a), 1289 katılımcı ile gerçekleştirdikleri çalışmalarında, kadınların kolluğa yönelik tutum ve algılarının erkeklere göre daha olumlu olma eğilimi gösterdiğini belirtmektedir. Kadınların kolluğa yönelik tutum ve algılarının erkeklere göre daha olumlu yönde bir eğilim gösterebilmesi, genel olarak erkeklerin suça karışma oranlarının daha yüksek olması ve kadınların kolluk görevlileri ile doğrudan temas kurma olasılıklarının erkeklere göre daha düşük olması gibi nedenlerle açıklanmaktadır (Rosenberger & Dielenfeldt, 2022).

Diğer taraftan eğitim seviyesi ve usul adaletine ilişkin algılar arasındaki ilişkiler incelemeye tabi tutulduğunda, bireylerin eğitim seviyeleri arttıkça usul adaletine ilişkin olumlu algılara sahip olma ihtimallerinin azaldığı görülmüştür. Elde edilen sonucun uluslararası literatürde yer alan, eğitim seviyesi daha düşük olan bireylerin kolluğa yönelik algı ve tutumlarının, yüksek eğitim seviyesine sahip olanlara kıyasla daha olumlu olduğu yönünde bulgulara sahip olan araştırmalarla tutarlı olduğu görülmektedir (Bkz. Taylor ve Lawton, 2012b; Weitzer & Tuch, 1999; Murphy & Worrall 1999). Bu durum daha yüksek eğitim seviyesine sahip olan bireylerin, etik davranışların önemine daha fazla değer vermesi ile açıklanabilir (Shernock, 1992). Yaş değişkeni ve usul adaleti algısı arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir.

Buna karşın benzer bir durumun yaş değişkeni ve kolluğun etkinliğine ilişkin algılar arasındaki ilişki söz konusu olduğunda geçerli olmadığı görülmektedir. Yaş grupları ve kolluğun etkinliğine ilişkin algılar arasındaki ilişkiyi inceleyen Mann-Whitney U testleri sonucunda elde edilen bulgulara göre istatistiksel olarak anlamlı olan sonuçlar, bir istisna haricinde genel olarak yaş azaldıkça kolluğun etkinliğine ilişkin olumlu algılarda artış kaydedildiğini göstermektedir. Uluslararası literatürde kolluk meşruiyeti ve kolluğun etkinliğine ilişkin algılar ile yaş değişkeni arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmaların önemli bir bölümü, genç yaştaki bireylerin kolluğun etkinliğine ilişkin algılarının daha olumsuz yönde

bir eğilim gösterdiği; yaş ve kolluğun etkinliğine ilişkin algılar arasında pozitif bir ilişki olduğu sonuçlarına ulaşmıştır (Bkz. McNeeley & Grothoff, 2016; De Angelis & Wolf, 2016; Lai & Zhao, 2010; Sims vd., 2002). Bireylerin kolluğa yönelik algı ve tutumlarına ilişkin 100'den fazla makaleden elde edilen bulguları inceleyen Brown ve Benedict (2002) bu durumu, genç yaştaki bireylerin yaşlı bireylere göre; kolluğun suçla sert bir biçimde mücadele etmesine daha az desteklemeleri, kolluğun aşırı güç kullandığını düşünme olasılıklarının daha yüksek olması ve kolluk tarafından kendilerine gösterilen muameleden daha az memnuniyet duymaları ile ilişkilendirilmektedir. Ancak bu tez çalışması kapsamında yaş ve kolluğun etkinliğine ilişkin algılar özelinde ulaşılan sonuç, literatürdeki sonuçlardan farklılık göstermektedir.

Demografik değişkenlerden bir diğerini oluşturan eğitim durumu ile katılımcıların kolluğun etkinliğine ilişkin algıları arasındaki ilişki incelendiğinde ise, eğitim seviyesi azaldıkça kolluğun etkinliğine ilişkin olumlu algılara sahip olma eğiliminin arttığı tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen bu sonuç, kriminal temalı realite programlarının, üniversite deneyimi olmayan bireylerin üniversite diploması olan bireylere göre kolluğa yönelik tutumlarını önemli ölçüde iyileştirdiğine ilişkin bulgulara ulaşan Eschollz ve arkadaşlarının (2002) elde ettiği sonuçla benzerlik taşımaktadır. Ancak uluslararası literatürde doğrudan bireylerin eğitim durumu ile kolluğun etkinliğine ilişkin algıları arasındaki ilişkiyi inceleyen kapsamlı araştırmaların bulunamaması nedeniyle daha detaylı bir karşılaştırma yapılamamıştır.

Bununla birlikte katılımcıların kolluğun etkinliğine ilişkin algıları demografik farklılıklar çerçevesinde incelendiğinde, cinsiyet değişkeni ve etkinlik algısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle araştırma kapsamında elde edilen sonuçlar çerçevesinde değerlendirildiğinde, kriminal temalı realite programı maruziyetinin kolluk meşruiyeti algısına etkilerinin izleyicilerin yaşına, cinsiyetine, medeni haline ve eğitim durumuna göre farklılıklar gösterdiğini öne süren ikinci hipotezin desteklenmediği görülmektedir.

Araştırmanın üçüncü hipotezi, kriminal temalı realite programlarını izleme sıklığı ile güvenlik algısı arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif bir ilişki bulunduğu yönündedir. Katılımcıların kriminal temalı realite programlarını izleme sıklığı ile güvenlik algıları arasındaki ilişki incelendiğinde, genel olarak kriminal temalı realite programı izleme sıklığı azaldıkça olumlu güvenlik algısına sahip olma eğiliminin artış gösterdiği tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuç, kriminal temalı realite programı maruziyetinin bireyler üzerindeki etkilerini inceleyen farklı araştırmalarla tutarlıdır. Callanan (2012) tarafından gerçekleştirilen ve 3.712 kişilik bir örneklem kullanılarak suçla ilgili medya içeriklerinin bireylerin suç riski ve suç

korkusu üzerindeki etkilerini inceleyen çalışma, söz konusu araştırmalara bir örnek teşkil etmektedir. Callanan (2012) tarafından elde edilen bulgulara göre, kriminal temalı realite programları araştırmaya katılan tüm gruplarda risk algısını ve suç korkusunu önemli ölçüde artırmış; suçla ilgili gerçek yaşamdan içeriklerin yer aldığı bu televizyon içerikleri, izleyicilerin algıları ve tepkileri üzerinde kurgusal içeriklere dayalı programlardan veya gazetelerden daha fazla etki göstermiştir. 784 katılımcı ile gerçekleştirilen bir başka çalışmada Kort-Butler ve Hartshorn (2016), kriminal temalı realite programlarının izlenme sıklığı ile suç mağduru olmaktan duyulan korkunun artış pozitif yönde ilişkili olduğunu tespit etmişlerdir. Benzer şekilde Dowler'da (2003b), suç olaylarını konu alan televizyon programlarını izlemenin suç korkusu ile ilişkili olduğunu öne sürmüştür.

Ancak tez çalışması kapsamında elde edilen bulgular; her gün düzenli olarak kriminal temalı realite programlarını takip eden katılımcıların, söz konusu programları her gün düzenli olarak takip etmeyen katılımcılara göre daha yüksek güvenlik algısına sahip olduklarını da göstermektedir. Bu durumun nedenleri duyarsızlaşma kavramı ile açıklanabilir. Uluslararası literatürde yoğun medya maruziyetinin bireyler üzerinde meydana getirdiği duyarsızlaşma etkisini konu alan birçok araştırma mevcuttur. Örneğin Fanti ve arkadaşları (2009) medya aracılığıyla şiddet içeriklerine maruz kalmanın bireyler üzerindeki etkilerini inceleyen çalışmalarında; şiddet içeren medya içeriklerine sık tekrarlar ile maruz kalınması sonucunda bireyler üzerindeki psikolojik etkilerinin azaldığına ve dolayısıyla izleyicileri medyadaki şiddete karşı duyarsızlaştırdığına ilişkin bulgulara ulaşmışlardır. Dolayısıyla her gün düzenli olarak kriminal temalı realite programlarını takip eden katılımcıların, zaman geçtikçe program içeriklerine karşı duyarsızlaşabilecekleri düşünülmektedir. Bu bağlamda kriminal temalı realite programlarını izleme sıklığı ile güvenlik algısı arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif bir ilişki bulunduğunu öne süren araştırmanın üçüncü hipotezi kısmi olarak desteklense de bireylerin sürekli olarak maruz kaldıkları içeriklere karşı geliştirebilecekleri duyarsızlaşmanın etkileri göz ardı edilmemelidir.

Bireylerin kriminal temalı realite programlarını izleme sıklığı ile usul adaletine ilişkin algıları arasındaki ilişki, araştırma kapsamında incelenen bir başka husustur. İnceleme kapsamında gerçekleştirilen analizler sonucunda, farklı izleme sıklıklarına sahip olan bireylerin bildirdikleri usul adaleti algısı sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Elde edilen bulgulara göre, genel olarak bireylerin kriminal temalı realite programlarını izleme sıklığı arttıkça usul adaletine ilişkin olumlu algılarında azalma yaşanmaktadır. Örneğin söz konusu programları ayda birkaç gün, haftada 1 gün ya da haftada 2-3 gün izleyen bireylerin usul adaletine ilişkin olumlu algıları, haftada 4-5 gün

izleyenlere göre daha yüksektir. Ancak istisnai olarak güvenlik algısı değişkeninde olduğu gibi, her gün düzenli olarak kriminal temalı realite programlarını izleyenlerin usul adaletine ilişkin olumlu algıları, haftada 4-5 gün izleyenlere göre daha yüksektir. Bu bağlamda kriminal temalı realite programlarını izleme sıklığı ile kolluk meşruiyetinin bileşenleri arasında yer alan usul adaletine ilişkin olumlu düşünceler arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif bir ilişki bulunduğunu öne süren araştırmanın dördüncü hipotezinin kısmi olarak desteklendiği görülmektedir. Uluslararası literatürde doğrudan kriminal temalı realite programlarına maruziyet ile bireylerin usul adaletine ilişkin algıları arasındaki ilişkiyi ölçen bir çalışma bulunamaması nedeniyle, tez çalışması kapsamında elde edilen bu sonuç farklı çalışmaların sonuçları ile karşılaştırılamamıştır. Ancak Dowler ve Zawilski (2007), kriminal temalı realite programları ve suçla ilgili diğer program türlerine maruziyetin; görevi kötüye kullanma ya da adil muamele gibi hususlarda olumsuz algılara yol açabileceği sonuçlarına ulaşmıştır.

Bununla birlikte, bireylerin kriminal temalı realite programlarını izleme sıklığı arttıkça kolluğun etkinliğine ilişkin olumlu algılarında da kayda değer bir azalma tespit edilmiştir. Ayda birkaç gün, haftada 1 gün veya haftada 2-3 gün kriminal temalı realite programlarını izleyen katılımcıların kolluğun etkinliğine ilişkin olumlu algılarının, haftada 4-5 gün izleyen bireylere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu durumda kriminal temalı realite programlarını izleme sıklığı ile kolluk meşruiyetinin bileşenleri arasında yer alan kolluğun etkinliğine ilişkin olumlu düşünceler arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif bir ilişki bulunduğunu öne süren beşinci hipotez desteklenmektedir. Buna karşın bazı çalışmalarda, kriminal temalı realite programlarına maruziyet ile kolluğa yönelik algı ve tutumları olumlu yönde etkilediğine ilişkin sonuçlar elde edildiği görülmektedir (Bkz. Eschholz vd., 2002; Callanan & Rosenberger, 2011). Ayrıca sınırlı sayıda da olsa medya maruziyeti ve kamuoyunun kolluğun etkinliğine ilişkin algıları arasında herhangi bir ilişki bulunmadığını ortaya koyan çalışmalar mevcuttur (Dowler, 2002).

YEDİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

7.1. Giriş

Bireylerin kolluk ve güvenliğe ilişkin algılarını etkileyen unsurlar uzun yıllar boyunca kriminoloji literatürünün önemli bir araştırma konusunu teşkil etmiştir. Uluslararası literatürde bireylerin kolluk ve güvenliğe ilişkin algıları üzerindeki etkileri en çok incelenen unsurlardan biri medya maruziyetidir. Başlangıçta radyo ve gazete haberleri perspektifinde medyanın kolluğa ve güvenliğe ilişkin algılar üzerindeki etkileri yoğun olarak araştırılmasına karşın; medya ürünlerinin zaman içerisinde değişim ve gelişimi sonucunda araştırmacı ve akademisyenlerin ilgisi ağırlıklı olarak gerçek suç olaylarını konu edinen medya içeriklerine yönelmiştir. Cinayet, yaralama, cinsel istismar, cinsel saldırı, kayıp vakaları, kişiyi hürriyetinden alıkoyma, tehdit ve şantaj gibi birçok çözülememiş suç olayının en ince detaylarıyla araştırmaya tabi tutulduğu; mağdurlar, mağdur yakınları, görgü tanıkları, şüpheliler ve adli disiplinlerde uzman katılımcıların ekran önünde yer aldığı; gerçekleştirilen canlı yayınlar aracılığıyla olay yeri araştırmalarının takip edildiği ve canlı telefon bağlantılarıyla konu alınan suç olayının çözümünde vatandaş katılımının etkin olarak sağlandığı kriminal temalı realite programları, bu yönleriyle araştırmacı ve akademisyenlerin ilgisini kazanmıştır.

Uluslararası literatürde kriminal temalı realite programlarına maruziyetin bireyler üzerindeki etkilerini inceleyen birçok çalışma bulunmaktadır. Programların yayınlandığı ülkelerde gerçekleştirilen söz konusu çalışmalar arasında, kriminal temalı realite programlarına maruziyetin etkilerini yalnızca güvenlik algısı veya suç korkusu perspektifinde inceleyenler olduğu gibi, güvenlik algısı ve kolluğa ilişkin algılardan oluşan daha kapsamlı bir perspektifte inceleyen araştırmaların da bulunduğu görülmektedir. Söz konusu çalışmaların önemli bir bölümünde değişkenler arasındaki ilişkilerin öngörülebilmesi ve açıklanması adına, medya maruziyetinin bireyler üzerindeki etkileri incelenirken sıkça başvurulan bir kuram olan yetiştirme teorisinin kullanıldığı görülmektedir. Yetiştirme teorisine göre bireyler televizyona ne kadar fazla maruz kalırlarsa, dünya görüşleri maruz kaldıkları içerikler aracılığıyla kendilerine aktarılan baskın anlatı mesajlarını o kadar fazla yansıtmaktadır (Shrum vd., 2017). Başka bir deyişle televizyon izleme sıklığı arttıkça, televizyon aracılığıyla maruz kalınan mesajların bireylerin çevrelerine ilişkin algı ve tutumları üzerindeki etkileri artmaktadır (Potter, 1993). Gerçekleştirilen tez çalışmasının kuramsal çerçevesi, yetiştirme teorisinin sunduğu argümanlar çerçevesinde oluşturulmuştur.

Uluslararası literatürde yer alan çalışmalar ile karşılaştırıldığında ülkemiz literatüründe bireylerin güvenlik ve kolluk meşruiyetine ilişkin algılarını inceleyen çalışma sayısının oldukça sınırlı olduğu değerlendirilmektedir. Benzer bir durumun kolluk meşruiyeti ve güvenlik algısı değişkenleri üzerinde medya etkisini konu alan araştırmalar için de geçerli olduğu söylenebilir. Gerçekleştirilen tez çalışması, ülkemizde kriminal temalı realite maruziyet ile bireylerin kolluk ve güvenliğe ilişkin algıları arasındaki ilişkiyi inceleyerek ülkemiz akademik literatürüne katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Bu hedef doğrultusunda nicel araştırma yöntemi kullanılarak yürütülen tez çalışmasının temel araştırma sorusu, kriminal temalı realite programlarının güvenlik algısı ve kolluk meşruiyeti algıları üzerinde hangi etkilerinin bulunduğuudur. Çalışmanın alt araştırma soruları ise; kriminal temalı realite programı izleyicilerinin bu programlar hakkındaki algılarını, izleyicilerin kolluk meşruiyeti ve güvenliğe ilişkin algılarında demografik farklılıkların olup olmadığını, izleyicilerin kriminal temalı realite programlarını izleme sıklığı ile kolluk meşruiyeti ve güvenlik algıları arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığını, gerçekleştirilen anket çalışmasından elde edilen verilere dayalı olarak yanıt aramaktadır. Çalışma kapsamında bireylerin kolluk meşruiyeti algıları, usul adaleti ve kolluğun etkinliğine ilişkin algılar olmak üzere iki farklı değişken aracılığı ile ölçülmüştür. Katılımcıların güvenlik algıları ise uluslararası literatürde güvenlik algısının ölçümünde sıkça kullanıldığı görülen sorular aracılığıyla ölçüme tabi tutulmuştur.

Kriminal temalı realite programı izleyicilerinin bu programlar hakkındaki algıları nelerdir? ifadesi, bu tez çalışmasının ilk alt araştırma sorusunu meydana getirmektedir. Ülkemiz literatürü incelendiğinde, kriminal temalı realite programlarına ilişkin algıları inceleyen çalışmaların oldukça sınırlı olduğu görülmüştür. Bu araştırma sorusu ile katılımcıların kriminal temalı realite programları hakkındaki genel düşüncelerinin tespit edilmesini amaçlanmaktadır. Yapılan analizler sonucunda, katılımcıların önemli bir bölümünün, suç ve suçlu konularında toplum bilincinin artırılması noktasında kriminal temalı realite programlarının önemli bir role sahip olduğunu düşündükleri bulgusuna ulaşılmıştır. Program ekiplerinde yer alan avukat, psikolog gibi uzmanlar sağladığı bilgilerin suç ve suçlu konularında toplum bilincinin artırılmasında olumlu etkilere sahip oldukları görülmektedir. Bununla birlikte kriminal temalı realite programlarının, bireylerin çevrelerinde şüphe uyandıran olaylara karşı duyarlılığın sağlanması ve ihbarı destekleyerek vatandaş-kolluk iş birliğinin desteklenmesi noktasında olumlu bir etkiye sahip oldukları tespit edilmiştir. Çalışma kapsamında ulaşılan bu sonuçlar, uluslararası literatürde yer alan geçmiş araştırmalarla tutarlıdır (Hill, 2017; Sunitha & Ranjani, 2016).

İkinci alt araştırma sorusu, katılımcıların kolluk meşruiyeti ve güvenliğe ilişkin algılarında demografik farklılıkların rolünün incelenmesini konu almaktadır. Uluslararası literatürde güvenlik algısı ve kolluk meşruiyeti değişkenleri ile demografik faktörler arasındaki ilişkileri inceleyen birçok çalışma mevcuttur. Ancak ülkemiz literatüründe bu çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Bu nedenle bireylerin güvenlik algısı ve kolluk meşruiyetine ilişkin algılarında demografik özelliklerin etkilerinin incelenmesiyle, ülkemiz literatürüne katkı sağlanması amaçlanmaktadır. Analiz sonuçlarına göre kriminal temalı realite programı izleyicisi olan kadın katılımcıların, erkeklere göre daha yüksek güvenlik algısına sahip oldukları görülmüştür. Bu sonuç, uluslararası literatürde yer alan ve erkeklerin kadınlara göre daha yüksek güvenlik algısına sahip olduğuna ilişkin sonuçlar sunan araştırmalar göz önüne alındığında dikkate değerdir. Bununla birlikte eğitim durumu değişkeni ile katılımcıların güvenlik algısı arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir.

Demografik özellikler perspektifinde katılımcıların kolluk meşruiyetine ilişkin algıları, öncelikle usul adaleti değişkeni üzerinden incelenmiştir. Analiz sonucunda kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre daha olumlu usul adaleti algısına sahip oldukları görülmüştür. Bu sonuç, geçmiş araştırmalarda ulaşılan bulgularla tutarlıdır (Bkz. Taylor & Lawton, 2012; Nofziger & Williams, 2005). Ayrıca katılımcıların eğitim seviyeleri yükseldikçe, usul adaletine ilişkin olumsuz algılara sahip olma eğilimlerinde artış tespit edilmiştir. Ulaşılan bu sonuç da geçmiş araştırmalarla tutarlılık göstermektedir (Bkz. Taylor & Lawton, 2012b; Weitzer & Tuch, 1999; Murphy & Worrall, 1999). Bununla birlikte katılımcıların yaşı ve usul adaleti algıları arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Demografik özellikler ve kolluk meşruiyeti değişkenleri arasındaki ilişkinin diğer bir boyutu, katılımcıların kolluğun etkinliğine ilişkin algıları perspektifinde incelemeye tabi tutulmuştur. Analiz sonuçlarına göre katılımcıların yaşı azaldıkça, kolluğun etkinliğine ilişkin olumlu algılara sahip olma eğiliminin arttığı görülmüştür. Ulaşılan bu sonuç, uluslararası literatürde yer alan geçmiş araştırmaların önemli bir bölümüne göre farklılık göstermektedir. Söz konusu çalışmalar, genellikle genç bireylerin kolluğun etkinliğine ilişkin daha olumsuz algılara sahip olma eğilimi gösterdiğine ilişkin bulgulara sahiptir (Bkz. McNeeley & Grothoff, 2016; De Angelis & Wolf, 2016; Lai & Zhao, 2010; Sims vd., 2002). Bununla birlikte cinsiyet ve kolluğun etkinliğine ilişkin algılar arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmezken; geçmişteki bir araştırmanın ulaştığı sonuçlara benzer olarak (Bkz. Eschollz vd., 2002), katılımcıların eğitim seviyeleri yükseldikçe kolluğun etkinliğine ilişkin olumlu algılara sahip olma eğilimlerinin azaldığı saptanmıştır.

Tez çalışmasının son alt araştırma sorusu, izleyicilerin kriminal temalı realite programlarını izleme sıklığı ile kolluk meşruiyeti ve güvenlik algıları arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığının tespit edilmesini amaçlamaktadır. Yetiştirme kuramına göre bireyin medya aracılığıyla kendisine iletilen mesajlara maruz kalma sıklığı arttıkça, bu mesajların gerçekliğine inanma ihtimali artış göstermektedir. Bu doğrultuda bireylerin kriminal temalı realite programlarını izleme sıklığı arttıkça, güvenlik ve kolluk meşruiyetine ilişkin olumlu algılarının zayıflaması beklenmektedir. Yapılan analizler sonucunda, bu varsayımın genel olarak desteklendiği görülmektedir. Katılımcıların güvenlik algısı ve kriminal temalı realite programlarını izleme sıklığı değişkenleri arasındaki ilişki incelendiğinde; uluslararası literatürde yer alan geçmiş araştırmaların bulgularıyla tutarlı olarak (Bkz. Callanan, 2012; Kort-Butler & Hartshorn, 2016; Dowler, 2003a), izleme sıklığı arttıkça güvenlik algılarının olumsuz yönde etkilendiği saptanmıştır. Bununla birlikte yetiştirme kuramı çerçevesinde değerlendirildiğinde istisnai bir sonuçla karşılaşılmıştır. Elde edilen bulgulara göre kriminal temalı realite programlarını her gün düzenli olan takip eden katılımcıların, her gün düzenli olarak takip etmeyenlere göre daha yüksek güvenlik algısına sahip oldukları tespit edilmiştir. Bunun nedeni duyarsızlaşma kuramı ile açıklanabilir. Buna göre herhangi bir uyarıcıya örneğin medya kanalıyla şiddet içeriklerine çok sık maruz kalınmasının bir sonucu olarak bireyler bu içeriklere karşı duyarsız hale gelebilmektedir (Fanti vd., 2009).

Katılımcıların kriminal temalı realite programlarını izleme sıklığı ile kolluk meşruiyetine ilişkin algıları incelendiğinde; her gün düzenli olarak izleyenler ile haftada 4-5 gün izleyen katılımcıların usul adaleti konusundaki algılarının karşılaştırması dışında kriminal temalı realite programlarının izlenme sıklığı arttıkça katılımcıların hem usul adaleti hem de kolluğun etkinliğine ilişkin olumsuz algılara sahip olma eğiliminin arttığı saptanmıştır. Elde edilen bu sonuçlar az sayıdaki geçmiş araştırmalarda elde edilen bulgular ile genel olarak tutarlılık göstermekle birlikte (Bkz. Dowler & Zawilski, 2007), söz konusu programların kolluğa ilişkin algı ve tutumları etkilemediğini (Dowler, 2002) ya da olumlu yönde etkilediğini (Eschholz vd., 2002; Callanan & Rosenberger, 2011) öne süren bulguların da uluslararası literatürde yer aldığı görülmektedir.

Bu tez çalışması kapsamında elde edilen sonuçlar doğrultusunda, bireylerin kolluk ve güvenliğe ilişkin algılarının şekillenmesinde kriminal temalı realite programlarının dikkate değer bir rol oynadığı değerlendirilebilir. Bununla birlikte tez çalışmasının sahip olduğu sınırlılıklar dikkate alındığında, medyanın bireylerin kolluk ve güvenliğe ilişkin algıları üzerine etkilerini inceleyen daha fazla çalışma gerçekleştirilmesinin ülkemiz kriminoloji literatürüne sağlayacağı katkılar bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Aghandeh, M. A., & Karoubi, M. (2020). Examination of impact of social capital on security perception of foreign tourists. *Journal of Tourism Planning and Development*, 8(31), 19-38, <https://doi.org/10.22080/jtpd.2020.16625.3074>
- Ait Bihi Ouali, L., Graham, D. J., Barron, A., & Trompet, M. (2019). Gender differences in the perception of safety in public transport, *Journal of the Royal Statistical Society Series A: Statistics in Society*, 183(3), 737–769, <https://doi.org/10.1111/rssa.12558>
- Arends, J. F. M. (2009). Homeros'dan hobbes ve ötesine: "güvenlik" kavramının avrupa geleneğindeki boyutları. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 6(22), 3-33, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/540001>
- Austin, D. M., & Furr, L. A. (2002). The effects of neighborhood conditions on perceptions of safety. *Journal of Criminal Justice*, 30(5), 417-427, [https://doi.org/10.1016/S0047-2352\(02\)00148-4](https://doi.org/10.1016/S0047-2352(02)00148-4)
- Awais, M., Abbas, S., Ali, F., & Ashraf, A. (2020). Media exposure and fear about crime: An application of mediated fear model. *The Journal of Social Sciences Research*, 6(7), 720-726, <https://doi.org/10.32861/jssr.67.720.726>
- Azmi, A. C., & Hamdan, M. (2022). Review of international studies on perception of safety and human security. *Journal of Community Safety and Well-Being*, 7(1), 10-13, <https://doi.org/10.35502/jcswb.234>
- Bain, A., Robinson, B. K., & Conser, J. (2014). Perceptions of policing: Improving communication in local communities. *International Journal of Police Science & Management*, 16(4), 267-276, <https://doi.org/10.1350/ijps.2014.16.4.345>
- Baldwin, D. A. (1997). The concept of security. *Review of International Studies*, 23(1), 5-26, https://dbaldwin.scholar.princeton.edu/sites/g/files/toruqf4596/files/dbaldwin/files/baldwin_1997_the_concept_of_security.pdf
- Bar-Tal, D., & Jacobson, D. (1998). A psychological perspective on security. *Applied Psychology*, 47(1), 59-71, <https://doi.org/10.1111/j.1464-0597.1998.tb00013.x>
- Baskin, D., & Sommers, I. (2010). Crime-show-viewing habits and public attitudes toward forensic evidence: The “csi effect” revisited. *Justice System Journal*, 31(1), 97-113, <https://doi.org/10.1080/0098261X.2010.10767956>
- Basu, N., Haque, M. M., King, M., Kamruzzaman, M., & Oviedo-Trespalacios, O. (2021). The unequal gender effects of the suburban built environment on perceptions of security. *Journal of Transport & Health*, 23, 101243, <https://doi.org/10.1016/j.jth.2021.101243>
- Beetham, D. (1991). Max Weber and the legitimacy of the modern state. *Analyse & Kritik*, 13(1), 34-45, <https://doi.org/10.1515/auk-1991-0102>
- Bilandzic, H. (2006). The perception of distance in the cultivation process: A theoretical consideration of the relationship between television content, processing experience, and perceived distance. *Communication Theory*, 16(3), 333-355, <https://doi.org/10.1111/j.1468-2885.2006.00273.x>
- Binark, M., & Kılıçbay, B. (2004). Türkiye’de gerçek televizyonu ve telegörsel kimlikler: Biri bizi gözetliyor örneği. *İletişim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 71-90, https://www.academia.edu/79161834/T%C3%BCrkiyede_Ger%C3%A7ek_Televizyonu_ve_Teleg%C3%B6rsel_Kimlikler_Biri_Bizi_G%C3%B6zetliyor_%C3%96rne%C4%9Fi
- Bonner, M. D., & Dammert, L. (2022). Constructing police legitimacy during protests: Frames and consequences for human rights. *Policing and Society*, 32(5), 629-645, <https://doi.org/10.1080/10439463.2021.1957887>

- Bottoms, A., & Tankebe, J. (2012). Beyond procedural justice: a dialogic approach to legitimacy in Criminal Justice. *The Journal of Criminal Law and Criminology*, 102(1), 119-170, <http://www.jstor.org/stable/23145787>
- Bourne, M. (2014). *Understanding Security*. Palgrave.
- Bradford, B., Huq, A., Jackson, J., & Roberts, B. (2014a). What price fairness when security is at stake? Police legitimacy in South Africa. *Regulation & Governance*, 8(2), 246-268, <https://doi.org/10.1111/rego.12012>
- Bradford, B., Jackson, J., & Hough, M. (2014b) 'Police Legitimacy in Action: Lessons for Theory and Policy', İçinde Michael D. Reisig, and Robert J. Kane (ed), *The Oxford Handbook of Police and Policing*. 551-570, <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199843886.013.002>
- Braungart, M., Braungart, R., & Hoyer, W. (1980). Age, sex, and social factors in fear of crime. *Sociological Focus*, 13(1), 55-66, <https://doi.org/10.1080/00380237.1980.10570360>.
- Brooks, D. J. (2010). What is security: Definition through knowledge categorization. *Security Journal*, 23, 225-239, <http://dx.doi.org/10.1057/sj.2008.18>
- Brown, B., & Benedict, W.R. (2002), Perceptions of the police: Past findings, methodological issues, conceptual issues and policy implications. *Policing: An International Journal*, 25(3), 543-580, <https://doi.org/10.1108/13639510210437032>
- Bryant, J., & Miron, D. (2004). Theory and research in mass communication. *Journal of Communication*, 54(4), 662-704, <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2004.tb02650.x>
- Buzan, B. (1983). *People, States and Fear; The National Security Problem in International Relation*. The University of North Carolina Press.
- Callanan, V. J. (2012). Media consumption, perceptions of crime risk and fear of crime: Examining race/ethnic differences. *Sociological Perspectives*, 55(1), 93-115, <https://doi.org/10.1525/sop.2012.55.1.93>
- Callanan, V. J., & Rosenberger, J. S. (2011). Media and public perceptions of the police: Examining the impact of race and personal experience. *Policing & Society*, 21(2), 167-189, <https://doi.org/10.1080/10439463.2010.540655>
- Callanan, V., & Rosenberger, J. S. (2015). Media, gender, and fear of crime. *Criminal Justice Review*, 40(3), 322-339, <https://doi.org/10.1177/0734016815573308>
- Callanan, V., & Teasdale, B. (2009). An exploration of gender differences in measurement of fear of crime. *Feminist Criminology*, 4(4), 359-376, <https://doi.org/10.1177/1557085109345462>.
- Carriere, K. R. (2014). Culture cultivating culture: The four products of the meaning-made world. *Integrative Psychological and Behavioral Science*, 48, 270-282, <https://doi.org/10.1007/s12124-013-9252-0>
- Cavender, G., & Fishman, M. (1998). Television reality crime programs: Context and history. İçinde *Entertaining Crime* (ss. 3-15). Routledge. <http://dx.doi.org/10.4324/9781351328203-1>
- Chadee, D., & Ditton, J. (2003). Are older people most afraid of crime? revisiting ferraro and lagrange in trinidad. *British Journal of Criminology*, 43(2), 417-433, <https://doi.org/10.1093/BJC/43.2.417>.
- Chadee, D., Smith, S., & Ferguson, C. J. (2019). Murder she watched: Does watching news or fictional media cultivate fear of crime? *Psychology of Popular Media Culture*, 8(2), 125-133, <https://doi.org/10.1037/ppm0000158>
- Chaparro, L. F., Pulido, C., Rudas, J., Victorino, J., Reyes, A. M., Estrada, C., ... & Gómez, F. (2021). Quantifying perception of security through social media and its relationship with crime. *IEEE Access*, 9, 139201-139213, <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2021.3114675>

- Chataway, M. L., & Hart, T. C. (2018). A social-psychological process of "fear of crime" for men and women: Revisiting gender differences from a new perspective. *Victims & Offenders*, 14(2), 143–164, <https://doi.org/10.1080/15564886.2018.1552221>
- Chermak, S., McGarrell, E., & Gruenewald, J. (2006). "Media coverage of police misconduct and attitudes toward police", *Policing: An International Journal*, 29 (2), 261-281, <https://doi.org/10.1108/13639510610667664>
- Chiricos, T., Eschholz, S., & Gertz, M. (1997). Crime, news and fear of crime: Toward an identification of audience effects. *Social Problems*, 44(3), 342-357, <https://doi.org/10.2307/3097181>
- Choi, J., Yim, H., & Hicks, R. D. (2020). Direct and indirect effects of crime-related media consumption on public confidence in the police. *International Journal of Police Science & Management*, 22(1), 38-49, <https://doi.org/10.1177/1461355719880572>
- Cops, D., & Pleysier, S. (2011). 'Doing gender' in fear of crime: the impact of gender identity on reported levels of fear of crime in adolescents and young adults. *British Journal of Criminology*, 51(1), 58-74, <https://doi.org/10.1093/BJC/AZQ065>.
- Çelen, A. (1997). *Kitle iletişim çözümleme yöntemlerinden toplumbilimsel çözümleme yöntemi açısından reality show programlarının incelenmesi: sığağı sığağına örneği* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Danieli, N. E., & García, A. P. (2020). Opinión pública de la inseguridad: Dimensiones de análisis psicosocial en torno al miedo al delito y su tratamiento mediático. *Comunicación Y Sociedad*, 17, <https://doi.org/10.32870/cys.v2020.7586>
- De Angelis, J., & Wolf, B. (2016). Perceived accountability and public attitudes toward local police. *Criminal Justice Studies*, 29(3), 232-252, <http://dx.doi.org/10.1080/1478601X.2016.1158177>
- De Donder, L., De Witte, N., Buffel, T., Dury, S., & Verté, D. (2012). Social capital and feelings of unsafety in later life: A study on the influence of social networks, place attachment, and civic participation on perceived safety in Belgium. *Research on Aging*, 34(4), 425-448, <https://psycnet.apa.org/doi/10.1177/0164027511433879>
- Decker, S. H. (1981). Citizen attitudes toward the police: A review of past findings and suggestions for future policy. *Journal of Police Science and Administration*, 9(1), 80-87, <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/citizen-attitudes-toward-police-review-past-findings-and>
- Dirikx, A., Gelders, D., & Den Bulck, J. V. (2013). Adolescent perceptions of the performance and fairness of the police: Examining the impact of television exposure. *Mass Communication and Society*, 16(1), 109-132, <https://doi.org/10.1080/15205436.2011.650341>
- Dolliver, M. J., Kenney, J. L., Reid, L. W., & Prohaska, A. (2018). Examining the relationship between media consumption, fear of crime, and support for controversial criminal justice policies using a nationally representative sample. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 34(4), 399-420, <https://doi.org/10.1177/1043986218787734>
- Donovan, K. M., & Klahm, C. F. (2015). The role of entertainment media in perceptions of police use of force. *Criminal Justice and Behavior*, 42(12), 1261-1281, <https://doi.org/10.1177/0093854815604180>
- Dowler, K. (2002). Media influence on citizen attitudes toward police effectiveness. *Policing and Society*, 12(3), 227-238, <https://doi.org/10.1080/10439460290032369>
- Dowler, K. (2003a). Media consumption and public attitudes toward crime and justice: The relationship between fear of crime, punitive attitudes, and perceived police effectiveness. *Journal of Criminal Justice and Popular Culture*, 10(2), 109-126, https://www.researchgate.net/publication/285675137_Media_consumption_and_publi

- c_attitudes_toward_crime_and_justice_The_relationship_between_fear_of_crime_punitive_attitudes_and_perceived_police_effectiveness
- Dowler, K. (2003b). Crime and justice: The relationship between fear of crime, punitive attitudes, and perceived police effectiveness. *Journal of Criminal Justice and Popular Culture*, 10(2), 109-126, https://www.researchgate.net/publication/285675137_Media_consumption_and_public_attitudes_toward_crime_and_justice_The_relationship_between_fear_of_crime_punitive_attitudes_and_perceived_police_effectiveness
- Dowler, K., & Zawilski, V. (2007). Public perceptions of police misconduct and discrimination: Examining the impact of media consumption. *Journal of Criminal Justice*, 35(2), 193-203, <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2007.01.006>
- Dowler, K., Fleming, T., & Muzzatti, S. L. (2006). Constructing crime: Media, crime, and popular culture. *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice*, 48(6), 837-850, <https://doi.org/10.3138/cjccj.48.6.837>
- Duffy, B., Wake, R., Burrows, T., & Bremner, P. (2008). Closing the gaps—crime and public perceptions. *International Review of Law, Computers & Technology*, 22(1-2), 17-44, <https://doi.org/10.1080/13600860801924899>
- Efron, R. (1969). What is perception?. İnde Proceedings of the Boston Colloquium for the Philosophy of Science 1966/1968 (ss. 137-173). Springer Netherlands. Boston, ABD. https://doi.org/10.1007/978-94-010-3378-7_4
- Eller, E., & Frey, D. (2019). Psychological perspectives on perceived safety: Social factors of feeling safe. İnde Raue, M., Streicher, B., Lerner, E. (ed) *Perceived Safety. Risk Engineering*. (ss. 43-60). Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-11456-5_4
- Eschholz, S., Blackwell, B. S., Gertz, M., & Chiricos, T. (2002). Race and attitudes toward the police: Assessing the effects of watching “reality” police programs. *Journal of Criminal Justice*, 30(4), 327-341, [https://doi.org/10.1016/S0047-2352\(02\)00133-2](https://doi.org/10.1016/S0047-2352(02)00133-2)
- Fahmy, M., & Ibrahim, F. (2022). How portrayal of child sexual abuse in the news media increases fear of crime among guardians: The case of Greater Malé Area, Maldives. *International Journal of Social Research & Innovation*, 6(1), 75-103, <https://doi.org/10.55712/ijrsri.v6i1.51>
- Fanti, K. A., Vanman, E., Henrich, C. C., & Avraamides, M. N. (2009). Desensitization to media violence over a short period of time. *Aggressive Behavior: Official Journal of the International Society for Research on Aggression*, 35(2), 179-187, <https://doi.org/10.1002/ab.20295>
- Ferraro, K. F., & Grange, R. L. (1987). The measurement of fear of crime. *Sociological Inquiry*, 57(1), 70-97, <https://doi.org/10.1111/j.1475-682X.1987.tb01181.x>
- Fischer, R., Halibozek, E., & Green, G. (2008). Introduction to Security. Elsevier Inc.
- Fishman, J., M. (1999) The populace and the police: Models of social control in reality-based crime television. *Critical Studies in Mass Communication*, (16)3, 268-288, <https://doi.org/10.1080/15295039909367096>
- Fishman, M. (1998). Entertaining Crime: Television Reality Programs (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781351328203>
- Fox, K., Nobles, M. & Piquero, A. (2009). Gender, crime victimization and fear of crime. *Security Journal*, 22, 24-39, <https://doi.org/10.1057/sj.2008.13>
- Funk, J. B., Baldacci, H. B., Pasold, T., & Baumgardner, J. (2004). Violence exposure in real-life, video games, television, movies, and the internet: Is there desensitization?. *Journal of Adolescence*, 27(1), 23-39, <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2003.10.005>

- Gaeta T. (2010). "Catch" and release: Procedural unfairness on primetime television and the perceived legitimacy of the law. *Journal of Criminal Law & Criminology*, 100(2), 523–553, <https://doi.org/0091-4169/10/10002-0523>
- Garofalo, J. (1981a). The fear of crime: Causes and consequences. *J. Crim. L. & Criminology*, 72, 839-857, <https://doi.org/10.2307/1143018>
- Garofalo, J. (1981b). NCDD research review: Crime and the mass media: A selective review of research. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 18(2), 319-350, <https://doi.org/10.1177/002242788101800207>
- Gau, J. M. (2015). Procedural justice, police legitimacy, and legal cynicism: A test for mediation effects. *Police Practice and Research*, 16(5), 402-415, <https://psycnet.apa.org/doi/10.1080/15614263.2014.927766>
- Gerbner G., & Gross L. (1976). Living with television: The violence profile. *Journal of Communication*, 26, 173-199, <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1976.tb01397.x>
- Gerbner, G. (1969). Toward "cultural indicators": The analysis of mass mediated public message systems. *AV Communication Review*, 17(2), 137–148, <http://www.jstor.org/stable/30217499>
- Gerbner, G., Gross, L., Morgan, M., & Signorielli, N. (1986). Living with television: The dynamics of the cultivation process. İçinde J. Bryant & D. Zillman (Ed.), *Perspectives on Media Effects* (ss. 17-40). Hilldale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates. http://commres.net/wiki/_media/livingwithtelevision_thedynamicsofthecultivationproc%2509ess.pdf
- Godfrey, B. (2017). Fear of crime before 'fear of crime?'. İçinde *The Routledge International Handbook on Fear of Crime* (ss. 7-19). Routledge.
- Göker, G. (2015). Tele-yaşamlar: Gerçeklik ve kurgu bağlamında Türkiye’de realite programlar. *Global Media Journal TR Edition*, 6(11), 261-282, https://www.academia.edu/16787915/tele_ya%5c%9eamlar_ger%5c%87ek1%5c%b0k_ve_kurgu_ba%5c%9elamında_t%5c%9crk%5c%b0ye_de_real%5c%b0te_programlar
- Graziano, L. M., & Gauthier, J. F. (2018). Media consumption and perceptions of police legitimacy. *Policing: An International Journal*, 41(5), 593-607, <https://doi.org/10.1108/PIJPSM-12-2016-0177>
- Greco, F., & Polli, A. (2021). Security perception and people well-being. *Soc Indic Res*, 153, 741–758, <https://doi.org/10.1007/s11205-020-02341-8>
- Grimmelikhuijsen, S. G., & Meijer, A. J. (2015). Does Twitter increase perceived police legitimacy?. *Public Administration Review*, 75(4), 598-607, <https://doi.org/10.1111/puar.12378>
- Hale, C. (1996). Fear of crime: A review of the literature. *International Review of Victimology*, 4(2), 79-150, <https://doi.org/10.1177/026975809600400201>
- Hawdon, J. E., Ryan, J., & Griffin, S. P. (2003). Policing tactics and perceptions of police legitimacy. *Police Quarterly*, 6(4), 469-491, <https://doi.org/10.1177/1098611103253503>
- Hayes, R. M. (2015). Media and crime. İçinde *The Encyclopedia of Crime and Punishment* (ss. 1-4). Wiley. <https://doi.org/10.1002/9781118519639.wbecpx108>
- Heen, M. S., Lieberman, J. D., & Miethe, T. D. (2018). The thin blue line meets the big blue sky: Perceptions of police legitimacy and public attitudes towards aerial drones. *Criminal Justice Studies*, 31(1), 18-37, <https://doi.org/10.1080/1478601X.2017.1404463>
- Hill, A. (2017). Reality TV crime programs. İçinde *Oxford Research Encyclopedia of Criminology and Criminal Justice*. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190264079.013.177>

- Hinds, L., & Murphy, K. (2007). Public satisfaction with police: Using procedural justice to improve police legitimacy. *Australian & New Zealand Journal of Criminology*, 40(1), 27-42, <https://doi.org/10.1375/acri.40.1.27>
- Hough, M. (2017). The discovery of fear of crime in the UK. İçinde *The Routledge International Handbook on Fear of Crime* (ss. 35-46). Routledge.
- Huq, A. Z., Jackson, J., & Trinkner, R. (2017). Legitimizing practices: Revisiting the predicates of police legitimacy. *British Journal of Criminology*, 57(5), 1101-1122, <https://doi.org/10.1093/bjc/azw037>
- Hurwitz, J., & Smithey, S. (1998). Gender differences on crime and punishment. *Political Research Quarterly*, 51(1), 89-115, <https://doi.org/10.1177/106591299805100104>
- Hutton, E. (2020). Exploring the complexities associated to victimization: Addressing media sensationalism and race. İçinde *Media Controversy: Breakthroughs in Research and Practice* (ss. 250-261). <http://dx.doi.org/10.4018/978-1-5225-9869-5.ch014>
- Huysmans, J. (1998). Security! What do you mean? From concept to thick signifier. *European Journal of International Relations*, 4(2), 226-255, <https://doi.org/10.1177/1354066198004002004>
- Intravia, J., Wolff, K. T., & Piquero, A. R. (2018). Investigating the effects of media consumption on attitudes toward police legitimacy. *Deviant Behavior*, 39(8), 963-980, <https://doi.org/10.1080/01639625.2017.1343038>
- Işık, N.E., & Yaman, B. (2017). Crime and media: the world of 'reality show' as a moral frame of reference. *Milli Folklor*, 29(113), 69-78, <https://www.millifolklor.com/PdfViewer.aspx?Sayi=113&Sayfa=71>
- Jackson, J., & Gau, J.M. (2016). Carving up concepts? differentiating between trust and legitimacy in public attitudes towards legal authority. İçinde Shockley, E., Neal, T., PytlíkZillig, L., Bornstein, B. (ed) *Interdisciplinary Perspectives on Trust*, (ss. 49-69), Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-22261-5_3
- Jeffords, C. (1983). The situational relationship between age and the fear of crime. *The International Journal of Aging and Human Development*, 17(2), 103-111, <https://doi.org/10.2190/NWYG-P7BJ-QLWW-996P>
- Jeffres, L. W., Neuendorf, K., Bracken, C. C., & Atkin, D. (2008). Integrating theoretical traditions in media effects: Using third-person effects to link agenda-setting and cultivation. *Mass Communication and Society*, 11(4), 470-491, <https://doi.org/10.1080/15205430802375303>
- Kappes, C., Greve, W., & Hellmers, S. (2013). Fear of crime in old age: precautionary behaviour and its relation to situational fear. *European Journal of Ageing*, 10(2), 111-125, <https://doi.org/10.1007/s10433-012-0255-3>.
- Kardeşoğlu, S. (1996, 28 Mayıs). Reality şovun zaferi. *Milliyet*, s. 23.
- Kınayyığıt, P. (1998). *Televizyon yayıncılığında şiddet ögesi ve bir örnek program olarak "sıcağı sıcağına" programı içerik analizi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Kimic, K., & Polko, P. (2022). The use of urban parks by older adults in the context of perceived security. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(7), 4184, <https://doi.org/10.3390%2Fijerph19074184>
- King, D., & Conley, J. A. (1994). The 1967 president's crime commission report: Its impact 25 years later. *The Police Journal*, 67(3), 269-274, <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/presidents-crime-commission-report-1967-its-impact-25-years-later>
- Kochel, T. R., Parks, R., & Mastrofski, S. D. (2013). Examining police effectiveness as a precursor to legitimacy and cooperation with police. *Justice Quarterly*, 30(5), 895-925, <https://doi.org/10.1080/07418825.2011.633544>

- Kort-Butler, L. A., & Hartshorn, K. J. S. (2011). Watching the detectives: Crime programming, fear of crime, and attitudes about the criminal justice system. *The Sociological Quarterly*, 52(1), 36-55, <https://doi.org/10.1111/j.1533-8525.2010.01191.x>
- Kubrin, C.E. (2014). Crime and the Racial Composition of Communities. İnde Bruinsma, G., Weisburd, D. (ed) *Encyclopedia of Criminology and Criminal Justice*. Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-5690-2_480
- Lagrange, R., & Ferraro, K. (1989). Assessing age and gender differences in perceived risk and fear of crime. *Criminology*, 27(4), 697-720, <https://doi.org/10.1111/J.1745-9125.1989.TB01051.X>.
- Lai, Y. L., & Zhao, J. S. (2010). The impact of race/ethnicity, neighborhood context, and police/citizen interaction on residents attitudes toward the police. *Journal of Criminal Justice*, 38(4), 685-692, <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2010.04.042>
- Lee, G. R. (1982). Sex differences in fear of crime among older people. *Research on Aging*, 4(3), 284-298, <https://doi.org/10.1177/0164027582004003001>
- Lee, M., & Mythen, G. (2017). Introduction. İnde Lee, M., & Mythen, G (ed) *The Routledge International Handbook on Fear of Crime* (ss.1-4). Routledge.
- Lee, S., Callahan, J., & Kwak, D. H. (2022). Normative vs. instrumental model of police legitimacy: examining the mediation effects of fear of sanction. *International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice*, 48(1), 95–112, <https://doi.org/10.1080/01924036.2022.2115523>
- Levan, K., & Stevenson, K. (2019). ‘There’s gonna be bad apples’: Police–community relations through the lens of media exposure among university students. *International Journal for Crime, Justice and Social Democracy*, 8(2), 83-105, <https://doi.org/10.5204/ijcjsd.v8i2.1039>
- Lind, E. A., Lissak, R. I., & Conlon, D. E. (1983). Decision control and process control effects on procedural fairness judgments 1. *Journal of Applied Social Psychology*, 13(4), 338-350, <https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.1983.tb01744.x>
- Lind, E. A., Tyler, T. R., & Huo, Y. J. (1997). Procedural context and culture: Variation in the antecedents of procedural justice judgments. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73(4), 767-780, <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.73.4.767>
- Liska, A. E., Lawrence, J. J., & Sanchirico, A. (1982). Fear of crime as a social fact. *Social Forces*, 60(3), 760-770, <https://doi.org/10.2307/2578391>
- Liu, J. (2019). Debating core conceptual and measurement issues about police legitimacy—editor’s introduction. *Asian Journal of Criminology*, 14, 261-263, <https://doi.org/10.1007/s11417-019-09301-3>
- Lorenc, T., Clayton, S., Neary, D., Whitehead, M., Petticrew, M., Thomson, H., ... & Renton, A. (2012). Crime, fear of crime, environment, and mental health and wellbeing: mapping review of theories and causal pathways. *Health & Place*, 18(4), 757-765. <https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2012.04.001>
- Lytle, D., Intravia, J., & Randa, R. (2022). An understudied population? Exploring the factors associated with fear of crime in a semi-rural environment. *Deviant Behavior*, 43(2), 179-195, <https://doi.org/10.1080/01639625.2020.1793544>
- Maguire, B. (1988). Image vs. reality: An analysis of prime-time television crime and police programs. *Journal of Crime and Justice*, 11(1), 165-188, <https://doi.org/10.1080/0735648X.1988.9721362>
- Mahrous, A. M., Moustafa, Y. M., & Abou El-Ela, M. A. (2018). Physical characteristics and perceived security in urban parks: Investigation in the Egyptian context. *Ain Shams Engineering Journal*, 9(4), 3055-3066, <https://doi.org/10.1016/j.asej.2018.07.003>

- Maier, S. L., & DePrince, B. T. (2020). College students' fear of crime and perception of safety: The influence of personal and university prevention measures. *Journal of Criminal Justice Education*, 31(1), 63-81, <https://doi.org/10.1080/10511253.2019.1656757>
- Manunta, G. (1999). What is security? *Security Journal*, 12, 57-66, <https://doi.org/10.1057/palgrave.sj.8340030>
- Maslow, A. (1942). The dynamics of psychological security-insecurity. *Journal of Personality*, 10(4), 331-344, <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1942.tb01911.x>
- Mazerolle, L., Antrobus, E., Bennett, S., & Tyler, T. R. (2013b). Shaping citizen perceptions of police legitimacy: A randomized field trial of procedural justice. *Criminology*, 51(1), 33-63, <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.2012.00289.x>
- Mazerolle, L., Bennett, S., Davis, J., Sargeant, E., & Manning, M. (2013a). Procedural justice and police legitimacy: a systematic review of the research evidence. *Journal of Experimental Criminology*, 9, 245-274, <https://doi.org/10.1007/s11292-013-9175-2>
- McLean, K. (2020). Revisiting the role of distributive justice in Tyler's legitimacy theory. *Journal of Experimental Criminology*, 16, 335-346, <https://doi.org/10.1007/s11292-019-09370-5>
- McNeeley, S., & Grothoff, G. (2016). A multilevel examination of the relationship between racial tension and attitudes toward the police. *American Journal of Criminal Justice*, 41(3), 383-401, <https://doi.org/10.1007/s12103-015-9318-2>
- Mete, A. I. (2021). *Surveillance culture and citizen participation in policing through television: a case study on müge anlı ile tatlı sert* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Miceli, R., Roccato, M., & Rosato, R. (2004). Fear of crime in Italy: Spread and determinants. *Environment and Behavior*, 36(6), 776-789, <https://doi.org/10.1177/0013916503261931>
- Mohler, M., Campbell, C., Henderson, K., & Renauer, B. (2022). Policing in an era of surveillance: a randomised controlled trial examining the influence of video footage on perceptions of legitimacy. *Policing and Society*, 32(1), 52-70, <https://doi.org/10.1080/10439463.2021.1878169>
- Molinas-Delvalle, D. B. (2021). Influence of television on the perception of insecurity and fear of crime of the Paraguayan population. *Revista Internacional de Investigación en Ciencias Sociales*, 17(1), 158-174, <https://doi.org/10.18004/riics.2021.junio.158>
- Morgan, M., & Shanahan, J. (2010). The state of cultivation. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 54(2), 337-355, <https://doi.org/10.1080/08838151003735018>
- Morgan, M., Shanahan, J., & Signorielli, N. (2015) Yesterday's new cultivation, tomorrow, *Mass Communication and Society*, (18)5, 674-699, <https://psycnet.apa.org/doi/10.1080/15205436.2015.1072725>
- Murphy, K., & Cherney, A. (2011). Fostering cooperation with the police: How do ethnic minorities in Australia respond to procedural justice-based policing?. *Australian & New Zealand Journal of Criminology*, 44(2), 235-257, <https://doi.org/10.1177/0004865811405260>
- Murphy, K., & Tyler, T. R. (2017). Experimenting with procedural justice policing. *Journal of Experimental Criminology*, 13, 287-292, <https://doi.org/10.1007/s11292-017-9300-8>
- Murphy, D.W., & Worrall, J.L. (1999), Residency requirements and public perceptions of the police in large municipalities *policing. An International Journal of Police Strategies & Management*, 22(3), 327-342, <https://doi.org/10.1108/13639519910285080>
- Nalla, M. K., & Gurinskaya, A. (2022). Police legitimacy or risk-avoidance: what makes people feel safe? *Journal of Crime and Justice*, 45(1), 1-20, <https://doi.org/10.1080/0735648X.2020.1852950>

- Näsi, M., Tanskanen, M., Kivivuori, J., Haara, P., & Reunanen, E. (2021). Crime news consumption and fear of violence: The role of traditional media, social media, and alternative information sources. *Crime & Delinquency*, 67(4), 574-600, <https://doi.org/10.1177/0011128720922539>
- Nix, J. (2017). Police perceptions of their external legitimacy in high and low crime areas of the community. *Crime & Delinquency*, 63(10), 1250-1278, <https://doi.org/10.1177/0011128715620627>
- Nix, J., & Pickett, J. T. (2017). Third-person perceptions, hostile media effects, and policing: Developing a theoretical framework for assessing the Ferguson effect. *Journal of Criminal Justice*, 51, 24-33, <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2017.05.016>
- Nofziger, S., & Williams, L. S. (2005). Perceptions of police and safety in a small town. *Police Quarterly*, 8(2), 248-270, <https://doi.org/10.1177/1098611103258959>
- Oliveira, T., & Jackson, J. (2021). Legitimacy, trust and legal cynicism: A review of concepts. *Tempo Social*, 33(3) 113-145, <https://doi.org/10.31235/osf.io/7k8ma>.
- Oliver, M. B., & Armstrong, G. B. (1995). Predictors of viewing and enjoyment of reality-based and fictional crime shows. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 72(3), 559-570, <https://doi.org/10.1177/107769909507200307>
- Ollenburger, J. C. (1981). Criminal victimization and fear of crime. *Research on Aging*, 3(1), 101-118, <https://doi.org/10.1177/016402758131004>
- Ortega, S., & Myles, J. (1987). Race and gender effects on fear of crime: An interactive model with age. *Criminology*, 25(1), 133-152, <https://doi.org/10.1111/J.1745-9125.1987.TB00792.X>.
- Otieno, C., Spada, H., & Renkl, A. (2013). Effects of news frames on perceived risk, emotions, and learning. *PloS One*, 8(11), 1-12, <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0079696>
- Oxford Learner's Dictionaries. (2023). Legitimate. <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/legitimate?q=legitimate>
- Parker, K. D., & Ray, M. C. (1990). Fear of crime: An assessment of related factors. *Sociological Spectrum*, 10(1), 29-40, <https://doi.org/10.1080/02732173.1990.9981910>
- Payne, B. K., & Gainey, R. R. (2007). Attitudes about the police and neighborhood safety in disadvantaged neighborhoods: The influence of criminal victimization and perceptions of a drug problem. *Criminal Justice Review*, 32(2), 142-155, <https://doi.org/10.1177/0734016807300500>
- Peacock, R. (2021). Dominance analysis of police legitimacy's regressors: disentangling the effects of procedural justice, effectiveness, and corruption. *Police Practice and Research*, 22(1), 589-605, <https://doi.org/10.1080/15614263.2020.1851229>
- Pfeiffer, C., Windzio, M., & Kleimann, M. (2005). Media use and its impacts on crime perception, sentencing attitudes and crime policy. *European Journal of Criminology*, 2(3), 259-285, <https://doi.org/10.1177/1477370805054099>
- Potter, W. J. (1993). Cultivation theory and research: A conceptual critique. *Human Communication Research*, 19(4), 564-601, <https://psycnet.apa.org/doi/10.1111/j.1468-2958.1993.tb00313.x>
- Potter, W. J., & Chang, I. C. (1990). Television exposure measures and the cultivation hypothesis. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 34(3), 313-333, <https://doi.org/10.1080/08838159009386745>
- Prieto Curiel, R., & Bishop, S. (2017). Modelling the fear of crime. *Proceedings of the Royal Society A: Mathematical, Physical and Engineering Sciences*, 473(2203), 20170156, <https://doi.org/10.1098/rspa.2017.0156>

- Pryce, D. K., Fuller, K., Brown, R. A., & VanEaton, T. (2020). Examining the relationship between citizen contact with the community prosecutor and fear of crime. *Victims & Offenders*, 15(5), 574-593, <https://doi.org/10.1080/15564886.2020.1754312>
- Pulido, C., Chaparro, L. F., Rudas, J., Victorino, J., Estrada, C., Narvaez, L. A., & Gómez, F. (2021). Prediction of perception of security using social media content. *İçinde Progress in Pattern Recognition, Image Analysis, Computer Vision, and Applications: 25th Iberoamerican Congress, CIARP 2021*, (ss. 88-96), Porto, Portugal. https://doi.org/10.1007/978-3-030-93420-0_9
- Putri, F.E., Suryani, Nabillah, S., Putra, F.W., Utomo, B.S., Maheindry, R.E., & Nur, D.W. (2020). Citizens' attitudes toward the police. *Jurnal Psikologi Integratif*, (8)1, 70-81, <https://doi.org/10.14421/jpsi.v8i1.1788>
- Rader, N. (2017). Fear of crime. *İçinde Oxford Research Encyclopedia of Criminology and Criminal Justice*. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190264079.013.10>
- Rajendra, R., & Deb, S. (2017). Reality crime shows-sowing better or vulnerable mindset among the people: A case study of Meghalaya. *International Journal of Approximate Reasoning*, 5(9), 1620-1625, <https://doi.org/10.21474/IJAR01/5485>.
- Raue, M., & Schneider, E. (2019). Psychological perspectives on perceived safety: Zero-risk bias, feelings and learned carelessness. *İçinde Raue, M., Streicher, B., Lerner, E. (ed) Perceived Safety. Risk Engineering*. (ss. 61-81). Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-11456-5_5
- Reid, L., & Konrad, M. (2004). The gender gap in fear: assessing the interactive effects of gender and perceived risk on fear of crime. *Sociological Spectrum*, 24(4), 399-425, <https://doi.org/10.1080/02732170490431331>.
- Rieckmann, J., & Schanze, J. L. (2015). Perceptions of personal security in social media and search engines: A realistic reflection of actual crime rates? *DIW Economic Bulletin*, 5(12), 178-186, <https://hdl.handle.net/10419/108853>
- Rišová, K., & Madajová, M. S. (2020). Gender differences in a walking environment safety perception: A case study in a small town of Banská Bystrica (Slovakia). *Journal of Transport Geography*, 85, 102723, <https://doi.org/10.1016/j.jtrangeo.2020.102723>
- Roche, S. P., Pickett, J. T., & Gertz, M. (2016). The scary world of online news? Internet news exposure and public attitudes toward crime and justice. *Journal of Quantitative Criminology*, 32, 215-236, <https://doi.org/10.1007/s10940-015-9261-x>
- Romer, D., Jamieson, K. H., & Aday, S. (2003). Television news and the cultivation of fear of crime. *Journal of Communication*, 53(1), 88-104, <https://psycnet.apa.org/doi/10.1111/j.1460-2466.2003.tb03007.x>
- Romero, D. (2014). Insecurity or perception of insecurity? Urban crime and dissatisfaction with life: Evidence from the case of Bogotá. *Peace Economics, Peace Science and Public Policy*, 20(1), 169-208, <https://doi.org/10.1515/peps-2013-0057>
- Rosenberger, J. S., & Dierenfeldt, R. (2022). Media and confidence in the police: Differences across race/ethnicity. *American Journal of Criminal Justice* 47(3), 589-613, <https://doi.org/10.1007/s12103-020-09603-8>
- Rule, B. G., & Ferguson, T. J. (1986). The effects of media violence on attitudes, emotions, and cognitions. *Journal of Social Issues*, 42(3), 29-50, <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.1986.tb00241.x>
- Sarat, A. (1977). Studying American legal culture. *Law & Society Review*, 11, 427-488, <https://doi.org/10.2307/3053128>
- Schneier, B. (2008). The psychology of security. *İçinde Progress in Cryptology-Africacrypt 2008: First International Conference on Cryptology in Africa*, Proceedings 1 (ss. 50-79). Springer Berlin Heidelberg. Casablanca, Morocco. https://doi.org/10.1007/978-3-540-68164-9_5

- Seçim, M. Ö. (2017). Bir pazarlama taktiği olarak realty show’larda gizli reklam uygulamaları: “gerçek kesit” örneği. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 115-129, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/317468>
- Shernock, S. K. (1992). The effects of college education on professional attitudes among police. *Journal of Criminal Justice Education*, 3(1), 71-92, <https://doi.org/10.1080/10511259200082531>
- Shrum, L. J. (2017). Cultivation theory: Effects and underlying processes. İçinde Rössler, P., Hoffner, A. C., & Van Zoonen, L. (ed). *The International Encyclopedia of Media Effects*, (ss. 1-12). John Wiley & Sons. <https://doi.org/10.1002/9781118783764.wbieme0040>
- Simon, J., & Hayes, S. (2004). Juvenile crime stories use police blotter without comment from suspects. *Newspaper Research Journal*, 25(4), 89-94, <https://doi.org/10.1177/073953290402500409>.
- Sims, B., Hooper, M., & Peterson, S.A. (2002), Determinants of citizens’ attitudes toward police: Results of the harrisburg citizen survey -1999. *Policing: An International Journal*, (25)3, 457-471, <https://doi.org/10.1108/13639510210436998>
- Slater, M. D., & Jain, P. (2011). Teens' attention to crime and emergency programs on television as a predictor and mediator of increased risk perceptions regarding alcohol-related injuries. *Health Communication*, 26(1), 94-103, <https://doi.org/10.1080/10410236.2011.527625>
- Smith, C. L., & Brooks, D. J. (2013). Security science: The Theory and Practice of Security. Elsevier Inc.
- Smith, W., Torstensson, M., & Johansson, K. (2001). Perceived risk and fear of crime: gender differences in contextual sensitivity. *International Review of Victimology*, 8(2), 159-181, <https://doi.org/10.1177/026975800100800204>.
- Soulliere, D. (2003). Prime-time crime: presentations of crime and its participants on popular television justice programs. *Journal of Crime and Justice*, 26(2), 47-75, <https://doi.org/10.1080/0735648X.2003.9721182>.
- Suchman, M. C. (1995). Managing legitimacy: Strategic and institutional approaches. *Academy of Management Review*, 20(3), 571-610, <https://doi.org/10.2307/258788>
- Sun, I. Y., Wu, Y., Hu, R., & Farmer, A. K. (2017). Procedural justice, legitimacy, and public cooperation with police: Does Western wisdom hold in China?. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 54(4), 454-478, <https://doi.org/10.1177/0022427816638705>
- Sunitha, D., & Ranjani, R. (2016). A study on construction of crime stories in tamil channels. *Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities*, 6(7), 1883-1894, <https://doi.org/10.5958/2249-7315.2016.00551.7>.
- Sunshine, J., & Tyler, T. R. (2003). The role of procedural justice and legitimacy in shaping public support for policing. *Law & Society Review*, 37(3), 513-548, <https://www.jstor.org/stable/1555077>
- Surette, R., & Otto, C. (2002). A test of a crime and justice infotainment measure. *Journal of Criminal Justice*, 30(5), 443-453, [https://doi.org/10.1016/S0047-2352\(02\)00147-2](https://doi.org/10.1016/S0047-2352(02)00147-2)
- Sutton, R., & Farrall, S. (2004). Gender, socially desirable responding and the fear of crime: Are women really more anxious about crime?. *British Journal of Criminology*, 45(2), 212-224, <https://doi.org/10.1093/BJC/AZH084>.
- Tagliapietra, A. (2021). Media and Securitisation: The influence on perception. *Istituto Affari Internazionali*. 1-17, <https://www.iai.it/sites/default/files/iaip2134.pdf>
- Tankebe, J. (2009). Public cooperation with the police in Ghana: Does procedural fairness matter?. *Criminology*, 47(4), 1265-1293, <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.2009.00175.x>

- Tankebe, J. (2013). Viewing things differently: The dimensions of public perceptions of police legitimacy. *Criminology: An Interdisciplinary Journal*, 51(1), 103–135, <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.2012.00291.x>
- Tankebe, J., & Asif, M. (2016). Police legitimacy and support for vigilante violence in Pakistan. *International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice*, 40(4), 343–362, <https://doi.org/10.1080/01924036.2016.1217425>
- Tankebe, J., Reisig, M. D., & Wang, X. (2016). A multidimensional model of police legitimacy: A cross-cultural assessment. *Law and Human Behavior*, 40(1), 11, <https://doi.org/10.1037/lhb0000153>
- Taylor, R. B., & Lawton, B. A. (2012a). An integrated contextual model of confidence in local police. *Police Quarterly*, 15(4), 414–445, <https://doi.org/10.1177/1098611112453718>
- Taylor, R. B., & Lawton, B. A. (2012b). An integrated contextual model of confidence in local police. *Police Quarterly*, 15(4), 414–445, <https://doi.org/10.1177/1098611112453718>
- Trinkner, R. (2019). Clarifying the contours of the police legitimacy measurement debate: a response to Cao and Graham. *Asian Journal of Criminology*, 14(4), 309–335, <https://doi.org/10.1007/s11417-019-09300-4>
- Tuncer, C. O., & Akdemir, N. (2021). Güvenlik algısına etki eden faktörler üzerine bir inceleme. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 17(40), 825–863, <https://doi.org/10.17752/guvenlikstrjtj.1029863>
- Tyler, T. (2011). Trust and legitimacy: Policing in the USA and Europe. *European Journal of Criminology*, 8(4), 254–266, <https://doi.org/10.1177/1477370811411462>.
- Tyler, T. R. (1988). What is procedural justice criteria used by citizens to assess the fairness of legal procedures. *Law & Society Review*, 22(1), 103–136, <https://doi.org/10.2307/3053563>
- Tyler, T. R. (1989). The psychology of procedural justice: A test of the group-value model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(5), 830–838, <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.57.5.830>
- Tyler, T. R. (1990). Why people obey the law. Yale University Press.
- Tyler, T. R. (2004). Enhancing police legitimacy. *The Annals of The American Academy of Political and Social Science*, 593(1), 84–99, <https://doi.org/10.1177/0002716203262627>
- Tyler, T. R. (2006). Psychological perspectives on legitimacy and legitimation. *Annual Review of Psychology*, 57(1), 375–400, <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.57.102904.190038>
- Tyler, T. R., & Folger, R. (1980). Distributional and procedural aspects of satisfaction with citizen-police encounters. *Basic and Applied Social Psychology*, 1(4), 281–292, https://doi.org/10.1207/s15324834basp0104_1
- Tyler, T. R., Goff, P. A., & MacCoun, R. J. (2015). The impact of psychological science on policing in the United States: Procedural justice, legitimacy, and effective law enforcement. *Psychological Science in The Public Interest*, 16(3), 75–109, <https://doi.org/10.1177/1529100615617791>
- Tyler, T.R., & Lind, A. E. (2002). Procedural Justice. İçinde Sanders, J., Hamilton, V.L. (ed) Handbook of Justice Research in Law. Springer. https://doi.org/10.1007/0-306-47379-8_3
- Ullman, R. H. (1983). Redefining security. *International Security*, 8(1), 129–153, <https://doi.org/10.2307/2538489>
- UNDP (United Nations Development Programme). (1994). Human Development Report 1994: New Dimensions of Human Security. New York. <https://hdr.undp.org/content/human-development-report-1994>

- Valera, S., & Guàrdia, J. (2014). Perceived insecurity and fear of crime in a city with low-crime rates. *Journal of Environmental Psychology*, 38, 195-205, <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2014.02.002>
- Valera, S., & Olmos, J. G. (2012). Confirmatory factor analysis of an inventory of perception of insecurity and fear of crime. *Anuario de Psicología/The UB Journal of Psychology*, 42(3), 327-342, <http://hdl.handle.net/2445/58284>
- Van Damme, A. (2017). The impact of police contact on trust and police legitimacy in Belgium. *Policing and Society*, 27(2), 205-228, <https://doi.org/10.1080/10439463.2015.1045510>
- Van den Bulck, J. (2004). Research note: The relationship between television fiction and fear of crime: An empirical comparison of three causal explanations. *European Journal of Communication*, 19(2), 239-248, <https://doi.org/10.1177/0267323104042922>
- Weitzer, R., & Kubrin, C. E. (2004). Breaking news: How local TV news and real-world conditions affect fear of crime. *Justice Quarterly*, 21(3), 497-520, <https://doi.org/10.1080/07418820400095881>
- Weitzer, R., & Tuch, S. A. (1999). Race, class, and perceptions of discrimination by the police. *Crime & Delinquency*, 45(4), 494-507, <https://doi.org/10.1177/0011128799045004006>
- Wilk, L., & Fibinger, B. (2020). Social fear of crime and its consequences. *Scientific Journal of Bielsko-Biala School of Finance and Law*, 24(1), 54-58, <https://doi.org/10.5604/01.3001.0014.1353>
- Wolfers, A. (1952). "National security" as an ambiguous symbol. *Political Science Quarterly*, 67(4), 481-502, <https://www.jstor.org/stable/pdf/2145138.pdf>
- Wood, L., Shannon, T., Bulsara, M., Pikora, T., McCormack, G., & Giles-Corti, B. (2008). The anatomy of the safe and social suburb: An exploratory study of the built environment, social capital and residents' perceptions of safety. *Health & Place*, 14(1), 15-31, <https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2007.04.004>
- Worden, R. E., & McLean, S. J. (2017). Police Legitimacy. İçinde *Mirage of Police Reform: Procedural Justice and Police Legitimacy* (ss. 42-68). University of California Press, <http://www.jstor.org/stable/10.1525/j.ctt1w8h1r1.7>
- Wozniak, K. H., Drakulich, K. M., & Calfano, B. R. (2021). Do photos of police-civilian interactions influence public opinion about the police? A multimethod test of media effects. *Journal of Experimental Criminology*, 17, 1-27, <https://doi.org/10.1007/s11292-020-09415-0>
- Yang, Y., Liu, R. D., Ding, Y., Wang, J., Hong, W., & Wu, Y. (2021). The influence of communication on college students' self-other risk perceptions of COVID-19: A comparative study of china and the United States. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(23), 12491, <https://doi.org/10.3390/ijerph182312491>
- Yıldırım, G. (1994). *Kitle iletişiminde televizyon haberciliği* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Ziegler, R., & Mitchell, D. (2003). Aging and fear of crime: an experimental approach to an apparent paradox. *Experimental Aging Research*, 29(2), 173-187, <https://doi.org/10.1080/0361073030303716>.

EKLER

EK-1 Veri Kullanım İzni

Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli “Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge” ile bildirilen 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir.

